

284
Monarchia Foeminina,

SIVE

APUM HISTORIA, / 17 Nov.

Enarrans

Naturam ipsarum mirabilem &
proprietas; Generationem
& Colonias; Politiam, Fidem,
Artem, Industriam; Hostes,
Bella, Magnanimitatem, &c.

Unâ cum

Legitimo earum cultu fructuque
dulcissimo.

Usû tractandique explorata atq; Ang-
licè conscripta

A CAROLO BUTLERO Magd. Oxon.

Nunc primum

Interprete R. Ricardi F. Eman. Cantab.
Latinitate donata, & tanquam ima-
go rectè & utiliter Philosophandi,
curiosis hodierni temporis hominibus
ad imitandum proposita

Pluris est oculus seculi unus, quam auribus decem.
Plaut. Trucul. Act. 2. Scen. 2.
In tenui labor, at tenui non gloria. Virg.

L O N D I N I,

Typis A. G. Impensis Authoris. 1673.

30

ALBUM HISTORIAE

Proprietarius: Generalis
& Colonis: Politiis: Throni
Annum: 1773: Hic
Bella: M. 1773: Hic

Jos. Banks

Ad Lectorem Philomelissum
Interpretis Præfatio.

BUtlorum Apiarum rei scriptores
Blonge omnes multumq; superasse
affirmare non dubito: quippe qui supe-
riorum errores refutavit multos à me-
mine quod sciam hæcennis probabili-
ter reprehensus; tum etiam non pau-
ca singularis usus & contemplationis
Arcana in vulgus prodidit; suis deni-
que in locis universa apud & artificio-
se disposuit. Adeo ut difficile sit ju-
dicatu, remne rusticis iisque qui Apes
colunt gratiorem fecerit, an nature
latebras scrutantibus & scholis Philo-
sophorum. Atq; ut liberè dicam
quod sentio: si latine voluisset scribe-
re, nescio an aliquid eo in genere per-
fectius elaborari posset.

Quod cum Autor non fecerit: hanc
ipse Provinciam in me suscepi; quam
an ornaverim nescio, volebam certè.

Præfatio.

Vocabula qua vocant Technica per-
rarò & plane coactus novitate rerum
confixi: ea plurimum de Varronis,
Columella, Plinii & Palladii quoque
officiis depromere contentus.

* Var. de
Rè Rust.
l. 1. c. 1.
in fine.

Illud est etiam dicendum, quod bre-
vitati studens ornamenta pleraq; &
emblemata detraxi: & * Varronis
exemplo ea ferè omnia circumcidi, qua
non arbitrabar ad hujus Historia
summam vehementer pertinere. In
hoc quoque eandem secutus, quod &
mibi in meis Apibus colendo animad-
versa, & lecta, & à peritis audita
dispersè intertexui: qua tamen apud
me tanti non erant, ut ad singula no-
tas apponerem. Vale.

Ser. Brixorthiz quæ
Villa est amoenissima
in Agro Northam-
tonensi 6. Cal. Sept.
1672.

R. Richardson.

Ad

Ad Augustissimam Reginam

Prefatio.

Domine,

A Ntiquissima juxta ac invictissima Terrarum Monarcha salutem Tibi dicit: Quæ divino jure liberrima & multis utriusque sexûs myriadibus imperitans suum Principatum subjæctæ Principi ad pedes humillime demittit. A quâ se formâ, majestate, prudentiâ, castitate, temperantiâ, taciturnitate & cæteris virtutibus foemineis principibusque superatam videns miratur, in quibus foeminas superare universas pridem assuêrat.

Cujus summitatis tuæ, cum de ipsius dignitate multum derogare videatur, ab æmulatione tantum abest; ut suspiciens & mirabunda

Prefatio.

rabunda se, cum eis quæ ipsius imperio tenentur, & ipsarum labores fructusq; dulces cum Principis tum Populi tam sanitati quam oblectamento pernecessarios, Tux voluntati offerat.

Hoc autem qui est ipsius à Secretis, & bono publico hæc Arcana plusquam miranda edidit, testari non dubitavit. Ipsa paucis de more utitur, gratis receptoribus præstare beneficia quam polliceri utique paratior.

Majestatis Tux

Cultor Observ.

C. B.

Ad

Ad Lectorem.

Phyfiologus ille magnus afferit, * In- * Plin.
ter omnia insecta principatum Api- Nat. hist.
bus deberi & jure præcipuam Admira- l. 11. c. 5.
tionem: Atq; solas ex eo genere homi-
num causâ esse genitas. Cujus senten-
tiæ quamvis partem posteriorem delica-
tus Bombyx in regionibus calidis impro-
bârit; (nam sumptus in nostris fructum
superat) priorem tamen fateri necessum
habet, & ubicunq; Api solerti & laboriosa
fit obviam, ipsi de via cedere. Bomby-
cis enim fructus vestiendo duntaxat in-
servit; Apis cum alendo tum sanando:
iste decori tantum & ornamento; hic sa-
lutaris & necessarius. Quid multa? Api-
culæ opera sunt tanta & tam mira; or-
dine formaque tam decora; arte sapi-
entiâque tam præstantia; voluntate de-
mum commodoq; tam referta: ut eo-
rum contemplatio nobilissimæ indoli
haud inidonea censeri debeat. Ideoque
* Apes cum causâ Musarum dicuntur * Varr.
volucres. Quarum amor Aristomachum l. 3. c. 11.
& Philiscum adeò perculerat; ut ille duo
de sexaginta annis nihil aliud egerit, hic

in desertis Apes colens Agrius fuerit cognominatus : qui Ambrosius scripsere de his, Referente Plinio, qui & ipse in hoc argumento abundat. Historiæ Animalium peculiarem de Apibus tractatum Aristoteles inseruit. Et Virgilius quartam Georgici carminis partem ipsis impendit. Alii quoque complures de his scripsere, Columella, Varro, Palladius, Auerroes, &c. Atque patres etiam Ecclesiæ Ambrosius & Isidorus hoc argumentum stylis ornarunt. Quibus alii infiniti scriptores possunt annumerari.

At multorum annorum observationes, quas Apiarum illi magni Aristomachus, & Philiscus ad posterum transmiserant, tempus, ah injurium tempus! oblivione obruit. Et quidem qui extant ceteri aliorum magis quam suos sensus videntur tradere. Neque eo secius in eis, Aristotele præsertim & Plinio, inter multos frivolos & fictos sensuculos, sensus nonnulli veri utilesque sunt interspersi; quos huic scripto ornatus causâ atque autoritatis in multis locis inserui. Recentiores autem veterum consilia, ut libuit, secuti, repudianda fere probare solent: adeo ut iis nequaquam sint conferendi, quos usu temporis

Ad Lectorem.

temporis superare potuissent. In quibus Georgius Pictorius eruditus Medicus de Re Apiariâ optimè meretur; qui veteribus relegendis, eorumq; materiam componendo in suam formam multum operæ impenderit; cujus librum quidam T. H. Londinensis Anglicum utcumque factum pro suo edere non dubitavit.

Hos & hujus generis scriptores cum homines scioli perlegerint, Apiarios se satis peritos credunt: quorum scita tamen inscitia; simulatque in scenam prodeat, ab aniculâ quâque exhibatur.

Quamobrem cum viderem Apum fructibus vim inesse maximam ad hominum valetudinem tum tuendam tum reparandam: Tempus aliquod subsceivum ad naturas ipsarum & proprietates Incommoda quoque & præsidia exquirenda impendi; ut animalibus quæ nobis adeò prodesse prodesse scirem, eorumque veram culturam pernoscerem. Cujus mei studii cum fructum aliquem jam tandem perceperim, cum meis civibus eum communicare volui; adeo ut Philomelisso Lectori jam parvo vaneat, quod Autori magno constabat.

Aristoteles in Apum sexu hæret; ideoque

Ad Lectorem.

oque tam dignum animal inter hanc dubitationem titulo digniore insignire volens, Principem Apum *Basilis* Regem ubique appellat. Atq; ejus sectatores non ulterius quam ipsorum parens quærentes, non aliter quam ipse locuti sunt. Adeo ut (nisi in rebus errare quam in vocibus malum) eorum pace & Tuâ, erudite Lector, Regem ad molliorem sensum deflectere & Reginae nomen inferre cogar. Cum mares omnino non imperitent & Regnum sit Amazoniam. v. c. 5. *sub finem.*

Mensibus utor Astronomicis ut certis & genuinis & ad institutum nostrum accommodatis. Mensis autem cujusque nomine prima dies fere venit (nempe ubi Ad præcedit) præterquam ubi In vel Post præponuntur, aut sensus de mense toto quid dici planè declaret.

Libellus hic in cunis opinor aliquandiu neglectus jacebit, ut de Tropis & Figuris ille quem pridem scripsi. At verò ut Ille ad scholas sese multas sensim insinuavit, atque ad ipsam Matrem Academiam ubi privatim & publicè erat prælectus. Ita hic auguror. Britanniiis olim peragratis ab omnibus tam indoctis

Ad Lectorem.

Etis quam doctis cupide suscipietur; cœsi
Apes sint volucres Musarum peculiare,
& hæc Arcana ad Philomusorum grati-
am præcipuè ederentur: Quibus me
quicquid sum & studia mea dico.

Wottoni, 5.

Id. Maii

1623.

C. B.

Ad Autorem.

Magna Veronensis molitor capta, pe-
rennis

Quo sis, tolle pari Te Stagirita modo:
Enumerans plenis tot uterque animalia li-
bris,

Quot quis Naturam vix genuisse putet.
Nil opus est, Butlere, tibi conamine tanto,
Sufficit ad laudes una Melissa tuas.

In ipsius Librum.

EN quam dissimilis sit Liber hic Api.
Quovis illa riget frigoris impetu;

Hic

Hic nullum metuit ne rigidissimi
Censoris, numeris utpote qui omnibus
Felix utilibus dulcia miscuit.

S. W.

Quadrupedes expone tuos Gesnere; sed
omnes
Vincet Butleri sexipes una tamen.

Interpr.

Ad Interpretem.

Sicut Apes fundunt aliis fragrantia
mella;

Sic aliis Operis non tibi fructus erit.
At laudabit Apem qui libat nobile Nectar:
Et te laudabit qui tua scripta legit.

J. J.

Exornavit apes Butlerus, tuque labores
Butleri laudas, ast ego laudo tuos:
Nam tua dum fertur per terras pagina,
Mundo

Non solis Anglis mellificabit apes
G. Clerke.

Index

INDEX

Index Capitulum.

D E Apum Naturâ, &c. & de Reginâ.	I
2 De Alveario & sedibus.	24
3 De Alveis iisq; adornandis.	34
4 De Apum faturâ & de furo.	55
5 De Coloniis iisque condendis.	71
6 De Apum Opificio.	116
7 De Apum Hostibus.	134
8 De Apum Pastione.	158
8 De Apum Translatione.	168
19. De Apum Fructu & Emolumento.	172

CAP. I.

§. 1 Qualis sit Apum Res.	I
2 Regine descriptio & Ducum & Apicularum.	5
3 De Apum sensibus & virtutum finem laebris.	14
4 De Apum etate & de munis & ludis	21

CAP. II.

§. 1 De Alvearii situ.	24
2 De Sedibus.	28
3 Apum Commentarius.	31
4 Sellarum institutio.	32

CAP. III.

§. 1 Alveorum preparatio, Amictus, Ad-	179
--	-----

INDEX.

<i>tus & Sedecula.</i>	34
2 <i>Apiarii Anni descriptio, cum Alveorum perenni Curatione.</i>	43
CAP. IV.	
§. 1 <i>De Apum sexu.</i>	55
2 <i>De Apum fattura</i>	63
3 <i>De Fucorum expulsiōe, & de Imperio Amazonio.</i>	67
4 <i>De lapsi generis Instauratione.</i>	70
CAP. V.	
§. 1 <i>Examinis descriptio cum tempore migrationis.</i>	71
2 <i>De Colonia & Coloniola & de Colonia migratione.</i>	75
3 <i>De Apum Emanfione & stabuli geminatione</i>	78
4 <i>Coloniola migratio & Melissomelos.</i>	82
5 <i>De Tinnitu & de examine fugiente retinenda.</i>	89
6 <i>De Conditoris apparatu & Instrumento & Condendi rationibus.</i>	91
7 <i>De Agmine simul continendo.</i>	102
8 <i>De Agminum Adunatione.</i>	103
8 <i>De Agminum remigratione & quomodo sistenda.</i>	110
10 <i>Colonia recentis institutio & languentis medicina.</i>	112
11 <i>Colonia ducenda ratio ab Apibus desumpta.</i>	

INDEX

Sumpta.

119

CAP. VI.

- §. 1 De Apum labore, & de ipsius fructibus. 116
- 2 De Cerâ & Cellarum Artificio. 117
- 3 De Melle. 121
- 4 De quibus Apes legant; & de Mel-
ligine. 124
- 5 De Aqualibus & de Apum ferarum
vestigatione. 131

CAP. VII.

- §. 1 De Apum Hostibus & de Mure. 134
- 2 De Merope, Passere, Paro, & Hirundi-
nine. 136
- 3 De Crabrone & Vespâ. 138
- 4 De Tineâ, Limace, Formicâ, Araneâ;
& de Rubetâ & Ranâ. 142
- 5 De Apum Præliis & Remediis. 144
- 6 De Tempestate & de Fure. 153

CAP. VIII.

- §. 1 Quenam stabula sint pascenda. 158
- 2 Quo pabulo & quibus temporibus. 161

CAP. IX.

- §. 1 Stabula quemadmodum & quando
transferenda. 166
- 2 Quomodo portari debeant & in loco suo
disponi; & de Regionum differentiis. 169

CAP.

INDEX

CAP. X.

1	De Favorum Exemptione.	172
2	De Mellis & Cera Tractatione & de Hydromelle.	181
3	De Mellis, Hydromellis & Cera Viribus.	191

CAP. VII.

Indicis Finis

CAP. VII.

CAP. IX.

DE

CAP.

Apum Natura, &c.

S E C T. I.

I. *Qualis Apum sit Respublica.*

 Nimalium quorum operâ
efficitur aliquid ad homi-
num usum atque vitam,
si vel magnum tibi fru-
ctum spectes ex impen-
dio parvo; sive assiduum in
his laborem, civilisque in eisdem rationis
perfectionem attendas; nullum omninò
est Apum genere admirabilius. Etenim
Alveolo vili contentæ, levique opere cu-
stoditæ (quod aut studiis aut labore fef-

fos

fos oblectare possit, & invalidæ quoque senectutis curæ conveniat) totum suum fructum suavissimum & saluberrimum è quavis vel maxime sterili & jejunâ regione studiosè important.

Politiâ autem & industriâ domi forisque adeo excellunt, ut exemplum vel homines ex ipsis possunt sumere. Nul-
lus eis, dum per cœlum licuit; perit dies. Quamobrem summopere mira-
tus quis ait, * Quos efficaciâ industriæ-
que tantæ comparemus nervos? quas
vires? quos ratione medius fidi-
us viros? Ea enim est Apum Politia, ut
Reip. studere cum ratione dicantur:
nam privati & separati apud eas nihil
est. Nihil nôrunt nisi commune. Et,
quod maximum esse constat, sub uni-
us Principis imperio munus omne su-
um officiumque aggrediuntur. † Mira
plebis circa Regem observantia: cum
procedit, una est: totum examen cir-
câ conglobatur; cingit, protegit, cerni
non patitur.

* Plin.
Nat. hist.
l. 11. c. 5.
& 6.

† Nat.
hist. l. 11.
c. 17.

*Præterea Regem non sic Ægyptus, & ingens
Lydia, nec populi Parthorum aut Medus Hy-
daspes*

Observant, &c. Virg. Georg. 4.

Si

Si animi-relaxandi causâ procedit, quod interdum facit; Satellites eam complures ante & à tergo stipant. Quæ ante volant remeantes subinde & respicientes immane strepunt tanquam tribuni militaris apparitores; atque in hunc modum cum ipsâ avolantes, pari itidem observantiâ redeuntem deducunt.

Si excedere jubet, demigrant: si cœlum hospitiumve ipsi displicet, remigrant: dum ad prælium hortatur, pugnant; dum bene se habet, operi lætè intendunt plebes: at si langueat & moriatur, castris post id nunquam gaudebunt; verum aut languebunt inibi & commorientur, aut cum prædonibus aufugient. * Rege mortuo mœret plebs * Ibid. ignava, non cibos convehit, non procedit, tristi tantum murmure glomeratur circa corpus ejus.

Cum plures autem Principes habeant (quæ vel cum unâ eademque Colonia simul excefferant, vel in unam civitatem cum diversis suis Colonis post excessum erant confusæ) non prius quiescent quam altera, vel, si plures, omnes præter unam - deturbata fuerint: damnatam eodem vesperi ferè Apes ad

lintheum ducunt; ubi ipsam Apum cumulo obrutam invenies: vel postero mortuam aut moribundam efferunt. "Aliquando duas colonias commiseram: Utrunque, ut solet fieri, murmurare, inopinato sc. extranearum conventu turbatæ: at multitudinem beneficii prudenter loco ponentes, concordî statim suffragio damnatam è Reginis alteram lictoribus tanquam ad Gemonias rapiendam tradunt; quam alis prehensam eripui. Paulo post, eventum spectans, in ~~Alveum~~ reposui; dicto citius de integro tumultuari, & quidem acrius; protinusque spiculis exertis horam aut eo amplius pugnâ & cæde omnia miscere; nec cessare prius quam Regina bis missella occisa esset & abjecta foras. Quo facto conquieverunt.

Similiter Principes supervacaneas (sex enim septemve, quandoque decem aut plures quoque in uno Alveo generari possunt) biduo post agminis novissimi migrationem, & quandoque ante, si malâ tempestate retineatur, pro foribus invenies occisas: Ipse octo ex uno Alveo excepi abjectas, postquam duæ minimum cum suis agminibus demi-grâssent.

grâssent. Atq; ex homine fide digno accepti septendecim fuisse generatas, quarum una Coloniâ ducebat, quinque quatriduo prius abjectæ quam Coloniola migraret, quatuor cum Coloniolâ excedebant, & quinque postero erant abjectæ, neque deerat quæ sequenti invocaret. * Re-

* Nat.H.
l.11.c.16.

ges plures inchoantur ne desint: ex eis, soboles cum adulta esse cœpit, concordii suffragio teterrimos necant, ne distrahant agmina. Apes enim tam Poliarchiam averfantur quam Anarchiam; adeo ut in his Monarchiæ perfectæ, Dominationis omnium maxime naturalis & absolutissimæ, formam ille princeps Deus qui omnem hunc mundum regit proponere videatur.

Οὐκ ἀγαθὸν Πολυκοιτείην, εἰς Κόιντον
ἔστω. Hom.

SECT. II.

Reginæ descriptio & Ducum & Apicularum.

Regina est Apis formâ semper egregia. Dorsum fuscum quidem om-

ne, at quam gregalium lucidius; Venter totus à forcipibus summis ad extremum syrma est fulvi auro obryzo non-nihil austerioris. Apiculâ longior parte tertiâ h. e. unciam ferme longa; crassior quoque, sed fuco minor, etsi aliquanto longior: caput aptum corpori, rotundius autem quam apicularum propter forcipum brevitatem: lingua ad apiculâ quasi quincuncialis, i. e. plusquam dimidio brevior. Cum enim Apes linguâ Nectar, & Ambrosiam Forcipibus legant, Regina neutris ad victum comparandum utitur, cum subditarum labore vivat. Pinnae breves, & ad medium syrma vix pertinentes; crura concinna & ejusdem cum alvo coloris, quorum postrema bina ad flavum magis accedunt. Pars inferior sive syrma superiore longior semisse; quam apiculâ magis acuta, quatuor quasi juncturis distincta in quibus aurea visuntur totidem repagula, pro circulis tribus argenteis qui apicularum partitiones totidem insigniunt. Spiculum dimidio brevius quam Apiculis, quo ad nocendum uti non solet: ut enim est populi alere Principem, ita pro ipsâ propugnare.

Reginæ

Reginæ Duces subsunt, tanquam centuriones, tribuni & præfecti militum, & pro cristâ apicem gerunt, hæ flavum, hiberum illæ ut plumam; quorum alii ut struthio-cameli inclinant, alii ut Epopis eriguntur: alii verò majores, minores alii, perinde atque in eis gradus quidam dignitatis essent. Et de his Plinius videtur loqui; * Circà Reges satellites sunt quidam lictoresq; assiduæ custodes autoritatis. Tres aut quatuor per horæ sextantem prodeuntes videre licet, in Geminis præsertim, antequam hæc insignia assiduo labore atterantur. Merito ergò dixit, Apes † Remp. habere, consilia ac duces.

* Nat. H.
l. 11. c. 17.

† Ibid. c.
5.

De Apum brevium & longarum, circum item & ferarum differentiis nihil dum comperi. Rusticæ quidem urbanis sunt iracundiores, ut humano convictui minùs assuefactæ. Atque Apes ejusdem civitatis nonnihil magnitudine differunt; vacuis enim onustæ majores videntur & longiores; nymphæ quoq; adultis minores sunt ut & verulæ: accedit, quod colore secundum ætates differant; mediâ etenim sunt fuscæ, cum ineunte fuerint pallidiores, & provectâ canescant.

In membris Apum formandis solertiam adhibuit Natura singularem. Cornua in media fronte collocata (cum binis juncturis, hæc capiti proximâ, illâ remotiore) Apis prout opus erit, vel exerere vel contrahere potest; his facile rem obviam quamcunque sentit, etiam in tenebris aut occupata.

Genas habet translucidas; quæ, licet immobiles, oculorum sunt vicariæ.

Forcipibus & linguâ ad victum parandum utitur. Forcipes, contra quam fauces aliorum animalium, coeunt, laterali nimirum motu & Apiculæ usibus accommodato.

Lingua ore contineri non potest, sed inter forcipes sub mento replicata contingit cervices. Et est omnis divisa in partes tres, quarum extimæ duæ sunt tertiæ quasi theca; quam ut præcipuam apibus laborans explicat facile revocatque pro arbitratu; & hæc quoque est tripartita; adeoque quinque sunt universæ.

Pinnas habet quatuor, pedesque ad opera scabros & tenaces sex; ita ut in quatuor consistens, binis prioribus uteretur; & quæ forcipibus legerit ut ad femina conveheret.

Arma

Arma sunt Api duplicia, Forcipes & Aculeus. Forcipibus alia insecta, apes, fucos, vespasque, &c. subirata persequitur, ea cruribus alisque & nonnunquam cornibus vellicans retinensque. Aculeum autem non libenter exercet, si quo alio pacto hostem propulsare queat. Nam si partem aliquam duriores pectus armumve percutiat, telum post se relinquit, eodemque ictu perimit & perit. Neque eo secius apes supra modum iratae, cum vel praedonum multitudine vel agmine famelico in castra irrumpente premantur, hostes spiculis impetent & quidem venenatis; tunc autem rem brevi conficiunt. Telis enim vix dum repositis, aliae protinus moriuntur; aliae ictu mortifero percussae humi se volvunt, fato renitentes frustra; aliae levius ictae, tanquam mandato accepto, crure altero pluribusve humi subductis aut alvo contorta abire properant: quotquot autem sunt vulneratae post horam se loco movere non poterunt; & fere post alteram omnes ad unam emoriuntur. Spectabam dum praedones, stabulo universo ad inter necionem statim deleta, Regio demum sanguine spicula conscelerarent.

Neque

Neque aliter Fuci à Civibus tractantur tempore nolentes cedere.

At verò spicula plerumque exercent in alias res (homines, quadrupedes, volucres, &c.) pilis aut plùmis molestas. Hæc cum attingant percutient. Cuti verò tam arctè tenetur Aculeus, ut cum parte intestinorum confertâ Apem abeuntem deferat; quæ, intra diei spatium emoritur.

* — & spicula cæca relinquunt
 * Virg. *Affixa in venis, animamque in vulnere*
 Georg. 4. *ponunt.*

Et plumæ pars durior Aculeum tenet; quod & Corium xylinumque faciunt; ideoque Apiario incommoda. Nec villosum sericum irritat minùs, sed Aculeum non tenet. Laneum autem non est molestum; & ex eo spicula, si forte percusserint, nullo labore revocant.

Irritatæ caput partesque oculis vicinas petunt maximè, quippe quæ valdè tumeant & diutissimè: Ipsam autem oculi pupillam percussam nunquam audiui; credo eam à Naturâ unicè curari & in ipsius tutelâ esse.

Quando in capillos barbamve incidunt, nisi onustæ aut tempestate frigidâ

dâ, vivam petent: sed nudam manum neque pilis nimiam, nisi valdè iratæ, raro aut nunquam percutient. Cum ictus quis fuerit, aut veltis etiam, præsertim æstu, protinus amoliendum. Apes enim rancidum virus ab Aculeo e-jectum sentientes, præcipites instar grandinis cadent. Adeo ad vivam hostium suorum multitudinem & ferociam depinxerat, qui dixit Ps. 118. Circumdederant me tanquam apes. Nisi fugâ pacari nolunt; repugnando fiunt atrociores.

Sunt autem Pecori infestiores, quæ fugâ aliave ratione sibi consulere non nō-runt. * Necant vel maxima anima-
 lia ictu aculei sui: jam equus occisus ab
 apibus est.

* Arist.
 Hist. an.
 l. 9. c. 4.

Quo circâ Pecora ab Alveario diligenter arcenda sunt. Et si cui Apes vexare, vel interesse vexatis sit necesse: ad faciei tutelam ex linteo vel laneo quoque laxiore caputium faciat, quod collari substringi debet. Hoc primum densioris lanei segmento sescunciam lato se-
 quipedem longo est duplicandum, quod frontem & tempora usque ad aures defendat: huic autem alia bina segmenta curta quidem sed æque lata sub oculis
 debent

debent assui ad malarum defensionem : tum aliud aureo æquale ad nasi promontorium dabitur. Postremò, si adeò sint acres, ut de manibus timeatur, Chirothecæ laneæ sunt induendæ.

Alvei opportunè tractantur vel manè egressis Apibus vel vesperi nondum reversis. Tunc enim aere subfrigido & turbâ domi paucâ sunt mitiores. Diem etiam totum tempestate humidâ frigidâ aut ventosâ sunt satis humanæ. Juxtâ quoque aliquem in Præsepi ambulare non molestè ferunt : at si intra peritæ spatium Meridie substiterit, mirum ni ab aliquâ ex Alveo impetatur. Tunc enim æstu ardente facilè bile effervescent, & maximè si Melliginem degustârint.

Jam si Apum tuarum gratiam inire velis ; Impurus ne sis aut immundus. Ipsæ enim castissimæ rerum & mundissimæ spurcitiam omnem & obscœnitatem detestantur. *Interp.* Cum causâ igitur Judæi adulteros Apibus objiciunt nudos. *v. Buxtorf. Syn. Jud. c. 34.* Et Poeta appositè.

Τὸν κλέπτην ποτ' Ἐρωτα καὶ κέρτασι Μέλισσαι
Κνείον ἐν σίβλιν σὺλεύματα. *Theocr. Eid. 20.*

Ne adsis sudorem olens; vel tetrum vetriculo exhalans vaporem, qui cerevisiæ fortioris haustu emendatur. Crapulam fuge, neque anhelus intersis aut temerè aut cursim: neque viminantibus obfistas; manu modò leniter pro facie motâ defendas: Vis enim non modò ipsas irritat, præsertim æstu, sed etiam ceteras veluti ad causam communem incitat; & si quam forte occides, Apes virus sentientes, olet enim ut quæ percusserit, tam acriter sui poenas doloris petent, ut placari nolint priusquam de campo cesseris. Postremò familiariter cum ipsis versare: sic unicè te habebunt charum, atque ab aliis omnibus internoscent.

Si qua vero Apis te forte pupugerit; Aculeum hamatum adhuc epidermidi si-ve cuticulæ inhærentem cum ipsâ ape confestim absterge: nam si paulisper linatur, dum veram cutim penetraverit, vehementior inde & diuturnior evadet tum dolor tum tumor; deinde quam mox reddi potest propriâ vel pueri urinâ malvæ folia vel nus sæpiusculè proluant, quod postea virgineo aliove melle fluido digitus circumlinat: Sed locus nequaquam fricetur.

Interpr.

Interpr. Aculei Fabricam admirabilem Microscopio perceptam Hookus sodalis Regius curiose descripsit in Micrographiæ p. 163. Locum convertere & ascribere volebam; Sed non licebat spatiorum iniquitate discluso.

S E C T. III.

De Apum sensibus & Virtutum simulachris.

SI quis Apes ideò imperfectas esse sputet, quòd neque aures neque nates neque cerebrum commune sentiendi membrum in iis appareat; (quæ tamen ope Microscopii discerni posse crediderim) audiat quid Plinius dicat & cum ratione; * Quamvis non sint membra, quæ velut carina sensus invehant, esse tamen his auditum, olfactum, gustatum, eximia præterea naturæ dona, solertiam, animum, artem quis facile crediderit.

* Nat.
Hist. 2. 11.
c. 4.

Aspectus quidem iis firmus minùs, & onustis quam vacuis; peditibus etiam quam volucris. Si onustæ præter ostium

ostium fidant; hâc illâc tanquam in tenebris id anquirentes discurrent, quod si non invenerint, volatu denuò specularunt. Præter sellam fidentes, cum advesperascit, foris pernoctant plurimum. Tunc etiam si quæ fortè turbatæ de sellâ profiliunt, vividæ licet vegetæq;, saltu, cursu, volatu se delassabunt, at in alveum viam invenire non poterunt. Quamobrem evolaturæ vitreos oculos tam diligenter abstergunt.

Odoratum autem habent acutissimum, unde volantes sublime Mel, Resinam, Picem, &c. quæ amant, etiam tecta citissimè sentiunt. Melliginem simulatque deciderit odorantur, etsi quercus longinquæ fuerint.

* ——— ideoque per auras. * Lucret.

Mellis apes, quamvis longè, ducuntur
odore. l. 4.

Hoc sensu extraneas in alveo obscuro deprendunt: & fucos latebris, cephenas etiam, cum lubet, cellis immaturos eruunt. Auditus Tactusque Eximii. Si Alveum strictim attingas vel sellam vel etiam humum; id universæ protinus sentientes

* Hist. an. sentientes murmurant. Et * Aristotelis
 l. 9. c. 40. de ipsarum auditu dubitationem Melissomelos, Martiusque canor, atque inimica Echo (ut de Tinnitu isto Aristotelico Bomboque nihil dicam) satis dissolvunt.

Et de quinto sensu dubitari non potest; Cum rebus tam diverſi ſaporis afueſcant; licet ipſe ob Odoratus excellentiam minus utilis eſſe videatur.

At verò interna Naturæ dona longè ſunt præſtabiliora. Fortitudo, qualem alibi non facile reperiās. Nullius omnino animalis congreſſum detractant: Fato duntaxat cedunt. Non humano vitio facile ulciſcuntur injurias ſibi privatim illatas, ſi quo pacto poſſint effugere. At pro Principe, pro Rep. arma incunctantes capiunt.

† Virg.
 Geor. 4.

† — Et corpora bello

Objeſtant, pulchramque petunt per vulnera mortem.

Prudentia earum in Politiâ elucet, de quâ ſupra: & in opificio inimitabili, de quo inferiùs dicetur.

Præterea mira eſt in eis tempeſtatum præviſio;

prævisio; non dubio se cœlo tradunt,
 nec ultra viciniam nubilo tendunt. Mi-
 rum onustæ domum redeuntēs qua so-
 lertia ventum eludant: * juxta terram
 volant aduerso flatu vepribus hebetato.
 Colonias opportunè emittunt, & fucos
 arcent. v c. 4. f. 3.

— *magnisque agitant sub legibus æuam,* Virg.
Et patriam sola & certos novère Pena- Georg. 4.
tes;
Venturaque hyemis memores, æstate labo-
rem
Experiuntur & in medium quæsitæ repo-
nunt.

Quodque omnium est caput, certò sci-
 unt, quando marem parturiunt, &
 quando fœminam: nam Cephenum ova
 seorsim ponunt in tela cellis laxioribus
 extracta, & Nympharum in cæteris.
 Scilicet quod oculorum aciei deest, acie
 mentis abundè cumulat. * Cum sit * Amor.
 infirmâ robore Apis, valida est vigore Heu. 1. f.
 sapientiæ & amore virtutis. c. 21.

Accedit quod abest moderatis animis
 inimica Virtutum voluptas; unde corpo-
 ris valetudine tam integrâ perfruantur,

ut nulli prorsus ægritudini obnoxia,
frigore solum & fame pereant.

Georg. 4. *Ignavaq; fame, & contracto frigore pignæ.*

Et si alios aliter sensitse noverim; ipse
vero aliam interitûs causam nondum ad-
verti.

In civitate suâ sunt iustissimæ; at in
extraneas ipsarum æquitatem non ad-
modum laudavero; nisi forte quis pu-
tet eas exculari posse nationum bellico-
sarum exemplo, quæ capitales inimi-
citas inter se exercere solent. * Inter
Germanos latrocinia nullam habent in-
famiam quæ extra fines cujusque civita-
tis fiunt. *Cæs. Comm. de bel. Gal. l. 6.*
Castitas admirabilis —

Georg. 4. *Quod nec concubitu indulgent, nec corpora
segnes
In Venerem solvunt.*

* Hist.
Gen. an.
l. 21. c. 12.

Fucos duntaxat pro tempore sinunt,
quorum masculâ virtute mire conci-
piunt generantque. * Cum in genere
piscium talis quædam sit generatio non-
nullorum ut sine coitu generent; hoc
etiam

etiam in apibus evenire videtur, quod sensus ratioque apparens admoncat.

Postremo in Apum munditiam atque elegantiam comptissimæ formæ tanquam in speculum inspicere poterunt. Sordes è medio tollunt, & loca inquinata fugiunt. Urinæ modo odor ipsis non displicet, quæ pro medicina uti purantur contra alvi concitationem.

Pæterea munditiam in corporum venisse fustorum curatione adhibent, non illam longam neque exquisitam nimis, sed quæ tugiatur agrestem negligentiam; Matronis similes quæ cultus elegantia utuntur, sed simplici & purâ. Colores floridos variosque Vespæ infami illi decoctici relinquunt.

* *His quidam signis atque hæc exempla secuti* * Geor. A.
Esse apibus partem divinæ mentis & hancus
Ætherios dicere. —

Hanc mitificè adjuvabit opinionem divina Apum prælagitio; quam optimo excidisse Poetæ mirari satis non possum.

Præsentiebant divinæ Volucres suavissimarum Doctrinæ & Eloquentiæ do-

tum in Divino Platone confluxionem.
 * Platonis cum in cunis esset in labiis
 infantis Apes mel fuderunt. Cicer. de
 divinatione.

Pindarum etiam Divinum, cum esset
 adolescentulus, Thespias proficiscentem,
 per æstatem meridiano calore fessum,
 somnus arctior complexus est, Advo-
 lârunt Apes, & ad ejus labia mel ad-
 moverunt. Hoc fuit carmina pangendi
 Pindaro initium. Paus. in desc. Græ-
 ciæ.

Et Lucani quoque infantis cunas A-
 pes circumvolârunt, osque insedere com-
 plures, facundum illum, & qualem nunc
 existimamus, futurum significantes. Luc.
 Vita ex antiq. Comm. Plura hujusmodi
 de Hippocrate, Hesiodo Comatâ atque
 aliis poteram referre, sed modus est ad-
 hibendus. Hoc igitur argumentum A-
 pum Vivianarum Historiâ recentiore &
 exploratâ claudam. Anno 1520. Ludo-
 vico Vivi in Apum Collegio C. C. C.
 Oxon. Rhetoricæ Professori à Vulteo
 Cardinali constituto Apum Colonia ve-
 nienti gratulata erat: quæ animalia
 suavissima ad suavitatem ipsius eloquen-
 tiæ significandam sub plumbeo cubiculi

recto cubilia posuerunt. Ubi seculum,
 & quod elapsum est, jam perennarunt.
 Anno 1630. Tecto ut refunderetur sub-
 lato vis mellis incredibilis exempta est.
 Apes autem hanc causam quasi presenti-
 entes eo ipso vere Coloniam in Præsidis
 hortum emiserant ad nobilissimæ Gentis
 propagationem. Et hæc Colonia Ann.
 1633. alteram Præsidii Coloniam in hor-
 tum misit, alteram in veteres sedes ad
 Melliflui hujus Doctoris memoriam
 perpetuandam. * Quid ergo non divi-
 num habent, Apes, ni quod moriuntur.
 Quint. Apes pauperis.

S E C T. IV.

De Apum ætate & de Munnis & ludis

DE Apum ætate variæ sunt opinio-
 nes. Alii dant quatuor aut quin-
 que annos, alii sex, aut septem.

Aristoteles liberalior, *Hist. an. l. 5. c. 22.*
 Vita Apum anni sex, nonnullæ etiam sep-
 tem possunt complere: quod si examen
 novem aut decem annos duraverit, pro-
 sperè actum esse existimatur. Qui om-

non videntur alvei duratione etatem Apum definisse, cum stabili duratio Apum duraretur successione constet.

Geor. 4.

Nam genus immortale manet.

Violentia tantum aut loci aut materiae vitio intermoriuntur. At revera anno quasi terminatur Apiculae vita, quae pra quadrimestri Bombycis aut Vespae quinquimestri aut fuci etiam semestri anno la censi poterit.

Anni prioris Apes, quae ad sequentes Gemmos aspectu sunt juvenili, nec ad adultis nymphis intermori possunt, ad illo manifestam alteratione mutantur: cum enim juvenes persistent amplae, plenae, laeves, fuscae, bene pinnatae: seniores parvae, aridae, scabrae sive pilosae et albicantes sunt, atque pinhis demum attritis dulci operi immoriuntur.

Geor. 4.

Ultreque animas sub fascibus dēre.

Humi quotidie, praesertim Caneso & Leone, alias emortuas invenies, alias moribundas, et nonnullas vivas vegetasque, quae resurgere tamen nunquam possunt ob pinnatum detrimentum. In ista autem superstitem vix unam reperies.

Juvenes,

Juvenes, ut fortiores, gravioribus munis funguntur; neque enim foris solum operantur, sed domi manè vespèrique custodias & excubias agunt, fucos arcant, exteris apibus atque vespis repugnant, hostes repellunt, funera efferunt, & cætera omnia officia peragunt. Seniores autem ceras tantummodo & mella legunt ad extremum spiritum.

* Tantus operis inter eas consensus, tanta difficillimæ rei laboris concordia.

* Apes.
Paup.

Atque Apes tam æstate quam hyemè lufibus interdum labores solantur, præcipue valentiores, eaque nonnunquam vehementiâ, ut speciem pugne præbeant aut migrationis. Sunt autem omnes naturâ admodum aliosæ, & minus perferentes frigoris quam Bombila, Vespa, etiam quam Blatta, culex, aliæque musculæ: iccirco Alvearium contra vim tempestatis diligenter est muniendum.

C A P : II.

De Alveario & de Sedibus.

~~De Alveario & de Sedibus.~~

SECT. I.

De Situ Alvearii.

Sedes Apibus esse debet villæ vicinæ;
Sid enim refert non procul esse ab
auribus atque oculis Domini. Hortos
stabulis paucis sufficiat. * Hortis coro-
namentisque Apes & Alvearia conve-
niant; & loci juvant amoenitatem.

* Plin.

Theoc.
Id. 1. &
alibi.

*Plura Arcem quadratam viridem atque
excultam requirunt.*

Locus sit cum contrà pecudes tum
adversus ventos munitus, ut apes geru-
læ fessæque quietè in sellâ remeantes
assidant. Sepimentum adversus septem-
triones densum & præcesum esse debet;
Nam Aquilo Apes hyberno tam facile
occidit quam prostermit. Neque sit di-
spar

spas ad Orientem, ut ventum & solem
arceat: apes enim sol oriens sæpè elicit,
etiam ære ægido: atque Eurus pene-
trabilis percellit.

At verò excludi Meridies non debet,
qui non modo Alyceis evocat, Apes-
que Brumâ & Vere juvat, verum etiam
Agmina æstate evocat, modò non im-
modico calore nimius: Nec minus Oc-
cidens, post solis enim Occasum mul-
to, vesperi in agris erunt, tempestate se-
renâ & jucundâ, quæ si tenebris in Al-
veario remeantes excipiantur, præter
sellam multæ fidant, tessæque volitan-
do hâc illac discurrendoque, rori fri-
gido demùm cedunt.

Sepimenta aliter contra Notum Ze-
phyrumque sint quam opinor: quan-
quam enim Aquilo atque Eurus sint ma-
gis frigidi & asperiores, hi tamen non
minùs vehementes sunt & frequentio-
res. Idcirco si Vento tumultuanti per
se Munimenta non satis obsistant, Gra-
tes duplicatas vel præclusas sive caliam
quampiam loriceam utilis opponas.
Nam Apis etsi maximò in Agro ventos
utrinque eludat, ut in Qæneo Navis:
at verò, in Portu hæc sæpè fran-
gitur,

gitis, ita facile illa pro Porta detur-
batur. Sed et si non sit, mitemus: et si non

Domus vel Murus aut etiam Palorum
conjugatio ad Aquilonem opponi de-
beat: ceteris sops viva sufficiat, & huic
etiā, si sit praedensa.

ma Porta Alvearium sic suave & tetris
odoribus liberum,

* Geor. 4.

Q. annis: et si non sit, mitemus: et si non
alta non crede potest,

Alia ubi odor ceteri gravis, aut ubi concava
pala.

Satis sonans, vocisque offensa resultat
imago.

Estate non sit fervidum & hyeme re-
pulum.

Area nuda utrobique mala.

Hyeme enim praefrigida fidentes statim
percellit, & estate praefrida emanare

facit. Unique Graminea est optima si
hyeme uliginosa non sit & estate de-

tonsa. Etenim herbe luxuriantes A-
pum inimicis hospitibus praebent, & a-

pes committentes impediunt, & proci-
dentes implicant. Aqua vero si stabit,

ut tibi molesta erit, ita apes vel frigore
perimit, complures vel suffocabit. At-

que alia loca vicina Hospitiis, quibus

Agmina

Agmina solent insidere, herbarum luxu
sunt repungenda. Promde Cannabum,
fabas, pisa, &c. ne juxta seras. Nym-
pha enim juvenula in ea concidentis,
sibi temperate vitæ & serena, algos
sunt obnoxia; eamque ob causam A-
pes ejusmodi loca ut inhospita sere at-
pernantur. Et si eas ultra tendere ven-
ti nubescere prohibent, vel domum ipsis
est redeundum, vel confidendum in Al-
veis alienis ubi omnes admodum peri-
clitantur.

Circum Alvearia Arbores hospita-
les sunt conferenda, Pruni, Cerasi, Ma-
li, Coryli, Spini, &c. & maxime al-
sepimenta Meridiem spectantia, atque
Orientem, ut Oriens soletur Colo-
rens conditas, quæ sequenti hospitia
frequenter solent: & tabulis procul,
nam hospitia prope alveos sunt peri-
culosa, quoniam apes longiore ex-
cessus, si per ventos liceat, usque qua-
que manant.

Hospitiis alacrius insident, si ramis
idoneis a Trunco solitarie prominenti-
bus, sarmenta circumelica putentur, ut
Amen puro atque libero celo hospi-
tium undique appetere gestiat,

* Indat-

Geor. 4.

Sulcatque foveis emissis juvenum.

Tametsi in confidendi proposito, ut quandoque solent, pertinaces, sepe fructilem, Lavandula pulvinum, frondes praxas, uticas, vel etiam nudam humum non aspernabuntur.

SECT. II.

De Sedibus.

IN locum sic preparatum sedes sunt inferendae; quae scellae an scamina (ut suggesta & podia omittam de quibus Columella l. 6. c. 7.) antrosum nonnihil inclinari debent; ne pluvia in Alveum eat aut in vestibulo consistat.

Stabula super scammo plura constituent plerique perperam. Nam Hyeme Finum dissolvit humor, & corrumpit Alveos atque Apes offendit. Mus etiam tute & libere commeandi atque alveos ordine tentandi facultatem habet. Estate pugnas facilius incunt, & pedices quoque: alienos etiam alveos pro-

itis

suis non raro intrant, & maximè Nymphæ cum summo capitis periculo.

Itaq; sellæ sunt commodiores: Neque eo secius in scamnis circa, cum sellæ non vacent, statuere Colonias expediet; quæ sublatiis stabulis, ad sellas transferri debeant. Quo facto scamna intro sunt auferenda. At sellas duos inter se pedes vel humi positas, vel modicè potius erectas meliores duxerim.

Sellæ ex ligno optimæ. Ex lapide enim sunt æstu præservidæ, & quod pæjus, hyeme præfrigidæ.

Ab Alveo semunciam modo vel unciam extare debent; præterquam à fronte ubi trium vel quatuor unciarum spatium est opus ad Apes commodè recipiendas; quod etiam ad pluviam arcendam obliquè præcidi debet.

Ad meridiem vestibula statuantur, vel nonnihil fortè ad hybernium occasum; ut ab Euro averfiora, & illustrata Occidente, fidam Apibus stationem præstarent, cum multo vespere onustè se domum referant.

Sellæ Ordinibus rectis ab Occasu ad Ortum quinque inter se pedes statuantur, à foribus ad fores metando: Sex pedum

pedum sunt interordinia, totidemque
a sepimentis tribus distincti. Adeoque
Area quinquagenos pedes, quadrata
ordines septem capiet, & in singulis
sellas novem: spatio octo pedum in
fronte relicto; quod quo amplius eo uti-
lius erit.

Atque hæc distantia cum Aplario ad
tractandos Alveos, tum Apibus ad ex-
tra internoscenda commodior est longe;
quam eorum qui vel loci vel sellarum
vel etiam ingenii penuria stabula con-
densant.

Atque hic numerus Climactericus è
novem septenariis constatus uni alicui
homini ad colendum sufficere videatur:
qui diligenter curatus tempore & regi-
one feraci partem liberalis census potio-
rem domino prestare poterit, præfer-
tim si industriam illum & frugum senem
Corycium imitari velit,

— cui parca reliqui

Fugera rursus erant, &c. Geor. 4.

SECT.

S E C T. III.

Index five Commentarius.

Indicem huic Climactericæ Phalangi respondentem habere expedit, in quo ætates stabulorum atque annua incrementa notari poterunt. Unde consuetudinem facias probabilem, quæ stabula tollenda sint & quæ servanda: in quo rei Apiarie cardo vertitur.

Index est Tabula in sexaginta & tria quadra aut pro numero alveorum divisa: Septenarius autem Quadrorum primus à Meridie ad septentrionem septem priores Alphabeti literas majusculas; itidemque Novenarius primus ab Occasu ad ortum novem majores numerorum formas ascriptas habeat.

Cum primum igitur Coloniam in sella statueris, Literæ Numerique convenientiâ observatâ, in suo quadro Commentarium suum ordire. Primum Anni Domini duos numeros minores ascribere, deinde pro Colonia circulum, & semicirculum pro Coloniola appingere; de-

denique mensis dies quo emissæ est addatur, & locus unde migrabat.

Anno sequenti novo sub priore versu An. Dom. primo; tum, si emisit, diem Mensis, & locum ubi Colonia stabit, ascribes; & si rursus emisit, idem facito. Cum migrandi tempus jam præterit, nec stabulum emisit neque Telas ad pavementum deduxerit, post An. Dom. duc lineolam; si vero deduxerit, duas; & si emanerit, tres — Atque idem quotannis facito.

Postremo ut stabuli cum Quadro suo consensum promptius certiusque agnoscas, Quadrum Indicis medium D. 5. & medium Alvearii stabulum signis quibusdam conspicuis atque inter se consentaneis notari curabis: quod Alvearii Princeps censeri debeat.

SECT. IV.

Sellarum Institutio.

Sellæ duos à terra pedes statuendæ; neque altius ob ventos, neque uno minus propter halitum, nè Alvei mucore

core inficiantur : & terræ ardor apes emanere facit tempestate præservidâ & exiccâ ; Emanfio verò cum opus tum emissionem impedire solet. Inter octodecim & viginti uncias statuuntur commode : plures autem ordines à duobus pedibus ad unum gradatim descendendo ; adeoque si bini sint ordines , superior duos , sesquipedem alter , unum aut eo minus scamna sive Colonisellæ stabunt. Si tres absque scamnis , primus uncias 24. secundus 20. tertius 16. &c. est statuendus. Inæqualem autem hanc ordinum stationem acclivitas soli vel naturalis vel manu effecta dabit : Quod in amplo Præsepi est optimum. Lapideas pro more Regionis institues. At Lignæ cruribus quatuor è fisco robore vel simili materiâ erigantur , aut uno crure eoque ex materia prædurâ , quinque aut sex uncias lato , quod ad sellam clavis duobus ligneis affigi debet. Si verò clavi in crure fixi , in sella sint solutiles , immoto crure sella moveri poterit. Crus autem hoc solitarium in solum inter 15. & octodecim uncias est adigendum.

CAP. III.

De Alveis iisque adornandis.

S E C T. I.

*Alveorum preparatio, Amictus, Aditus
& Sedecula.*

VAsis alicubi Stramineis Rubo confutis utuntur: Vimineis alibi Ligustro Corylo aut Silere confectis, iisque fimo bubulo cum luto tenaci commisto illitis; Sabulum quoque cineresve admiscunt adversus mures. De aliis vide Colum l. 9. c. 6. Varr. l. 3. c. 16. & Plin. l. 11. c. 16.

Alvei Straminei pondere atque senio degravati, præsertim humore concepto, in alterum inclinant latus; adeoque favis confractis sæpè dimittunt miella: iccirco sunt strenuè consuendi, tigniisque amplius in Jugum unitis firmandi.

Viminei subinde vitiis obnoxii vespas, prædones atque mures invitant: quæ, si
rimulam

simplicem offendant, irrepent, atque Mus,
licet nullam inveniet, viam sibi per
texturam laxam erodet.

Attrique negligenter tecti humorem
facile concipiunt, qui, si multus fuerit,
telas corrumpit atque apes enecat.

* —. & frigore mella
Cogit hyems, eademque calor liquefacta re-
mittit.

Georg. 4.

Et facilius Tempestas penetrat Viminicos,
quamobrem bis præstat illini.

Straminei igitur Coloniis utique mo-
dicis sunt commodiores.

Apes in sphaeram conglobatae seipsæ
optimè tuentur; ideoque Alveus ad eam
quam proximè debet accedere. At pe-
ripoeria subjecta, ut Alveus rectè &
firmè staret & favi commode eximeren-
tur, est aliquantum exportigenda; at-
que fastigium uncias duas vel tres ultra
justam Globi figuram debet assurgere,
ad arcendas pluvias & stramentum ap-
tius recipiendum: quod tamen, ubi
fictilibus obnubunt ligneisve vasis aut
stramentis luto oneratis, necessarium
non est.

Itaque à fastigio Alvei concavo ad o-
ras uncias sint septendecim, in me-
dio

dio vel spatio per medium latissimo quindecim, & in Oris tredecim. Atque hæc figura cum suis dimensionibus tres modios capiet; & unæ uncia ex unaquaque dimensione subductio semodii ex capto tollit.

Manubrium ad tollendum Alveum & Stramentum retinendum est utile: quod in Vimineo est rectum, ligni decumani extremum; in Stramineo ex Rubo vel lentâ quapiam materiâ arcuatum; quod ut huic usui minus convenit, sic illi magis est opportunum.

Alvei tremodii ut naturalem stabuli quantitatem capientes sunt utilissimi, quos quidem plurimos & alios omne genus fat multos habere expedit; ne, cum usus postulet, requirantur frustra. Brumâ autem minoris comparantur & meliores; è materiâ tempestivâ confecti.

Comparatis primum stramina & vimina horrentia aliæque lacinia molestæ excerpti debent; &, quantum potest, lavigari: plura etenim huiusmodi obstacula si coloniam decedere non faciant, at vexabunt plurimum atque opera impedient: Apes igitur Alveo minus purgato recens conditas diem noctemque per septi-

septimanam aut amplius rodentes & scalpentes audies.

Paucos scalpello putare poteris : plures, oris panniculo prius humectatis, leviter sunt amburendi : omnes autem primo novissimoque cotis gyralis vel topi arcuosi frusto, quantum manu teneri poterit, fortiter sunt confricandi.

Purgato, si tremodio sit major, tigna quatuor institues ; si minor, tria ; quorum supera extrema in Alvei fastigio compones ; atque infera æquè inter se distantia palmam circiter ab Oris deiges. Vimineis in decumani umbilicum, stramineis in jugum superne conveniunt ; & his quidem, inferne liciis rubinis sub tertiâ quartave spirâ ; at illis, Decumani partibus inter vimina innituntur.

Jugum est lignum orbiculatum fescunciale inferius planum, cum foramine in medio semunciam profundo ad tigna capienda ; superius convexum ad Alvei fastigium tornatum vel exasciatum.

Tigna Corylo vel Salice enodi & recto pro quantitate quadrifido bifidove sunt edolanda : quorum ima in furcæ speciem præcidi debent, ut tenacius in Alvei lateribus figantur ; & suprema ex-

cul, ut apte in verticem iungantur. Quod si terga, ubi in se reclinant, incidas quatuor ad rectos angulos, & ad obtusos tria, non video quid amplius requiri possit ad firmitatem contignationis.

Et hæc quidem contignandi ratio est elegans, facilis & certa: atque ad eximendos favos, & ad Alveos, maxime stramineos, firmandos & vertices tuendos cum primis utilis.

Ad hæc Stramineis in oras fursum adigantur Pali quatuor, quatuor uncias longi, bini pro Antis in parte anteriori; & pro Possibus totidem in posteriori, inter se atque ab Antis æque distantes. Porro in migratoriis mensibus Alvei confricentur herbis suavis quas Apes amant, Thymo, Thymbrâ, Amiaraco, Apiastro, Fœniculo, Hyssopo, Malvâ, Fabarum summitatibus, &c. Et cum Agmen jam confecerit, Alveum probe absterges aut Coryli, Quercus, Salicisve ramusculo, aut ex herbis jam dictis quâpiam, aut, quod optimum, hospitalis arboris virgulto; acinde Medoni fasciculum intinges, aut mellis diluto, aut aquæ salsa, aut salis modo, ipsoque Alveum consperges.

Sic autem Veteres & squalentes sunt imbuendi.

imbuendi. Primò ceræ reliquias erades penitus. Tunc autem frugum aliquantum in iis exponatur porco ad devotandum: circumcirca verò obversari debent ut spumam imbiberent; linteo deinde leviter abstergendi. Postremò confri-candi & spargendi ut cæteri cum usus postulet; quo factorecentibus fortassè acceptiores erunt. Atque Alvei vacui adornatio fuit hætenus, habitati sequitur.

Alvei debent supertegi diligenter, & quantum res patitur ab æstu, frigore, & tempestatibus muniri. Ficilibus alicubi obnubunt, quæ non defendunt partem inferiorem, atque æstu concipiunt nimios calores: cui utrique incommodo intextu quovis stramineo subveniri potest.

At stramento puro secaleo triticeove operiri est utilissimum; cujus collum arctè sub spicis astringatur; caputque conicè affurgens ad arcendam pluviam pileo ex eadem materia obnubi debet. Ali-ter carice vel juncis utendum.

Stramenti oræ ad sellam pertineant, aut intra semunciam; præterquam ante, ubi propter aditum aliquanto brevius præcidi debet.

Postremò adversus ventorum impetus

ad Alveum Balteo quodam sive circulo est accingendum.

Sic adornatum atque indutum exui quandoque debet : non modo ut muribus, tineis, araneis, fullonibus aliisque malis hospitibus occurras, & muris Parique labe deprendas : verum etiam ut alveos uidos post humidam tempestatem Soles & Venti exiccarent.

Oræ quoque rimæque diligenter sunt oblinendæ (v. prim. hujus cap.) aditumtaxat relicto.

Alveum verò ne temerè moveas ; nam crebra sublatio aerisque intromissio stabulum non parùm lædit.

Et si moveri necesse fuerit, Oris supponatur Testa, ne quæ Apes comprimerentur : Testam quietis tolles, atque Alveum loco restitutum diligenter oblini curabis.

Aditus major aliquando, quandoque minor, & interdum nullus est necessarius.

Ideoque Ostium, Ostiolum, atque Obicem Alveus unusquisque habere debet.

Ostium quatuor uncias pateat, ad aeris aditusque libertatem ætate faciendam : sic autem fiat. Infimæ spiræ excidantur
uncie

uncie quinque, atque extrema affuantur filo quod resectam ligaverat: Quo facto duæ extremæ spatii semuncie duabus antibus expleri debent.

Antæ sunt ligna bina semuncialia uncias quatuor aut quinque longa; quarum pars ima superiori duplo crassior cum humero introrsum extat.

Hæ mediis spiris usque ad humerum adactæ, ut Ostium definiunt, sic Ostiolum suo tempore applicatum recipiunt.

Alvei minores sine spiræ resectione utilis Antas admittunt.

Et Mobiles Antæ suam habent commoditatem, nempe cum Alveum oporteat erigi; nec aliàs spernendæ.

Anta mobilis est unciam quadrata præter humeros, hunc supra ad sustinendum Alveum, illum in latere ad capiendum ostiolum; aded ut unciam propter humeros materia undique superaret.

Ostium nullo negotio in Alveis Viminis efficiatur.

Ostiolum fiat ex ligno unciam cum quadrante crasso, unciam firmè alto, & uncias quinque longo. Extremæ huic semuncie propter Antas resecantur; præterquam ante, quod quadrantem crassum relinqui

relinqui convenit. Tum per huius medi-
um oportet fieri foramen uncias trientem
altum & longum uncias tres: quo facto
ad utrumque foraminis extremum sem-
uncia erit integra, præter illam ad Osti-
oli extrema mutilatam, quæ ante est di-
cta.

Ostiolum adversus Frigus & Prædo-
nes aditum coarctat; Muresque hyeme
grassantes excludit.

Obex sit quadratus à gravi quâpiam
materiâ, plumbo vel alio metallo; vel
etiam à Testa sed hâc latiore, ut Ventos
& Parum sustineat; & Ostiolo conveni-
ens; aliter ex asserculo. Quatuor un-
cias longus, semunciam profundus,
ejusque crassitudinis ut in Canaliculo su-
pra Foramen aut uncinulis impactis de-
currat. Omnis autem Obex, ut Aer in-
troeat & ne Apes exeant, ad sellam in-
frâ nonnihil excavari debet. Stabulis
minoribus omnia conveniunt minora.

Alveus etiam sedeculam habeat, tabu-
lam sellæ æquitatem & ab humo ad vesti-
bulum acclivem, aut si brevior, sellæ af-
fixam: quæ fidam confertim remeanti-
bus stationem, apricandi locum altioris,
commodumque fessis ascensum præstaret.

SECT.

SECT. II.

Apianæ Anni descriptio, cum Apum perennæ Gravatione.

A Evei sic adornati alio atque alio modo pro diversis anni temporibus curantur. Anni verò Apianæ quadrantes prius uno mense quam Astronomici incipiunt. Hic enim Ver à Piscibus exordium ducit, quando flores per Brumam sepulti reviviscere incipiunt;

* *Inque novos soles audent se gramina rursus Credere, — Georg. 2.*

atque apes foeturam redordiantur : hunc Aries atque Taurus sequuntur.

Totidemque Æstas numerat, Geminos Cancrum & Leonem, Floribus Roribusque ditissimos ; è quibus Apes jam numero auctæ cellas adversus Hyemis penuriam armant.

Virginem Libram & Scorpionem Autumnus habet, Gravatione pariter atque Mellatione insignes.

Atque

Atque Hyems sive Bruma tres menses
silentes continet; in quibus Apes æstivo
penu aluntur & nihil prorsus acquirunt.

Notandum autem Æstatem & Hyemem pro duâbus anni medietatibus in hoc opere sæpe usurpari, ut vulgo solent, nempe quando opponuntur: Brumam verò quadrantem propriè sic dictum fermè ubique significare.

Æstas.

Vernâ auctas sobole Mellis proventu Æstas excipit; quo tempore aditu amplissimo est opus; nullum enim ab Hoste periculum. Atque aditâs coarctatio prohibet aerem, commeantes impedit, & moratur migrantes. Ad Geminos itaque, Obice & Ostiolo sublatis, per Æstatem fores patere debent.

Post Geminos, si frigus persistat, sudâ quâpiam & serenâ stramenta tolle de stabulis quæ putas emissura. Sin tempestas præfervida & sicca fuerit, remaneant, ut nimios ardores solis defendant.

Ad Cancrum medium Emanforia Geminari oportet; & Colonia recens statuta Vallis sunt confirmandæ.

Cum Examina ampliùs nolis, nempe post Rubos efflorescentes, (sub finem Cancri) Alvei pleni lapillis tribus à tellis

erigantur,

erigantur,

erigantur, & oblinantur rimæ. Si neq;
eo secius emittent, alveo receptas ad Gen-
tem illicò remittes.

Et Coloniae quoq;, si quæ emanferint,
Orâ vel fulcris sunt erigendæ.

In Leone vel statim post novissimam
emissionem fucos stabulorum quæ tollere
decreveris, Fucipulâ excipere conveniet.
Neque abs re erit aliis quoque turbâ fu-
corum inutili oppressis pomeridiano ali-
quo opitulari: tunc autem tibi opus de
manibus accipient, & minùs abluement
temporis.

Ad Virginem vel ante forsan, tem- Autum-
nus.
pore propter vespas & prædones maxi-
mè Apum Reip. alieno, stabulis infirmi-
oribus (Coloniolæ sint, an Gentes quæ
bis terve vel seriùs emiserant) Ostiola in-
stitui debent & tenaci luto obturari; at-
que Alvei circumlini diligenter.

Annis quibusdam famelicis pauper-
cula ante medium Leonem adoriuntur;
quibus Ostiola cum Obicibus temporius
sunt applicanda.

Emanforia atque plena omitte; neque
aditum coarctâ, donec tempestas ingruat
frigidior: nam per se tuta sunt satis.

Alveorum autem cum Coloniis conve-
nientia

mentia cum primis dispiciatur. Quæ jam Telas intra Palmum à sellâ non deduxerint, eis Alvei, quantum erit satis, refecari debent, sellisque restitui; & novis Foribus Ostiola applicari: quo facto Vis frigoris pelletur, atque Apes præsto erunt in foribus ad arcendas prædones. Frigus aliter multas disperdet & infirmabit omnes, unde Alveos imures sæpenumero deferant:

* At cum incerta volant, cæloque examina ludunt,

Contemnuntque favos & frigida tella relinquunt.

Georg. 4.

Et Philosophus rectè, * si alveus justo amplior sit, defidiosiores redduntur. Hist. an. l. 9. c. 40.

Porro quoniam prædones atque vespa vel primâ luce grassari solent, Vesperi Ostiola infirmioribus claudantur; nec mane dimittantur Apes priusquam tepescat aut exire cupiant: tunc autem Ostiola pro Apum vocatu aperta aut semiaperta statuuntur.

Seabula sub Cancris finem ad inhibendum emissionem, vel ad spatium laxandum

dum erecta, nunc, vetulis facisque mortuis, reponi debent, ne sequenti impodiretur emissio. Coloniæ autem erectæ quæ Telas ad pavimentum deduxere sunt mittendæ.

Atque mense hoc medio circiter Alveos quæ excubias non agunt manu pulsabis; qui semel iterumve pulsati edunt strepitum universum & continentem, vim Apum habent, ac proinde periculis minus obnoxii; qui verò perbreve, ponderosi licet & melle satis instructi, apes tamen perpaucas habent & facile præda sunt, cujus generis ferè trimi sunt & seniores, qui bis terve aut sæpius emisserant, nec fueos arcuerant ante Virginem. Cum primum configentes cum prædonibus aspicias, vel tolle illico, vel aditum coarctata, ut nè possit capere plus unius Apis incrementum; atque ante Libram tolle: licet enim curâ adhibitâ nunc servarentur; at verno vel prædonibus cedent, vel morientur, vel avolabunt.

Notandum autem stabula admodum referta parvum quidem murmur edere, sed ab altero diversum, cirum, acre & univsum, nisi sub finem mensis, cum ascenderint Apes ab Ostio, & earum numerus decreverit.

Pendendo

Pendendo quoque & inspiciendo sunt arguendi. Coloniz quæ telas pauculas texuerint, & Gentes sordidas & impuras habentes fellas ; & ex utroque genere leves asservandæ non sunt.

Sub finem quoque necantur & aguntur stabula. v. c. 10. f. 1.

Nonnulla post Virginem deficiunt ; adeoque in Libra quoque pendere & pulsari debent. Ut enim murmur in summo perbreve præsertim paucularum vehementi sono continuatum civium paucitatem prodit ; sic annonæ penuriam insignis levitas. Hujusmodi sunt tollenda.

Stabula quoque à prædonibus acriter & constanter oppugnata sunt observanda : nam defectu aliquo laborant ; nec obsidionem relinquent prædones. At, telis semel contractis, auxilium post bellum erit.

Stabula non vitalia jam eneca vel age ; animadvertite suspecta, tempore suo palce, atque in Piscibus & Ariete redarguito.

Ad Libram vel ante, si videtur, Ostiola melioribus applicentur. Et Vesperi Obice firmentur quæ excubias agere desinere, & mittantur manè cum primum Tempestas sinet : at infirmiorum semiclusa

clusa esse præstat. Idem quoque per Scorpionem fieri oportet, nisi pluvie Vespas maturius castigarint.

Ad Scorpionem Alvei in Brumam sunt armandi, rimæ & vitia resarcienda; & stramentis detritis substituenda nova, quæ alveos siccos tepidosque præstarent.

Autumnus menses silentes excipiunt, Bruma. Sagittarius Capricornus & Aquarius; in quæis, ut plantæ in terra silent, ita Apes somno se dantes in Alveis conticescunt; sic tamen, ut, si qua mitior hora contingat, expectatæ, alacriter se foras proripiant, aerem ducant, bibant, pinnas exerceant, cadavera & sordes exportent; alvosque dejiciant; diutina coercitione & reverentiâ castrorum adeo nonnunquam distentas ut penè rumperentur. Sic satis resectæ, capto post reditum cibo, se rursus quieti tradunt. Hæc tempora frequentiora præsertim penitus difficultate pressis sunt valde periculosa.

Tempestate post medium Sagitt. uel frigida; Pari atque frigora Obice excludantur. Ut enim Nix Geluque & venti frigidi, etiam ordinaria aeris tem-

peratio percellit & necat apes à blando sole evocatas : Sic vehementes pruina aditum pervadentes in imo Apes rigore perimunt : unde multa stabula initium ruinae traxerint.

Postremò ut claudi alveos ita circumlini diligenter oportet : Apes enim expectatae summopere exire cupient, omnino sine cura ingressionis.

At verò per Brumam penitus includi præstat, id quod nuperâ experienciâ didicimus. Est autem Inclusio duplex vel simplex.

Duplex est Apum in Alveo atque Alvei in Tecto præclusio. Alvei autem cum sellis intrò auferantur ; & in Tabulâ locentur, probè obliti, stramentis exuti, & Obicibus firmati, ne loco quidem respirandi relicto ; cum numero stationis affixo. Hæc præclusio per menses silentes continuari debet, à primâ sc. Sagitt. tristi ad primam Pisc. serenam & jucundam diem : nisi bonæ tempestatis constantia apes aliquanto citius evocant. Tunc autem stationibus Alvei reddendi ; atque leves pascendi sed cautè. *u. c. 8. sub fin.* Locus autem quo claudantur sit secretus, ne quis succutiat ; obscurus

obscurus ne lumen apes deducat ; & quietus ne strepitu excitentur. Muscipulas quoque dispone , si à Muribus sit periculum : Alveosque tempore perfrigido penitus soporatos frequenter perlustra.

Et hæc quidem præclusio Coloniis serotinis & exiguis est utilior : Optimis verò simplex, & est ejusmodi. Alvei probè oblini debent & obturari, spiraculo modò plenioribus relicto ; stramentis etiam bonis ad sellam aut infra convestiri. Tempus autem erit quam duplicis brevius, à primâ sc. post Sagitt. medium die frigida, ad primam post Aquarium medium tempestatem tepidam & serenam ; vel donec apes murmurantes exitum possint : tunc autem dimittas. At verò dimissas claudes vesperi si gelu nocturnum timeas ; & mane rursum dimittes, nisi nives aut pluvie aut venti procellosi id fieri prohibeant. Dum Nivibus autem humus operitur ; his neutiquam permittes exeundi potestatem.

Ad Pisces, si non ante, tempestate idoneâ meliorum Ostiola semiaperta noctu diuque persistant. Frigus enim no-

Ver.

Sturnum jam brevius & minus vehemens nullum affert periculum; & diurnum prodest magis quam obest; dum apes silere facit & annonæ parere, donec tempus sit aptum ad exeundum.

Coloniæ quoque infirmiores frigori & prædonibus de integro grassantibus magis obnoxia vespers includi debent, neque postero, donec tepescat, dimitti; tunc autem unicæ modò vel duabus simul commeandi spatium concedas, præsertim in aprico qui oppugnantes magis confirmat, frigore alioquin obsidionem citò relicturas.

Jam Aquales, qui per brumam neglecti jacuerant, sunt adornandi. v. c. 6.
sub finem.

Alveos quoque moveri est bonum; sordibusq; absterfis restitui sellis & oblini diligenter. Etsi enim hæc Apes tandem e medio amolirentur, at, ne eis nimium impediatur aut offendantur; simul semelque effici est satius. Accedit, quod funeris hac tempestate exportatio in discrimen mortis efferentem educat: nam cadaveris pondere ad humum sæpè depressa, dum palpitans stat,
non

non raro algescit, & resurgere nunquam potest.

Hæc autem sellarum expurgatio post Aquarium serenum & stabulis firmioribus non est adeò necessaria.

Hoc mense ineunte Oræ suppositæ redundantibus Coloniis sunt adimendæ, quas Virgine non ademeras; (si auctus Alveus sit plusquam Tremodius) atq; imæ Telæ intra oras veras sunt rescandæ. Sub finem fundi quoque sunt auferendi.

Postremò leves vel pabulando vel in ditiores agendo servare poteris.

Aries latrociniis infamis tantum non æquat Virginem; ideoque Ostiola claudantur vesperi, & mane, nec ante quam tepescat, semiaperta statuantur: & rimæ sole ventoque hiulcæ diligenter sunt explendæ. Paupercula per totum diem semiclusa esse præstat, ut Virgine & Librà.

Ad Taurum obices melioribus adimantur, aut ante si apes vel excubias agant vesperis, vel inter opera se impedian (ludos enim morari non refert. vid. c. 1. *sub finem.*) At infirmiora per totum hunc mensem claudan-

tur vespert; & mane, cum tepescat,
Ostiolum semiapertum dimittas.

Ad Geminos Ostiola melioribus de-
mantur, atque Obices infirmioribus;
& medio mense Ostiola his quoque:
Vestibulo patente, ut anno superiori,
relicto.

CAP.

C A P. IV.

De Apum Faturâ & de Furo.

S E C T. I.

De Aperta Sexu.

FOETUS quoniam modo Apes progenerarent magnam inter eruditos & subtilem quaestionem Plinius dicit *Nat. Hist. l. 11. c. 16.* Alii, quoniam Apum inter se congressus vilis est nunquam, neque concipere eas putabant, neque parere, sed floribus deportare foetus;

*Verum ipse foliis natus, & suavis
berbis*

Ore legend; *Georg. 4.*

nec verò quibus inter omnes constat :

* alii ex flore Cerinthi, alii ex flore * Hist. l.
Arundinis, alii ex flore Oleæ aiunt. §. c. 21.

E 4

Alii

Alii sexûs Apum differentiam agnoscunt : qui mares autem, quæ fœminæ, neque inter ipsos satis constat. Sunt qui fucos mares esse, apes fœminas arbitrentur : alii contrâ apes mares esse, fucos fœminas opinantur. Aristoteles post magnam hâc de re disputationem *Gen. an. l. 3. c. 10.* nihil fermè certî concludit ; indicat modò certissima eruendæ veritatis instrumenta , Rationem, sensum. Non tamen satis adhuc explorata, quæ eveniunt habemus : quod si quando satis cognitu habebuntur ; tunc sensui magis erit, quam Rationi credendum. Hactenus ille. Ex sensûs autem cum ratione consensu Ducem atque Apes esse fœminas, Fucosque mares, quibus sine concubitu Apes concipiant, jam demonstrabimus.

Fucus est Apis genus precipuâ magnitudine, alvo ampliore, line aculeo, & ignavum. Pileo quidem serico, talarî togâ, tumido abdomine & canorâ voce superbiens, pecus tamen merum, alienis laboribus vivens, & Nectare non suo semper distentum. Meridie huc illuc immâni strepitu obvolitat, sed ad Stomachum faciendum. * Fuci, cum

Hist. an. l.
9. cap. 40.

cum exeunt, efferunt sese fufim in sublimi, gyroque volitant; quod ubi satis jam fecerint, redeunt domum & epulis perfruuntur.

Apes aculeis amissis neque in tantum adactis ut intestini quippiam sequatur, non statim emori, sed fucos postea esse, nec mella facere velut castratis viribus, pariterque & nocere & prodesse definire, vulgus censet: Quod tunc fiet, cum nanus visceribus evullis Gigas evadet! Intereunt enim omnes cum percusserint, quoniam sine intestini eruptione Aculeus eximi non potest. v. c. 1. *sub. fin.* atque *Aristot. Hist. l. 9. c. 4.*

Alii fucos putant esse diversi generis, & Fucos generare: ut Melissæ generant Melissas sed falso, nam Fuci per sex menses omninò sunt nulli.

Verum enimverò Fucus est Apis sed Mas; cujus non coitu sed virtute quâdam mirificâ Melissa Apes fucosque arcanè concipit.

Nam primò etli Fuci in annonâ publicâ luxuriosi sint nepotes; eos Apes sinunt fermè ad finem foeturae, donec in sequentem annum conceperint; quod ad Leonem quædam faciunt, pleræque
ante

ante Virginem: & ex eo fucos abigunt. Et omiffi ante Scorpionem morte naturali delentur: per hyemem ex eo totam fucum in rerum naturâ frustra quaſiveris, donec apes novellos progengerint. Cum Fuci jam funditus interierint, Apes eodem non amplius edunt foetus & ſovent.

Deinde ut quo plures fuci & præciores fuerint, eo major fuerit examinum proventus: ſic ubi pauci & ſerotini, proventus erit exiguus; ideoque ſi ante migrationem & peractam forturam Fuci tollantur, quod nonnulli perperam fecerunt ut Mella ſervarent, neque agmina prius generata migrabunt, neque Gens illa generabit amplius. Ex eo Ambroſiam, cum ſchadones non habeant, promiſcuè in cellis ponunt, ubi corrupta Apes uſque adeò offendit; ut Virgine cum prædonibus abire malint, quam diutius in tectis frigidis manere ſolas: Quod ſi non faciant, at Piſcibus, ſterilitatem perſaſa, bona rapientibus permittent, & cum iſſis ad fucos concedent: Quolibet ſereno reliquias petunt; cum vero nox advenerit, omnes abiêre.

Tertio,

Tertio, Cum omne simile generet sibi simile, Marem vel foeminam; & sensus doceat Apes tam Fucos quam Apes quotannis generare: sequitur cum Melissa sive Apes sint foeminae, ut Fuci essent mares. Ideoque hic fucus dicitur & ἡ Κί-
 φλυ: At hæc Apis, ἡ Μέλισσα; & Hebræis Deborah cum He foeminino, licet in plurali propter dignitatem & imperium in fucos Deborim masculino appellari videantur.

Quartò, In simillimis Insectis Vespâ & Bombilâ idem ferè evenire videmus; quarum foeturam breviter enarrabo.

Ad Cancrum in foramine ferè à Talpâ vel Mure effosso Vespa grandis orditur nidum, Telamque instar tabernaculi in fastigio cavi suspendit. Hæc autem Tela sex fermè cellas Apum cellarum pares similesque capit; in quibus totidem foemellas progenerat; quæ & ipsæ maturæ gignunt, ut Matrix; adeoque Telam ad latitudinem octo unciarum augent. Hæc deinde, alveo terrâ egestâ facto ampliore, plures inter se telas quasi aciculis suspendunt; inibique sobolem procreant ad ætatis finem. * Missio ut apum nulla * Hist. an. vel crabronum vel vesparum fieri solet. l.9. c.40.

Fortura

Fœturâ jam ad finem spectante, Virgine
 sc. & deinceps, in ima Tela latioribus cel-
 lis constructâ Fucos vel Vespas mares, ut
 Apum, inermes procreant, & Matrices
 quoque gregariis in telis superioribus cu-
 bantibus persimiles, sed duplo majores.

Hæ jam pennatæ cum e fucis ut Apes
 conceperint, ad Libram & citius forsân,
 ut Fuci quoque exeunt domo escam &
 hyberna quæritantes. Post paulo, aere
 rigescente, tam fucis quam gregariis hye-
 mis clementiæ relictis, ad locum tepidum
 se conferunt, Stramentum, Columbare,
 vel potissimum ad arbores cavas, unde
 nidi propter sylvas frequentiores: ibi-
 que ad vernum tolerant vitam absque
 omni escâ somno profundo soporatæ.
 Salice glaucâ florente & tepido aere pa-
 bulatum prodeunt. Cancro autem vel
 Geminis, ut supra est dictum, nidos or-
 diuntur: quo tempore qui unam matricem
 perdit, totum extinguit nidum.
 Hanc factâ sobole & detritis pinnis inuti-
 lem Gregariæ alunt coluntque. Ante
 matricularum generationem inter grega-
 rias Ipsam facile invenies: ab adultis
 autem matriculis pinnarum modò de-
 trimento internosci poterit.

Et

Et in Vespis fucos esse mares jam olim quidam putarunt. * Si vespam ex pedibus * Hist. an. ceperis, bombilareque siveris, advolant l. 9. c. 41. quæ aculeo carent; quod non faciunt quæ aculeatæ sunt. Itaque argumento quidam hoc utuntur, quod alteræ mares sint, alteræ foeminae. — Nec quidem absurdum; cum aucupes vocem duntaxat foeminae coturnicis imitantes, mares solum fallant. Alibi vero manifestius — Visus l. 3. c. 10. est sepe Crabronum & Vespasum coitus.

Bombila itidem nidum inchoat unice, in gramine vel brevi quâpiam cavernulâ; ubi in exigua materiâ (molli instar ceræ sed fusca & fragiliori) ipsius capite non sanè majore, sex foetus septemve positos abscondit. Hæc autem materia una cum foetibus augetur, & in totidem cellas peculiares abit. Cum foetus adoleverint, Cellæ prius fuscae & fragiles, albescunt, & lentæ atque tenaces fiunt. Foetus maturi per erosas superne cellas emergunt. Super his alias construunt aliasque nullo ordine & uvis pares; vacuas autem melle stipant quo ipsæ & soboles mala tempestate vescantur.

Nidus universus, ut Avium, est pauculo musco confectus. Ad Leonem fo-

mi-

minas tantum procreant ut vespæ; deinceps fucos itidem inermes. Et hi, ut omnis demùm controversia tollatur, fœminas apertè ineunt, ut Bruchi; socias autem in nidis legunt & cum iis auferuntur. Ab eo fœminæ ante æstatem sequentem non procreant. In Sagittario demum ad hyberna se recipiunt; ubi singulæ, ut Vespa-matrix, somno sepultæ cubant; fuci autem, ut Vespærum, malitiâ tempestatis pereunt; neque unus post id apparet ante sequentem Leonem quandò fœminæ novos parturiunt.

Hoc autem unum in Bombilæ Vespisq; est admirabilius quam in Apibus; quod ineunte æstate fucos novellæ nesciant, sunt enim nulli; sed masculum illud semen cum suis naturis à matricibus accipiant; unde per æstatem maturæ generarent; donec sub ejus finem è serotinis fucis pro se suæque futurâ sobole in sequentem annum concipiant.

Et jam tandem, credo, assenties Fucum esse marem; qui curiosè dissectus duos amplos candidosque testes masculini sexus ostendet.

S E C T. II.

De Apum Faturâ.

ET de Sexu hætenùs, nunc de foeturâ dicendum. Apes, cum è fucis conceperint; Piscibus optimæ, Ariete aliz, seriùs infirmiores foeturam ordiuntur; quæ per æstatem totam ad finem Virginis continuari solet; Ariete autem Tauroque & Geminis fervet maxime, propter maximam foetificæ Ambrosiæ copiam, virtutem, & varietatem.

Soboles prima est foeminarum, & sic fit. Sub melle, quod tunc in summo est Alveo, in fundis cellarum vacuarum mediis, ut in lateribus vespæ, ponunt foetus, pares quidem iis quos Papilio Brassicæ committit, sed colore dissimiles, cum Apum, ut Vespæ, albicent, Papilionum flaveant.

Sic ordine ad imas descendunt. Quod tamen non adeò post Geminos observant; sed mella inter sobolem promiscuè reponunt.

Fœtus primulum ceræ adhæret; exclusus

clusus primò vermiculus, qui vivus & liber in fundo cubat orbiculatus; deinde augescens rectus in cella jacet, eamque replet: Tunc vermis emoritur, cui sensûs omnis motûsque experti ceream membranam tanquam sepulchrum obducunt Apes. Vermis autem jam penitus emortuus in Apem illic transire incipit, in medio primum divisus; mox inter caput humerosque, unde Insectum dicitur: tum cruribus, pinnis cæterisque membris formatis, ex albo (ducto à capite & ab oculis primum exordio) fuscus evadit.

Et jam de integro se movere incipit & vitam secundam vivere; mox ruptâ membranâ emergit volucris.

* Metam.
Ovid.
l. 15.

* Nonne vides, quos cera regit sexangula,
fœtus

Melliferarum apium sine membris corpora
nasci,

Et serosque pedes, serasque assumere pen-
nas

Et hoc intra mensis spatium; & Ge-
minis Cancroque, quando turba aeris ea-
lorem auget, Schadonesque Ambrosia
Ne-

Nectare atque aqua recens quotidie importatis saturantur, ante diem unum & vigesimum. Et si Plinius de tempore duplo longiore loquitur: * Fœtus intra diem quadragesimum quintum peragitur. Principes autem non ita, sed planè regicæ in Reginæ palatiis seorsum generantur, primordio colore fulvo, corpulentia mellis crassioris, magnitudine illico proximâ suæ futuræ soboli: Nec primum ex eo vermiculus gignitur, sed statim Apis. *Hist. an. l. 5. c. 22. & Nat. Hist. l. 11. c. 16.*

Post primam foeminarum sobolem peractam consimiliter in cellis latioribus fucos generant. * Sunt fuci sine aculeo, * Nat. velut imperfectæ apes novissimæque jam à *Hist. l. 11. c. 11.* fessis & emeritis inchoatæ, serotinis fœtus. Quædam stabula ante Cancram fucos non faciunt, nec multa ante Geminos, nec ante Arietem ulla, cum Nymphæ tamen bonorum Ariete, aliorum in Tauro, in Geminis omnium foras procedant. Cephænes quidam pauculi interdum cum foeminis generantur, sed tolluntur ut importuni. — Schadones sunt soboles: at cum formam capere cœpit, Apes Nymphæ, ut fuci Cephænes vocantur.

Hist. an.
l.9.c.40.

Cephenes maturi in foetu adjuvant Apes multum ad calorem conferente turba. In Forturâ cum apibus confusæ Alveum obeunt : Cum verò peracta sit, vapulantes ad alvei latus se botri in speciem conglomerant : ut suo tempore sit verum, quod Philosophus infinitè asserit, * tenere alvei locum penitiorum. Hæc autem connexio nihil valet adversus Mellissas, quæ manere supervacaneos non sinunt. * Etenim sunt fuci, quasi servitia veterum Apum, quamobrem imperant iis. *Plin. ubi suprâ.*

Nam etsi in animalibus plerisque omnibus mares forminis, ut digniores, impendant : in his tamen ut in Accipitrum genere femina principatum gerunt ; & pæce Grammaticorum dixerim, Foemina est dignius masculino, hæc Apis quam hic fucus, ἡ Μελίττα quam ὁ Κηρὼ. Sed argutiis morari non vacat.

Fortura in nonnullis ante Leonem, in aliis non ante Virginem cessare incipit.

SECT.

S E C T. III.

De Fucorum expulsionē & de Imperio Amazonia.

EX illo tempore viragines hæ Amazoniæ, cum in annum sequentem jam conceperint, fastidire socios incipiunt. Primo priscæ necessitudinis memores eos leniter exire cogunt, tardantes expellunt, redeuntes necant; pro foribus manipulum quandoque invenies: avolant autem plerique & in agris moriuntur. Et hoc in loco Reip. Apiariæ cum Amazoniâ breviter collationem instituiam, ne Inscriptionis Libri oblitus esse videar. Marpesia Apum Reginam, quæ plures fortis solet procreare, refert. Antiope & Orithyia primores filias, quæ primum & secundum examen educunt, iisque moderantur: Menalippe & Hippolyte eas Principes quæ aut nequaquam aut nequicquam dominantur. Nam post secundum examen aut in alveis morantes morte multantur, aut egressæ ferè fame pereunt. Utriusque etiam po-

puli mores non minus conveniunt : nam & Apes fœminæ sunt Bellicosæ, quæ non modò Europæ & Asiæ partem, ut illæ, sed univërfa terrarum Orbis imperia possident : quæ sui sexûs prolem itidem summâ curâ enutrientes, mares omnes solent cœdere tam viros quam filios, ut & ipsæ verè Æorpata, i. e. Viricidæ dici possint. v. *Herodot.* l.4. & alios.

Ut autem in viam à diverticulo revertar ; quoniam sobolis faciendæ finem in eodem alveo uno eodemque tempore non faciunt, idcirco neque fucos omnes simul rollunt ; sed supervacaneis sublati, diutius necessarios sinunt ; neque nulla mentem ab eo totum.

Festinæ gentes ad Leonem incipiunt, eæ sc. quæ Geminis vel paulo post novissimum agmen emiserant ; & citiùs forsân, quæ Geminis incuntibus : Tardiores autem quæ paulo ante Leonem emiserrant ad mensis finem id fortè disserunt.

Virgine autem ferè, aut paulo post, omnes omnino delentur.

Plenæ, quæ non emiserant, ab inediâ securæ, ad finem Virginis sæpenumero ipsos sinunt.

Effortæ

Effortæ verò paucitatis & infirmitatis
consciæ, spe omni orbatæ Remp. negli-
gunt; ideoque ad Virginem exactam fu-
cos interdum sinunt: neque forsan cor-
dent omnino fato propediem cēssuros.

Nam pauci Libram ineuntem vident,
exeuntem nulli. Ruinam crede his im-
pendere.

Gentibus demum parcis & ad rem at-
tentis, quæ Cepheneos immaturos etiam
vermiculos cellis excerpunt, vehemen-
ter confidas; nam quæ fucos mature
exegerint, plerunque sequenti erunt præ-
cociores.

Fuci quandoque verno arcentur. Gen-
tes enim præpropere, quæ Nymphas
vere nimbofo compluribus amiserint, etiam
fucos disperdent: Apes autem ex
ipsis conceperint, de integro tanquam
ab alterâ bruma formam ordiuntur,
quam si tempestive dissolvent, eodem
emittent; quod si non faciunt, pingues
erunt & plenæ; sublata vel servatu opti-
mæ.

Postremò Gentium quæ sæpè emise-
rant fuci supervacanei similiter mi-
nuuntur statim post novissimam emissio-
nem; vel Fucipula quæ nassa persimilis

è virga tenui metallicâ vel vimineâ fiat ;
vel Crate siue lamina rimosâ quæ a-
pes reciperet, at fucos introitu prohibe-
ret, adroque Meridie egressis appli-
canda.

Hoc idem præcipue faciendum stabulis
nimâ turbâ oppressis, iisque quæ tolle-
re decreveris.

SECT. IV.

De generis lapsi Instauratione.

Interpr. * **A**lterata porro Apum Generatio-
nem è bubulo corpore putrefacto,
unanimis ferè veterum consensus tra-
didit; quam Celsus sola pro me absolvit
l. 9. c. 14. Periterari posse Apes ju-
venco interemisse Democritus & Mago
nec minùs Varro prodiderunt. Ma-
go quidem veteribus etiam bubulis idem
fieri affirmat. Quam rationem diligen-
tius prosequi supervacuum puto, consen-
tiens Celso, qui prudentissime ait, non
tanto interire pecus istud amitti, ut
sic requirere non sit.

C A P. V.

De Apum Coloniis, atque de ipsis Condendis.

SECT. I.

Examiniis descriptio, cum tempora migrationis.

Gentes post alveos fortura repletos
emittunt agmina. Agmen iisdem
plane existit partibus quibus ipsa Gens,
Regina nimirum, apibus tam senibus
quam junioribus, & fuscis, tam vero aspi-
cias Reginatam cum Agmine proceden-
tem, & mortuas plures, & novissimam
editionem pro foribus collectas, atque
etiam post plurium in eodem agmine
conventum: tunc autem emortuae &
veneno contractae, statura & forma val-
de minuuntur.

Novos modo exire populos plerique
credant, sed perperam; neque enim
Genti Colonia est aetate inferior. Ju-

venes in Gente cum senibus manent ad Reip. tutelam & labores maximos; & senes cum juvenibus exeunt ad eas auspiciis suis in condendâ Rep. dirigendas. Fucos autem ad sobolem secum auferunt. Ideoque Agmina Fucis referata sine dubio florebut; & si præcoqua sint, eodem mittent, justè præsertim condita; cum paucos vel nullos nacta, per totam æstatem parum aut nihil crescent.

Ver tepidum, tranquillum pluviumque examina auget & temporis provenire facit: apes enim pluviis inclusa schadones gignunt & excludunt; & excentes Ambrosiam atque aquam ad prolem nutriendam ferunt; at mellis parum ob adveniens humoris in floribus abundantiam, ne turbâ simul & inopia prellæ nulla tempestate quantumvis mala emigrando se abstinebunt.

*Hm. 20.

L. 4. c. 21.

Augent nulla licitates, sobolem imbrēs. Ideoque sicca æstate Ver humidum sequente strabula sunt pingua. Et humida ætate Apum proventus est uberior; sed Mellis est penuria, unde (extra Colonias) quædam præcoces, & bonas gen-

tes

tes quæ vel admodum tempestivè vel non omninò emiserant) stabula pleraque omnia fame pereant, postquam & sua consumpserint, & diripuerint aliena.

Ad hoc malum, levia stabula cum serotinis & exiguis coloniis tollantur; medibres pascantur, atque alveis justo majoribus reconditæ observentur. Jam verò Agmina tempestate tepida & tranquillâ migrare gestiunt, fervido potissimùm jubare, cum nimbus vel atræ nubes domum præcipites compulerit: Præservidâ autem & torridâ non item; adeò at stabula plena & ad certissimas emissiones expectata, Geminis, ventis siccis frigidisque, & Cancro, æstu nimio & siccitate ita nonnunquam retenta sint, ut eodem non omninò emiserint.

Agmina inter nona & tertiamque; & quandoque ante vel post paulò; sed præcipue inter undecimam primamque excedunt. Si cœlum placet ante meridiem malunt, horam aliter serenam post meridiem expectabunt.

Tunc igitur præficiendus utique custos per migratorios, Geminos & Cancrum, Annis tardioribus, quales 1621. & 22. Agmina post Leonis initium excessere;

cessere; quibus etiam bene vertit, quoniam Rubus ante non effloruerat. Atque in tepidis Regionibus amico Vere nonnulla sub Geminis exiêre. Sed hoc quoque rarum.

Quæ ante solstitium migrant, præcocia; quæ post, serotina censeri debent. Sed pauca duâbus primis septimanis, eaque quam optima; neque plura duâbus postremis, eaque tam pessima: nisi fortè malitiâ tempestatis premantur altera, altera benignitate recreentur; unde serotina tali anno evadunt meliora. In Ericetis omnia serè sunt serotina, sub Cancri finem & Leone ineunte.

Ante Jaceam nigram florentem excedentia sunt tempestiva; quæ ante Rubum probabilia: sed seriora, præsertim cæcitia aservanda non sunt, quæ utut frigus famemque eodem anno superare poterunt, postero emittunt rarò; atque gentes quibus excesserant infirmant, aliqui tempestivè sequenti emissuras.

Quamobrem ipsa ad Gentem remitte, Recondita ad mensulam propter fores extendendo: & intro statim condecant.

cedent. Rursum excedentibus idem facito, donec cessarint; vel inter migrandum, priusquam Regina processerit, aditum paulisper claude, & remigrabunt.

SECT. II.

De Colonia & Coloniola & de Colonia Migratione.

CENS bona naturaliter bis anno emittit Coloniā & Coloniolā. Coloniā quoque præcoces iussu reconditæ anno feraci semel aut bis possunt emittere. Neque eo facilius stabula quædam plena non semel, quædam duntaxat semel; atque alia principes plures nacta, Coloniā præsertim divisa, ter forsan vel quater emittent (scilicet quando atra nubes inter migrandum oborta partem Agminis primam pro foribus conglobatam sistit; aut postquam confederint vel timentes nubem, vel hospitium aspernata, vel inter condendum demum turbata pars domum remeat.)

Colonia una integra duabus vel tribus
forte

fortè Coloniolis præstat; Sed si divisa, tunc si integro agmine residuæ procedant, Coloniola melior esse poterit. Si verò Apes in duo vel tria dividantur, tunc singula vix mediocria erunt, quæ nisi præcocia vel unita ad sequentem ætatem durare vix possunt.

Temporis optionem Duces permittunt plebi, Rerum domi forisque non ignaræ ob assiduos labores. Illa Principem in primis maturam spectat, tum Gentem numerat, in duo vel tria agmina dividendam, unum quod cum Marpesiâ Reginâ Matre remaneret, alterum quod cum Antiopâ Principe excederet, & tertium fortè quod cum pullitie in cellis nondùm maturâ Coloniolam ducendam Orythiæ efficeret. Deinde foris statûs florum coelique constantiæ rationem habet; nisi continua tempestatis importunitas delectum respuat.

Stabula jam probè repleta fucos penatos edunt: quod indicat primam foeminarum sobolem jamdiu provolâsse, & posse laborem & tempestatem ferre. Atque alia solent migrationis præire signa quæ in vestibulo visuntur, Apum
vesperis

Vesperis matutisque frigidis fluitatio;
in Sellâ sudor; incerta concursatio;
matutis vespersisque nebulosis, & servi-
dis emansio primaria, (vid. Sect. sequ.)
& sereno æthero recessio.

Jam migraturæ quandoque pro ve-
stibulo non modo super alveo sed etiam
super sella glomerantur; ubi, quando
post nonam, nec ante, ut uvæ, aliæ ex aliis
pendent conglobatæ, & sellam alicubi
tegunt; maximè si fuci adsunt, modo
tempestas constet, migrabunt illicò. Quæ
primæ excedunt, Racemum ad agmi-
nis ferè quadrantem augment: tunc autem
ex alveo primum, deinde de racemo
avolare incipiunt; sed ferè ex eis paucu-
læ ante Alveum volant, reliquas quæ
nondum congregatæ sunt respectantes;
quæ cum tam multæ convenerint ut su-
pra alveos ludere quasi in numerum in-
cipiant, tunc properè exeunt & mi-
grant.

SECT.

S E C T. III.

*De Apum Emanatione & de Fabuli
Geminatone.*

A Pura continens Emanatio dies atque noctes, æstate præservidâ & siccâ, sub sella & post Alveum, præsertim sole jam Cancrum ingressio, non modo non est signum migrandi, ut est Emanatio matutis vespersque jam dicta: verum etiâ causa, cur migrare nolint; nam multitudinem beneficii loco ponentes, nisi nimîâ turbâ oppressæ, non emittent. Atque Alveum Emanatio laxum videri facit & semper vacare.

Emanationem facit tempestas nimbis ventisque infesta: cum enim numerus continuâ sobolis procreatione adeo increverit, ut alveus capere majorem nequeat, cum emittere non liceat, Apes necessariò emanabunt ob aeris spatiique iniquitatem.

Emanationem facit quoque sed diversâ ratione Tempestas constanter calida & sicca, post solstitium maximè, quæ copiam

piam Mellis floribus roribusque fundens, eâ vi apes ad delicias suas rapit, ut ipsis migrare non vacet.

Tantus amor florum & generandi copia Georg. 4.
Mellis.

Atque Melliginis constantiâ jam satis divites laborum fructus ægrè relinquent: & telam foras exorsa quæstionem dissolvunt. Cum contrâ ætate humida inopique, ut supra dixi, emittent assatim; etsi ferè omnes præter festinas Gentes earumque colonias, si tempestas persistit mala, mittant sese in manifestum famis periculum. Quocirca ut agmina tempestivè proveniant curandum: quod efficietur, Gentes juvenes, pulchras & pingues justè reconditas commodèque sitas colendo diligenter. Nam Colonia præcoces cum Gentibus unde migrant, quæ ætatem prospectant, spem Domini raro fallunt. Jam verò Gentibus, quæ cum Geminis non emiserint, Cancro emaneant, remedia hæc esse possunt.

Alveum primò & stationem irrigando & opacando refrigerare oportet; tunc ostium laxandum, ita tamen ut caveri debeat,

debeat, ne postico te fallant Apes. Quo
facto racemus periculo agatur leniter,
atque in Alveum compellatur. At si
nihilominus emanere perseverent, nec
migrare velint, tempestatem licet ido-
neam per biduum triduumve nocte:
tunc die, quæ proximè sequetur tepidâ
& tranquillâ inter undecimam primam-
que, sole præsentē cæloque nubibus
vacuo, partem emanarum potiorē in
Alveum agas, cæterisque à sellâ leniter
absterfis nullas denuò conglobari sinas.
Potest fieri, ut æstu insurgentes, strepituq;
tanquam migrantium edito, ante alve-
um volitantes, socias ad migrandum
provocent. Sin ad alveum reversæ ad-
huc emanent, alveus erigatur satis,
oræque præter ostium linantur. Et si nec-
dum migrare velint, pro certo habe vel
Principem non habere, vel abundare
Melle quod nullo pacto relinquent.

Tunc autem, si Cancer nondum sit
medius, aut Melligo constet, Stabulum
utiliter geminari potest. Geminatur
autem Alveum plenum invertendo in
foramine post sellam effosso palisque
quatuor bipedalis longitudinis munito:
vacuumque ipsi æqualem & contigna-
tum

tum (cum duobus tigillis *μεγαλλαις* affutis) instituendo. Hoc autem multo vesp̄i est faciendum: Hiatuſque inter Alveos præter oſtium eſt obſtruendus. Et ſi caſum metuas, duobus palis longioribus geminatum Stabulum firmabiſ; omiſſeſque ad mellationem. Tunc verò mane ſereno tepidoque apibus quietis Strabula in Præſepi claudantur omnia, & proxima lodicibus ſtraguliſve contegantur, ne juvenulæ quæpiam allucinantes obrigeant ad fores alienas. Et poſt ortum ſolis, aere jam tepelcente, telis primùm gladiolo diviſis; alveus tollatur ſuperus & ſellæ inſtituatur. *Curabis autem, &c.*
v. c. 19. ſ. 1.

¶ Quod ſi ſtabulum valdè pingue fuerit, aut de Regina timeatur, utrumque tolli tutiſſimum. Jam verò Emanſorij Geminatio utique omitti debet, ſi Rubus effloreſcere inceperit: huiusmodi enim ſtabulum erit ſublato optimum, vel ſervatu ſi juvenile.

G

SECT.

S E C T. IV.

Coloniola Migratio & Melissomelos.

COLONIOLÆ signa sunt certiora. Cum enim Coloniz deductio sciscatur a Plebe quæ Alvei plenitudinem potissimum spectat; eo jam probe exhausto COLONIOLÆ signum ducendæ Principes voce peculiari edunt. Neque eo secius horæ & diei quoque è quatuor vel quinque optionem plebi tempestatis optime peritæ largiuntur. Hoc signum ante Coloniz quoque migrationem non raro auditur; cum tempestas ventosa & humida paratas exire vetat.

Post Coloniam deductam, si Gens emittere amplius velit, vespere octavo vel nono, & decimo forsitan vel undecimo, Princeps natu proxima, idoneo numero ad proficiscendum conscripto, argutis lamentis modulari incipit; tanquam Matrem imploraret, ut COLONIOLÆ facultatem ducendæ sibi concedat. Cui si Regina grandiori voce respondere dignetur, (quod fere solet secundæ

unda natus; licet per biduum quandoque inexorabilis) facultatem donat. Ac proinde, si per tempestatem licet, examen certo sperabis: quod sequenti raro excedit licet admodum jucunda; vel perendi nisi admodum jucunda. Post monitum verò trinoctiale tempestatem amplectentur medioerem & Colonis intolerandam.

Hæc Oda intra octavam conficitur, à *C sol fa ut*, ad *C sol fa*: Principis partes intra Claves quatuor superiores *G A B & C*. ferè in modo Triplo: Ab impari autem Minima in *C sol re ut* incipiendo ceteras notas, quarum prima semibrevis in *A la mi re* modulatur. Quandoque alioiorem clavem efficitur, minimamque impari in *A la mi re*, ceterasque in *B fa B mi* canit. Acque interdam, sub excessum præsertim, altius etiam ad *C sol fa* insurgit; semibrevis triam quatuorve tempore continuato. Semibreves duas omnino vel tres subinde in duplo tempore canere incipit: at cum Minimis Triplici modi semper concludit.

Reginæ partes intra Claves quatuor inferiores è Minimis omnino in Triplo modo

modo consistunt; ferè in *Fa fa ut*, quandoque in *C fa fa ut*, & nonnunquam in Clavibus duabus intermediis; per semibrevisum novem vel decem tempus continuato cantus.

Interdum Princeps altera Reginae vocem imitando tono forsan diverso sed tempore servato concinit; quo consonantia agmen vehementiore excitum. Ipsi jam regnum meditati locum celerius concedat. Quandoque autem & quarta minimas suas interponit ad concentum plane periciendum. At vero ex his nulla primæ vocem principis simulare audeat. Majestatis, si id faceret, postulanda; nec eo secius una sorte quæpiam Agminis divisionem sperans interdum cum ipsa furtim excedit; quod crimen Agmine non diviso vel postea commissio, vita sua & comitum etiam quarundam dissolvit. Verum tamen harum unaqueque suo tempore mutat vocem, & Orthyæ tono missionem orat: quam ut Regina nonnunquam incipiens largiur non rogata; ita silentio quandoque negat inexorabilis: tunc autem Agmen manet & Princeps misella mulatur Capite.

Hoc vario harmonicoque consenti
 ſibi Reſponſantes invicem, atque per
 certos modulos & diſtemata Alveum,
 intus ſolenni more circumeuntes uni-
 verſum agmen de profectione mox fa-
 turâ admonent. Hoc aſſidue uſque ad
 exceſſum faciunt; velperi autem & ma-
 ne audiuntur optime. Cujusmodi Me-
 los ut auſcultantes non poteſt non de-
 mulcere; ſic juveni letitiam Principi
 facit incredibilem: non vitam modo
 portendens ſed regnum; utroque aliter
 caſura.

Hic Muſici ſuos modos agnoſcant &
 Tonos ſonosque: Artemque ſuam, ſi in-
 terierit, apud Volucres Muſarum repe-
 riri poſſe. Hanc Odam per partes Mu-
 ſicè ab Autore deſcriptam ſatis habui
 breviter in Fœmineum Carmen trans-
 ferre.

Ceteras inter Titulos Tyranni
 Nomen inclares, mage ſed Monarcha
 Fœmine lucet, voluit inter ignes

Luna minores.

Fœminis late imperitat ſuperbis,
 Publico quæ res peragunt labore
 Publicas, mire artiſtesque ſingunt

Cerea caſtra.

Spiritus ultor sonui in figura
 Fortiter versant animasque, & omnes
 Filie Martis populo virorum
 Cedens spernunt.

Integra degunt, Venerique nullas
 Extremum edes: studiisque parata
 Sobrie libant; & omam Monarche
 Esse fideles.

Una Regina est, numerumque prolis
 Gaudet insignis, specie decora
 Glorians multum Antiopes & aurea
 Cruihyie.

Creverit cum Gens nimium, suisque
 Finibus iustis renuat teneri:
 Annas pendens in amens fundit
 Rura Colonas.

Gens fuit postquam Antiopæ meârît,
 Pateris Matrem sibi idem liceret
 Quid, hoc erat modulans lugubre,
 Altera Princeps.

Flebilem ad cuius modulum Tyranno
 Temperans vatem jebet ire, at omnis
 Gaudio exultat, resonatque quondam
 Flebilis Aula.

Illicet, migrat Jove mox sereno
 Legio alais; & glomerat tircensi
 Fronde, jam tutum Duce sub potenti Ig-
 nobile Vulgus.

Mane,

Mane, prius quam excedat Agmen, propius ſellam descendunt Principes; ibique notas quali viginti, eaſque brevioribus intervallis concinunt. In ipſo migrandi articulo ad ſellam descendunt; ubi dum vehementius crebrius & argutius ſibi invicem reſponſant, turba proficiſci incipit confertim excedens aliſque plaudens ingenti jubilatione.

Nymphæ jam ſublimes in numerum ludentes Reginae exceſſum ſpectant. Ea cum Agminis duæ tertiæ vel tres quartæ exierint, Melos ceſſat: & procedit Orithyia; quæ ſpatiis duobus vel tribus pro veſtibulo factis, tanquam ſpectantes quæreret, diſcedit; comitatu parvo poſt ſe relicto, qui celerrimè conſequeretur.

Interdum malâ tempeſtate inhibente, prima excedit; plebeculæ ſegnitiem increpans: recedit autem poſt paulò, ſuoque loco egreditur.

Atque apud hanc parvam Dominam, multorum in Terris prædiorum Domini Pompam didiciſſe videantur: quos itinera facientes ſolenniora, parte famulini maximâ & ornatiffimâ antecedente, per pauca aſſeclarum turma ſubſequitur.

-o Si Colonia divisa fuerit; Coloniola migrabit citius; forsitan sequenti; atq; ea de causa tertia forte procedet, & quarta quoque; omnes autem intra dies post Coloniola migrationem quatuordecim, nisi mala tempestas veter. Nec eo secius annis quibusdam uberrimis non modo Colonia multa ut Gentes emitunt; sed Gentes etiam post sesquimensem de integro emittere tanquam novo anno incipiunt.

Post Coloniola missionem Principem audiui orantem: quæ Regina non annuente cum septem aliis sequenti mortuz sunt projectæ. Et si Regina tertia vel quarta quoque fortasse annuat; plebecula tamen paucitatis conscia fere decreto intercedit: & tunc quoque de Principibus est actum.

SECT.

S E C T. V.

*De Tinnitu & de Examine fugiente
retinendo.*

EXamini jam sublimi choreisque in-
tento, tinnitu æris aut fictilis vulgò
personatur; quo displicitas, si diis pla-
cet, in unum locum reducant. Quod,
ubi præsepia sunt vicina, alienum non
est; ex eo enim migrandi locus & tem-
pus innotescunt, suoque Domino exa-
men vendicatur. Quicquid autem præ-
tereà de retinendo Agmine dicatur,
meræ videntur nugæ: et si veteres ple-
rosque in eâ fuisse hæresi non igno-
rem.

Cum sublimius tendant, quod fuga
signum, jaciendo in eas pulverem dedu-
cere tentabis. Pergentes extra tuos li-
mites Lex Orbis Christiani præca per-
mittit inlequi. Fugientes persequi pos-
sum in fundum alienum vel invito do-
mino ac vetante. *Lege Thesaurus § ad
exhib.* Secus si Apes feras novè in alieno
prædio captarem, *Apium in fine de Re-
rum divisione.* Interdum

Interdum verò tam celeriter fugiunt & tam longe; ut visu eas persequi non possis: tum verò cessant esse tuæ. Examen quod ex alveo tuo evolârit, eoque intelligitur esse tuum, donec in conspectu tuo est, nec difficilis ejus persecutio est: alioquin occupantis est. *Instit. l. 2. tit. 1. §. 16. & Pandect. l. 41. tit. 1. le. 15.*

Ante excessum, quandoque domum ab Epistathmis paratam habent, cavam Arborem Alveumve vacuum: tunc autem egressæ non incertum ut alias, sed quam rectissime possunt, per medias quoque arbores ad locum pergunt. Columellæ itaque & experientiz auscultandum. Oportet autem vacua domicilia collocata in Apiariis habere: Alveos etiam integris telis desertos, suoque tempore imbutos: Nam sunt nonnulla examina, quæ cum processerunt, sedem sibi querant in proximo (seu potius queritam prius, lustratam, paratamque adant) eandemque occupent quam vacuum reppererint.

S E C T. VI.

*De Conditoris Apparatu & Instrumentis,
cum Condendi modis & rationibus.*

A Gmen, cum hospitium jam ceperit, in Coni, Strobili vel Racemi speciem videbis subito connecti:

* *Immensasque trahi nubes, jamque arbore*
summa

Georg. 4.

Confluere & lentis rram dimittere ramis.

Opportunè condatur, cum Apes jam omnes paulisper requieverint: turbate prius, ut Reginam desiderantes, facile remeant; & diutius pendentes non raro avolant. Nam congregatæ ad exquirendas sedes Epistathinas protinus legant: & si eodem ante horas migratorias elapsas feliciter renunciatur, discedunt illico; sequenti aliter migratorias sperabunt. Epistathinæ utique inventis sedibus celeriter revertuntur: cum primum autem Racemum attingant, coruscant

coruscant pinnas, ut argentes solent; quod proxima sentientes idem faciunt; adeoque placidus horror, tanquam Tescera ad intimas pervadit: unde magnus in Cono tumor & cavitas. Tunc plane valere jubeas: nam statim resolvi & avolare incipiunt; neque manebunt, etsi optimè recondantur.

Alveus Examini conveniat, quem Apes sc. vel eodem anno implere, vel Telas ad Palmi saltem à sellâ spartium deducere poterunt, quas sequenti maturè absolvant. Examen sesquimodium, æstu videtur majus, vel primum bonum septimanâ ante Cancris initium vel post id emissum. Alveo Tremodio recondi debet: si septimanâ prius, quadrante majori, si serius, quadrante minori. Si Geminorum initio Alveus maximus, si Cancris fine minimus est requirendus.

Ad hanc proportionem omnia præter Gemina & ejectitia condantur. Nam Gemina maxima vel exigenda sunt ut alterutrum aut utrumque remigraret, vel erigenda. Exigua & serotina minima eodem vel sequenti in unum adjici debent, vel tolli sub Mellationem. Agminis

minis jam conditi bonitas ex pondere constabit : cum bonum quinque librās, mediocre quatuor, optimum sex libras pendeat : unde numerus deprendi poterit, cum 4480. circiter unam libram pendeant : adeo ut mediocre agmen sit æquale consularibus duarum legionum copiis quæ in his castris continerentur.

Si dicta proportio tam strictè servari non poterit, Alveo mediocri utiliter satis condantur : minori enim inditæ, maturius exarant, et si minus fortasse committent ; & ampliori, quanquam sequente in opere absolvendo nonnihil temporis consumunt, tempestivum tamen agmen eoque pulchrius transcribent. Et quidem omnia ad hanc quantitatem naturaliter tendere videantur. At verò imparitas nimia, si eadem siue post errorem agnoscas, corrigi omnino debet : si eadem apibus inter bina statumina excussis Alveus commodior instituat : sed hoc ante migratorias elapsas fieri non debet, ne quæ forte desperam remigrent. Aliter in Machinâ inverso novum imponi debet.

Si postea Apes emanant, quod indicat Alveum, iusto minorem esse, Al-

veum

vetum Ora & fulchris quæ tantum non omnes intromittant erige.

Ora est alvei obsoleti pars inferior, vel potius circulus ligneus cum ostio quo duplicatur exciso: cum binis tignis ad sustinendum Alveum dispositis. Si Virgine Alveus expletus non sit, oras usque ad Telas, si per tignorum extrema fieri id possit, resecari curabis; nisi sit ex minimis: tunc autem fundum ad Telas utilius suppones, quo frigora melius pellantur. Fundus est Tabula rotunda vel pannus confectus ad alvei cavitatem accommodatus; ut relinquatur tamen opportunus commineandi locus.

At enimvero Agmina minori sepe utilis quam majori induuntur.

Conditorum Instrumentum Tribus ferme continetur, Involucro, Statuina & Pencilo.

Involucrum est lintetum ulnam minimum quadratum. Statuina vel Simplotum vel Duplicatum. Simplotum Trabs quadrata Besslem longa, cuius latera equalia unciarum cum $\frac{1}{2}$ & $\frac{1}{2}$ lara: nec anguli recti, sed duo obtusi oppositi & inter se duas uncias distantes; & duo acuti

acuti ad perpendicularum unciam cum ses-
tuncula distantes; adeo ut extremorum
figura Rhomboides esset. Acies vero
supera sex uncias extrema versus sex un-
cias crenis notari debet, sex uncis in-
termediis integris relictis.

Trabis hujus lateribus prope extrema
inferis crura quatuor lignea aut ferrea
sunt inferenda ad perpendicularum divi-
ricata ut Statumen firmitus consistat,
unam unciam cum dodrante longa, ut
inferior statuminis acies semunciam ab
humo sustineretur. In acclivi terra hoc
infra locatum sufficit: In plano autem
bina sunt commodiora, superis aciebus
novem uncias distantibus statuenda; sic
ut Alveus insidem insisteris duas uncias vel
tres a stataminibus prominere. Sed com-
modissimum fere est duplicatum e duabus
trabibus unciam crassis, ad formam sim-
pli, pariterque crenatis; acies autem
inferi sunt planæ cum uncis decem in-
termediis semunciam extensis & de inte-
gro acatis: Trabesque novem uncias di-
stantes duobus tigillis ab extrema parte
infibularis sunt destinendæ.

Peniculum est Libanoticis, Hysopi,
Feniculi, &c. vel Coryli, Salsis, Pruni,
&c.

&c. vel potius Frondium cum herbis
confusarum manipulus revinctus & fa-
stigiatus.

His preparatis Conditor ritè indu-
tus Cereviliam bibit meraciorem, eâ-
demque manus faciemque irroret. Quo
facto rem leniter sobrieque aggrediatur,
nam si apem unicam quoquo modo pro-
terat, ceteræ protinus olfactu id senti-
entes, sat negotii taceſſent Conditori ad
se defendendum; nisi rectus undique
fuerit & munitus, aut, ut ita dicam, Ca-
taphractus. Et vexatæ difficilius con-
duntur; conſurgunt quoque facilius &
remigrant: nec dividuntur raro, do-
mumque pars remeat, unde reſiduz in-
firmantur atque animos deſpondent:
quandoque etiam univerſum agmen diſſi-
patur & perit. Et ſi Regina forte pe-
reat, Colonia etſi ampla & numeroſa ad
æſtatem ſequentem non durabit. Atq;
ut paucis abſolvam, Examina inter con-
dendum multum vexata raro vigere aſ-
ſero, re ipſe idem expertus. Quocirca
ut quiete condantur opera imprimis eſt
danda.

Condendi rationes pro hoſpitibus ſunt
varie, uſuque melius quam doctrinâ
edilcuntur.

ediscuntur: quædam tamen quasi fundamenta pro Tyrone jaciam; quibus modico usu cætera & nullo penè negotio astruantur.

Si in Frutice Agment confideat; linteum primò substerne, atque in medio statumen sive statumina compone. Quo facto, virgultis obstantibus priùs circumciscà amotis in alveum Apes excute, & statumini impone, linteique angulos duos oppositos ad Apes ab excursu subitaneo listendas, spinulâ confige. Tunc ad frondem reversus, excussam iterum vel loco move, vel corpore aut pannto tege. Deinde Involucrum angulis solutis iterum prosterne. Postremò, quando in cursu desistere incipiunt, super Involucro densas ad Alveum moderatè excute; cæterasque tam super Alveo quam Involucro, Peniculo leniter impelle. Aliter intra duos pedes à Terrâ pendentes ad Linteum simul & statumen optimè excutiuntur; quæis Alveus protinus instituat. Involucrum autem ubi densiores jacent, ad viam ipsis morstrandam debet tolli & statim dimitti: sic subitò & quietè acceptas cum fide colent sedes. Et si fortè pars priùs de-

cidat, neque surgere festinet : tunc Duplicato statumine absque linteo super eis statuto, vel excuti debent residuæ, Alveusque super universis institui ; vel Alveo super illâ parte statuto cætera fronde præcisâ & ad Alveum depositâ peniculo sunt impellendæ.

Si pedibus duobus superiùs fidant ; Involucrum cum statumine sedili vel sedilibus vel alio quopiam pacto ad Conum quam proximè erigatur ; atque, ut prius, excutiatur.

Si verò sint adeò sublimes, ut statumen satis commodè substitui non possit ; tunc virgultis priùs amotis, frondem frondesve, (interdum enim multis dependent) acuto cultro præcide ; & si casum nonnallarum metuas, ipsas adiutor suscipiat ; vel expecta dum rursus sint congregatæ. Frondem inter bina statumina vel in Duplicati medio depone : Alveumque institue, sic ut partem saltem potiorem tegat.

At enimverò Conum purum filo inteso à summo præstat abscindere ; adeoque in Alveum leniter unâ extergere universum. Si socius non adsit, Furcâ ad extrema filo constrictâ sat commodè fieri id potest.

Si

Si in editiore fronde sylvæ confideant: eas excutere non convenit, sed ramusculum potiùs præcidere si fieri potest, eumque vel Alveo indere linteoque obvolvere; vel manu leniter deferre. Si verò scala deerit, neque aliâ ratione deferri possit; funiculo id potest demitti.

Trunco vel ramali insidentibus alvei latus alterum institue, & peniculo inferiores & magis morosas sursum moveo, sed gradatim. Si verò vel Alveus institui commodè non possit, vel apes nolint ingredi: filo eas intenso in Alveum excindi præstat, qui sub arbore super linteo & statumine sit reponendus. Si sint sublimes, linteo protinùs involutæ deferantur: & si multæ refurgant, hospitiumque appetant, quod ferè solent, connexæ in vacuum alveum extergantur, & sociis committantur. Et si quædam etiamnum pertinaces sursum contendunt; Peniculo leniter depulsæ, locoque Artemisiâ, Cotylâ foetidâ, absinthio, Labeone vel panno contexto, ad socias post paulò intrò concedent omnes.

At stercoreis bubuli incensi fumo leni circumcundo in Alveum cogi est utilis-
mam.

Humiliores autem, quam quibus Alveus substitui potest, filo converrantur intenso ad statumen Duplicatum, vel cum linteo vel sine, humi priùs statutum, Alveusque instituatur. Et si eis sedile forsan substitui apte possit; lintei latus alterum arbori sub apibus affigatur, sedile sternatur reliquo, atque imponatur statumen; deinde apibus ad involucrum subito dejectis instituatur Alveus, & linteum ab arbore protinùs solutum super Apes Alveumque injiciatur.

Si stipitis, arboris detonsæ, sepiſve fructilis, &c. fastigio insidant; nec enim

*Virg.

— * *Frondea semper*
Tecta petunt. Georg. 4.

Alvei latus alterum institue, alterumq; furcis sustenta; & apes sursum age, ut priùs. Si medium sepiſ aridæ vel imum occupent; conditio peior erit: nam vel sepiſ leniter retexi debet donec ad apes perveniatur; vel apes pulsando in Alveum excuti, quod difficulter fiet: quoniam in manendo valdè pertinaces erunt.

Stipitis

Stipitis vel arboris cavitati externæ insidentes perfundi aquâ non debent: ejusmodi enim Asylum ægre dimittent; atque humor non solum multas suffocat, sed cæteras facit pertinaciores: quippe ad humore perfusas, quæ avo arē nequeunt, sociæ semper accedent. In tali verò casu post alios conatus lutum cavo impositum promoveas, sed sensim & gradatim ne apes obruantur, donec totum hospitium pervaserit; quod ex eo deferent; & stipitis vel arboris aliam fortasse occupabunt partem, undè commodius recondi possint.

Congregatas * *in exese arboris antrum*

* Virg.
Georg. 4.

si recondere aliâ ratione nequeas, fumo expelle. Si apes supra aditum cubent, quod usquequaque malunt, foramen supra perfodias; si infra, inferius. Foramen autem superius fac satis pateat; iccirco duo vel tria potius terebrâ sextantariâ perforato; vel unum tribus illis æquale securi edola. Deinde stercus bubulum incensum, fomitis igniarii particulam vel quid ejusmodi, quod fumum modicè emittat neque flammam omni-

nò, internè cavitati indatur : Apes autem è vestigio tumultuariâ fugâ supernè evolantes, alicubi protinus insident, unde condere melius licebit. Hoc verò eadem die vel sequenti debet fieri : fumum post id perferent, neque bona prius quam vitas deferent.

Si Agmen frigore aut vento processu longiore impeditum alii cuiquam Alveo insidere velit ; linteo eum confestim tēge, ne apes misere perdantur ingredientes.

S E C T. VII.

De Agmine simul continendo.

IN omni autem Conditione id utique fervetur ; Examen simul continendum esse. Nam si vel semihorulam pars ab agmine maneat ; volentes remeare, ut extraneæ & prædones, simulatque accedunt cœduntur & occiduntur : & quæ inde effugiunt pauculae, in alveos alienos desperatè irruunt ; adeoque, quod dicitur, de sartagine in ignem desiliunt. Idcirco ad Agmen jam conditum segregatam

gregatam partem quamprimum move ;
ut ad socias tempestivè concedant.

Colonia si fieri possit ad orientem
semper, & hospitio quam proxima; quod
si nequeat, intra perticam, aut saltem in-
tra conspectum & auditum statuatur.
Deinde ne Apes in hospitio hærentes li-
cerent morte cunctationem, primò tur-
bentur; post id excutiantur, simulque
abstergantur circà alveum glomeratæ,
quæ insurgentes strepitu factò socias for-
tasse revocent. Et si quæ seriùs ad Al-
veum accedentes à sociis impetantur;
Alveum atque apes cerevisiâ asperge, li-
temque dirimes.

Et si quis fortè tam subitæ in eodem
Agmine alienationis causam requirat:
est verisimile, cum Apes agmen dividi
posse sciant & in diversa regna abire, ex
absentia secedentes idem fecisse suspicio-
nem ipsis nasci. Nec causa dispar, cur
ad gentem remeantes tam crudeliter
multentur; nam cum Duce excesserant:
ideòque dum Ipsa ab alveo manet, re-
meantes, nisi statim accedunt, ut exteræ
tractantur. Si verò Ducem pars domum
reducatur, cæteræ eodem vesperi: vel se-
quenti mane tuto remeare poterunt.

Si Examen in partes secedat, ut quandoque fit, & locis diversis, in conspectu tamen, infidat : partem potiore, reconditu præsertim commodam omittet; & cæteras inter fidendum excutiendo, herbis leniter confricando & conspuendo, afflandoque locum ad socias compelle. Si frondi jam infederint, præcisam ipsam ad partem majorem tolle. Sin alibi, Alveo sine tignis recondas: Et si perticam nec amplius distent, alveos alterum ad alterum paulatim moveas. Postquam inter se penè contingentes semihoram circiter constiterint, à statumine & linteo alveum contignatum tollas; quo sublato apes ex alveo sine tignis eodem excute: alveum primò statumini illidere, deinde bis terve protinus inter manus excutere præstat. Quo facto utramque partem cereviliâ asperge, alveumque illico contignatum superstitue; & statim ascendent: sed Alveus sine tignis, non ubi steterat, sede è regione juxtà prosternatur; & residuæ statim ad socias concedent. Si verò partes perticam plus distant; eâdem nocte, ut agmina diversa, committi debent.

S E C T. VIII.

De Agminum adunatione.

AGmina quoque perexigua, Cancro præsertim provecto, duo vel tria in unum contribuantur, eodem die an diversis processerint. Ab hoc enim tempore foeturâ jam inclinâtâ Adunatione utilissime confirmantur. Nam adunata operi intendunt, opesque legunt, & contra hostes se strenuè defendunt: cum separata vel sequenti grassatione vel hyeme perirent, aut superantia parum proderent. Ideoque si duo Agmina eodem tempore procedentia in unum concedant, ut ferè intrâ auditum solent: divisionem ne molire, nec fortunam culpa. Unita enim tribus ejusmodi solitariis præstant. Dissidia quidem pugnaeque non rarò accidunt; nimirum quia sub Ducibus diversis Agmina jam agunt diversa. At simulatque inferiore sublatâ jus ad supremam universum accedat, lis protenus cessat; & ex eo sanctissimâ utuntur pace. Sic autem adunabis.

Vesper

Vesperis serò, horâ ferè decimâ, humi linteo prope Alveum Recipientem strato, & statuminibus in medio dispositis, Ambulatorium ad statumina allide, deinde levatum parumper & inter manus collisum ad apes inhærentes excutiendas cum cura juxtà prosterne, & recipientem super Apibus institue: quo factò statim incipient ascendere. Si Residua ad Agmen ultro non excurrant, in Ambulatorio congregatas allidendo exige, atq; iterùm prosterne. Si quas etiam nunc seorsim conglobatas vel deerrantes à statuminibus advertas, isthuc dirige: & cum omnes intrò concesserint, vel eâdem nocte vel primo mane restituatur sellæ Alveus, & oblinatur.

Aliter Ambulatorio in Machinâ inverso Recipientem instituas; & hiatum linteo revincias. Et mane Recipiens in sellâ constituitur. Hoc pacto duas Colonias adunavi sine Apis unius interitu præterquam ejus cui nefas esset parci. Recipienti, si idoneum numerum non habeat, committas alterum.

In omni autem Adunatione cavendum, ne Apes adunatæ numerum Coloniarum naturalem excedant: ad eandem enim

Enim post paulò decreſcent; neque in vaſto illo ſpatio unquam fortasse emit- tent.

Ad nimiam igitur conſociationem inhi- bendam; cum Agmen ſatis ſpecio- ſum in ſublimi conſpexeris, ad cæteras oculum adverte: ſi aliud jam demigra- re inceperit, aut incepturum eſſe vide- atur; oſtium protinus obtura, aut ſta- bulum Linteo univerſum tege: atque hoc pacto retinebis, donèc Agmen con- ſederit.

Si verò Agmen denuò excedens pri- ori appropinquet, quod ferè intra con- ſpectum faciet; linteo protinus id tege donec alterum conſederit. Et ſi jam recondito alterum accedat, dum plu- res non ſint ingreſſæ & Regina abſit, perticas quaſi duas à loco aufer & va- cuum eodem alveum inſtitue ad novos cives recipiendos.

Si vero Agmina adunata alveo ma- ximo contineri nequeant; tunc ipſum fulcris erige, quantum erit ſatis, quæ ſequenti anno poſtquam emiſerit in Virgine ſunt auferenda: Alveuſque, re- ſectis ad oras Telis, Antiſque mobilibus ſubjectis, exiguoque à Tergo fulcro, ſel- læ

læ protinûs restituendus est atque oblinendus.

Accedit, quod Adunatis à seditione est periculum, sed infrequens: Nam Apes etsi nunquam in unum conveniant sine contentione (quam concursatio tumultusque declarant, unde ad pugnam coedemque res interdum recidit) ferè tamen post paulo inter se consentiunt. Nam Regina primaria cum possessionem Capitolii, ubi dynastis sedet stipata, adeoque imperii summas obtinuerit; inferior statim Plebiscito tollitur; adeoque sub unâ Principe in unum populum coalescunt universæ. Proinde cavendum; ne Regina superior cum suis populis in Ambulatorium deturbetur, unde magna ad ducendam contentionem daretur facultas.

At verò cum duæ Principes paribus copiis in eodem Alveo pariter elatæ sedcant (quod raro tamen contingit) nec alteræ alteris velint cedere; sed victoriam sperantes pari utrinque spiritu depugnent: res in ancipiti versatur, & perniciem spectat. Huic malo unicum Remedium est ejectio; quippe exturbatæ vel seorsim in Conos cedent vel ad suas Gentes remeabunt.

Junii

Junii 26. 1621. Agmina duo speciosa mihi processere, quæ in unum coeuntia unis castris vix caperentur: ubi, cum à Reginis utrinque staretur, pugna per duos dies totidemque noctes durabat. Spectaculum atrox! Harum bellatricum longe maximam humi jacere mortuam vel moribundam. Tandem è Reginis alteram ad oras in Apum Racemo conspectam excipiens, Eccam, astanti inquam, Cujus causâ omnis hæc cædes est facta. At ab eo horam circiter filius alteram humi mortuam invenit. Reginis & potiori agminum parte tam immaniter trucidatis, superstites ex Alveo universæ simul in Coloniam à tergo cessere; à quâ nimirum sine Duce receptæ erant in civitatem.

SECT.

S E C T. IX.

De Agminum Remigratione & quemadmodum fistantur.

Agmen quandoque foras profectum, & Cono nexum, Alveoque etiam reconditum, remigrabit ad Gentem. In causâ esse poterunt Tempestas ventosa, uda vel nubila; Hospitii importunitas; Alvei squalor vel statio præservida; aut Principis denique absentia. At verò feraci tempore potissimum, tam facile remigrant, quam difficulter excedunt; quod superius dictum in *Secl. 1.* hujus *Cap.* Videbam cum, Principe vix dum maturâ de sellâ cadente, restaret Agmen. Hæc Alveo reposita postero rursùm educâ coloniâ fortè de Cono excidit: Hæc autem desideratâ resolvi Agmen & abire ceperat. Apes protinus reconditæ per Alveum intus forasque anxie & sollicitæ concurrere cum strepitu & murmure. Mox video manipulum humi in urticâ conglobatum cum quibus adesse Ducem putabam. Urticâ igitur relectâ

refectâ & ad Alveum depositâ soluto protinûs nodo Principem video in Alveum magnificè incedentem. Quâ ingressâ Apes consistere, fridere, pinnisq; plaudere, ut solent oblectæ, & sedes quietè colere.

Principis adventu tantam rerum commutationem tam foras quam intus factam, tam subitam, tam universam, mirari satis quis posset? si aliquid in his bestiolis esset, quod non maximam haberet admirationem. Remigrantia non properè rursum excedunt; atq; excedentia periculum est ne aufugerent: quamobrem reconde protinûs. Et si metuas ne condita quoque fugerent, linteo confestim tege ne Apis exiret, adeoque ad noctem vel donec apes conquieverint involuta consistant: tunc autem sedibus se continebunt.

SECT.

SECT. X.

*Colonia recentis institutio & languentis
medicina.*

SI Agmen confidat propè hospitium
Salius Agminis ante biduum tridu-
umve conditi; id utique ab illius hospi-
tio & statione, quam procul sine mag-
no detrimento poteris, est statuendum.
Pertica vel minus fortè sufficiat: aliter
multæ ab Agmine priùs condito ad hoc
se conferentes interimentur.

Agmine recondito, emanentes comi-
tèr peniculo impelle; linteique remoti-
oribus angulis super alveo compositis,
ramis, si æstus erit, stationem opaca.
Si verò ingredi nolunt, ut æstu nimio
ferè fit, ne contende; sed linteo ut
prius composito contactas frondibus ad
ardoris remissionem omitte: & si calo-
rem etiàmm metuas, tegantur ad te-
nebras usque apumque in castra conven-
tum. Tunc quatuor Involucris angulis
in Alvei fastigio nexis, medioque ad
Alveum constricto Colonia ad locum
transferri

transferri debet; linteoque paulo post ablato in sede statui; Ostiologie & Obice includi, spiraculo modò relicto; & stramento indui. Postremò duobus palis, si casum metuas, est configenda.

Postero, ante quam serenum & tepidum fuerit, ne dimittas. Portâ enim patente hospitium & stationem primo mane invisent, ubi modò circumvolantes mox humi sidentes hærebunt frigoribus matutinis obnoxia. Opportunè igitur signo quopiam albicante posito dimittas: At verò se abstinebunt à statione citiùs, operique diligentius intendent; si, cum tepeat, simul eas ad sellam excutias sedesque novas commonstres.

Coloniæ postero maturius exhibunt quam aliæ, & se labori impensius dabunt: at primæ diei malitia retentæ animos vehementer despondent; adeò ut sequenti satis bonâ, cum aliis opus ferveat, ipsæ aerem subfrigidum vix ferre possint. At secundâ quoque penitus inhibita loco movere nolunt, donec tempestas admodum jucunda illuxerit. Quinque aut sex dies in alveo sine melle possunt esse: post eos autem

* Geor. 4. * — *pedibus connexæ ad limina pendem.*

& neglectæ certò pereunt. Ergo, si Agmen intra perticam à sede in horto sidat, in eâ statuatur protinùs. Et si ultra in horto vel alio munito loco, si tempestas inimica vel inconstans fuerit, id illic omittas; & translatum quoque referas, donec commodior tempestas fuerit. Nam statione hospitali viarum peritæ nullis audendo cedunt: ideoque vel claudi mane vel albicante scopo insigniri non est opus. Aliter sequenti pasce, nec nisi serenum nactus dimitte. Languenti autem hac ratione succurras. Die primâ apricâ Alveus invertatur ad solem, & modico Hydromelle conspergatur: in sole verò teneatur, donec plures avolare incipiant. Tunc autem sellæ restitutus indui priùs non debet, quam penitus tepefiat, atque ante cum Apes, ut cæteræ ad suos, colludant.

SECT.

SECT. XI.

*Coloniæ ducenda ratio ab Apibus
desumpta.*

A Pes suis examinibus Coloniam do-
cuêrunt educere, inquit *Crollius* Interpr.
lib. de signat. Atque utinam sanè edo-
cerent homines numero inopiaque pres-
sos delectam manum sub egregio Duce
in idoneum locum opportunè mittere.
Si id fieret: Gentes inutili turbâ, &
Coloniæ difficultatibus minùs labora-
rent.

Hujus Apes summum densa, &c. vid.
Virg. Æn.

CAP. VI.

De Apum Opificio.

SECT. I.

*De Apum labore & de ipsius
Fructibus.*

INest haud obscurum Ignaviae odium;
 atque id insitum penitus & inustum
 Apum generi. Dum materia suppetit
 nec tempestas vetat, opere non cessant:
 atque ad extremum spatium labores to-
 lerant. Per menses quidem silentes,
 quoniam materia deest, non operantur.
 Cæteris, nullus, dum per cœlum licuit,
 perit dies.

Labores ipsarum cum tribus eximiis
 fructibus Poeta sic pingit. *Georg. 4.*

*Quod superest, ubi pulsam hyemem sol
 aureus egit*

*Sub Terras, calumque æstivâ luce refulsit:
 Ille continuo saltus sylvasque peragrant,
 Purpure-*

Purpureosque metunt flores, & flumina
libant

Summa leves. Hinc nescio quâ dulcedine
leta

3 Progeniem nidosque fovent: hinc arte
recentes

Excudunt 1 Ceras, & 2 mella teracia fin-
gunt.

SECT. II.

De Cerâ & Cellarum Artificio.

CEra est operum cæterorum princi-
pium: Cellis enim & thesauros ob-
ruunt & prolem nutriunt.

Ceræ materiam forcipibus Apes de
floribus legunt, (arbores glutinosæ in
Britanniis raræ) quam Orum calore at-
que Alvei lentescentem in Telas curio-
sè formant. Ceram Telis vetustis ex-
cerptam non ore ferunt, sed cruribus,
ut sandaracham.

Hoc autem Opus tam celeriter & ar-
canè conficitur; ut quemadmodum opé-
rantur non esse visum Aristoteles agno-
verit. Etsi multi Alveis è cornu, spe-

culari lapide aut vitro factis id, sed frustra, tentaverint. Si verò usque adeo cupias hanc artem plusquam dædaleam inspicere; Geminis anniculam Coloni- am mediocrem duos aut tres palmos à sella erige: quo facto Apes ceram Ori- bus efflatam forcipibus pedibusque pri- oribus tingentes supinus post sellam vi- dere poteris; ante Meridiem autem commodiùs, atque apibus plerisque do- mo profectis.

Telas ab Alvei tecto exordiantur plu- res, & parietibus hærentes ad pavimen- tum deducunt: eas quoque ad perpen- diculum faciunt ut Mella starent, atq; ejus inter se distantia ut Apis ab altera ad alteram pertingeret.

Cellæ pro pedum numero sexangulæ & æquilateræ & æquiangulæ; atque apis capaces. Quodque operis caput: cum cellæ ejusdem Telæ sint omnes Geminæ & perpetuo intersepto disjunctæ; altera tamen alteri nunquam opponitur. Nam uniuscujusque cellæ sexangulum inter- septum constat è tribus tertiis partibus trium sexangularum basium cellarum totidem oppositarum; quæ in fundi centro convenientes in tres partes æqua- les interseptum dividunt. Ecce

Ecce Qui hoc videt, nonne rem videt mirabilem aut prodigii potius similem? Si constructionis pulchritudinem consideret, sive firmitatem quæ tanta est ut si quam forte schadonem tenue interseptum deficeret; in adversam ipsæ cellam elabi non possit. * Quis non * Quint.
stupeat hoc fieri posse sine manibus? Apes
nullâ interveniente doctrinâ hanc artem paup.
nasci?

Præter Melissarum Telas Fucorum una aut altera cum oculis amplioribus seorsim finguntur. In Alveis tamen nonnullis Fucorum contubernia in cellas Melissæas desinunt. Fucorum Tela cum cæteris sit parum omnino crassior, & Fuci sint apibus longiores: loculos non operculo plano ut cæteros sed cavo obnubunt; quod fucorum sobole perfectâ auferunt, & cellas cephenibus vacuas melle stipant. Quinetiam post migratorios, cum cellæ superiores quibus mella reponant desint, eos nidis immaturos excerpt.

At verò Cellæ Regiæ sive Aulæ sive Palatia in diversis Alvei locis separatæ extruuntur; & plerumque in Favorum circuitu ut turbâ vacent; Rotundæ quia

solitaria; Magnificæ, & quam plebeculæ,
ut par est, Augustiores. vid. *Plin. Nat.
hist. l. 7. c. 7.*

Has in sublatis stabulis conspectas
interitum portendere vulgus putat; sed
perperam: cum nulla vel maxime juve-
nilia his vacent.

Colores in Telis varii succedunt, al-
bus, flavus, fulvus, fuscus, ater. Co-
lor primum albus sub æstatis finem in
flavum mutatur. Telæ anniculæ sublata
& defœcata in Ceram Virgineam transe-
unt: candidiores puram, vulgarem cætera
efficiunt. Flavius sequenti fulvum in-
duit; qui tertiâ demum æstate fuscus
evadit: & postea Telis jam vetustis &
corruptis in nigellum & surdum degene-
rat; & hæ defœcata ad fulvum redi-
bunt.

Ceram inter Taurum & Virginem A-
pes legunt; Ariete etiam, si tepidus &
benignus fuerit, incipere poterunt.

SECT.

S E C T. IH.

De Melle.

MEl autem per totum annum legunt, præterquam per menses silentes, quando tempestas & apes & flores coercet. Et genera sunt duò. Hoc purum & liquidum, quod Nectar; id crassum & solidum, quod pari ratione Ambrosia appellari poterit. His apes vivunt: & Dii quoque ob naturam mellis immortalem his vesci finguntur.

* *Jupiter Ambrosiâ satur est & Nectare vivit.* * Mart. l.

Ambrosiam Forcipibus legunt; quæ à pedibus prioribus per medios ad blæsa posteriorum convehitur, & celerrimè. Verno optimè videbis, quando de spino legunt: tunc enim frigore non adeò properant.

Onera domum relata in siccos forulos deponunt, schadonum escam. Atque anni principio & fine Ambrosiam serenâ lectam in pluviam reponunt: quam edunt recentem, Nectari interim parcentes. Nam statim pute scit non absumpta;

absumpta ; atque è dulci maximè foetida & rancidissima evadit. Et vulgo appellatur Obstructio, at priscis sandaracha. Hujus abundantia apes usque adeo offendit, ut omnia deserere sæpenuerò faciat ; aut partem longè maximam demigrare, unde superstites perpauca ad nihilum veniunt.

Hæc Ambrosia Cera plerisque creditur ; sed contra sensum & rationem. Nam si linguæ admoveas mellis saporem refert, quod Cera non facit. Tractata in micæ abit, cum Cera hæreat. Igne non liquefcit ut Cera. Et cum Cera sit unius coloris, alba primum : hæc alba, atra, fulva, viridis, rubra, rava, citrina, hiberæ mixta. Deinde cum multum hujus legant inter Virginem & Taurum, Telæ interim ampliores non fiunt. Accedit, quod vetus Stabulum Telis instructum plus convehit, quam multæ Coloniae ; nec eo secius plus ceræ exeunte anno habet quam incunte habuerat. Postremò, dum Telarum ferveat opus, hujus parum omnino legunt. Coloniae novellæ intra septem dies, cœlo favente, ad Alveum medium deducunt Telas. Si quæras, cur

sur gentes tantum & Coloniz tantillum legant; Schadones habent Gentes, Coloniz nullas. Et si qua forte imprudens Ambrosiam importet, in cellæ inanitate seposita putescit. Adeo ut non opus sit hac in causâ veteres ad testimonium vocare: qui, etsi hâc in parte non satis clari, præter ceram tamen & Nectar, alterum cibarii genus, Apum dum operantur cibum, sive Erithacam sive Cerinthum sive Sandaracham memorârunt.

Linguis Nectar legunt, & reversæ in Cellas evomunt, à supremis exorsæ. Plenas obducunt cerâ, quas hyemis famisque demum jussu invitæ rumpunt. Et hoc faciunt ad Virginem cellatim descendentes: à quo amplius non reponunt; tunc enim Mel foràs rarefcit & Cera est nulla. Mel quoque tunc temporis grassefactione corrasum parum prodest; maximam enim partem absumunt protinus, & reliquo pauculas cellas semireplent, quod vel ipsæ vel aliæ quæpiam prædones citò devorant. Sic malè parata, veteri Proverbio, malè dilabuntur.

Omne autem Nectar pro Natura soli est pretiosius aut vilius: Triticique & Lanæ bonitatem sequitur. Ideoque Syl.

væ melius quam Ericeta, etiam campi
melius quam sylvæ ferunt: quippe ubi
flores optimi atque æther purissimus,
ibi Rores exhalati sunt meracissimi.

S E C T. IV.

*De quibus Apes legant, & de
Melligine.*

NECTAR & Ambrosiam cum suavibus
& saluberrimis repositoriis legunt
Apes ex infinita arborum, florum, & Her-
barum varietate, absque frugum nocu-
mento. Cichorea agrestis, Melissophyllum
dici meretur, est fere perennis; Margari-
ta, Fulviana, Genista spinosa, atq; etiam
Calendula duratione sunt ferme æqua-
les, sed virtute inferiores. De Alni
quoque gemmis ab Ariete ad Libram
legunt.

Viola lutea & Corylus primæ sunt;
nam verno florent & interdum ante.
Deinde Laureola, Helleborastrum, Pa-
ronychia, Tussilago, &c.

Ariete Viola alba & nigra, Salix vi-
ridis merum nectar ferens & flava Am-
brosiam,

brofiam, Crinanthemum, Spinus, Ulmus, Populus, Petasites, Chelidonium minus, Buxus, Calta palustris, &c.

Tauro Prunus, Uva spina florens & non florens, Cochlearia, Cerasus, Pyrus, Campanula, Laurocerasus, Mali, Spina acida; Fagus, Ranunculus, Rapiſtrum, Roſmarinus, & Acer majus, vulgò ſycomotorus, quod ad Cancrum durat, &c. Et potiſſimum dives Vicia & Acer minus; Ex hujus flore menſem totum legunt; & ex Viciæ flore nonnihil ſuo tempore: ſed maximam vim mellis è folii acuti utrinque juncturis ſuperioribus micantis nigellâ maculâ eliciunt. Geminis Fabæ, Echidnium, Labeo, Berberis, Fumaria, Heptapleurus, Aquifolia, Papaveralis, Trifolium, Rapum, Fœnum ſanctum, Glaſtum quod vulgò putatur exitiale, &c.

Cancro cum dictis, Flos viciæ, Herba benediſta, Liguſtrum, Cyanus, Melilotus, Malva, Thymbra, & Thymum apriſſimum ad Mellificium, quippe Nectaris meri ſerax; ac proinde falſus qui cecinit *Crura Thymo plena*. Poſt hæc Jacea nigra & Rubus, utrumque Apibus gratiſſimum, &c.

At

At vero Mellis purissimi copia longe maxima de coelo pluit; quam Quercus præcipue tenet.

Hujus descensum Apes statim odorantur, & dulcedine concepta ex Alveis confertim emicant, & locis familiaribus spretis Quercum vestigant; quæ nunc à Druidibus nostris impensè colitur,

* Virg.

Eclog. 7.

* — *eq. sacrâ resonant examina quercu.*
Interp. Acer interdum Corylusque & Populus partem cum Quercu capiunt, sed parùm id & rarò; quibus Tilia & Arundo ex Plinio annumerari possunt. In hac autem Melligine, tanquam in Messe, fervet Opus; Apesq; pro foribus tam frequenter crebroque commeant, ut alteræ alteras præ festinatione dejiciant.

* Nat.

hist. l. 11.

c. 12.

De Melliginis naturâ dubitatur * sive sit coeli sudor, sive quædam syderum saliva, sive purgantis se aeris succus. At si conjecturâ augurari liceret, eam potius dicam florem merum terrenæ dulcedinis universæ, qui ad infimam aeris regionem vehementi & assiduo solis calore, ut alii rores, vocatus, & nocturno frigore densatus, in terram inde distillat.

Namq;

Namque anno tardiore, Melligo serius cadit; tunc utique, cum flores suum solidum & optimum obtineant. Ante debili dilutoq;, & post arido & exhausto, Melligo omninò non cadit. Porro Regionibus Australioribus & magis calidis, ubi fructus præcociores, rores maturius cadunt, in Italia ante Gemini- nos; apud nos rarò ante Cancrum. Postremo Ager Florum optimorum & suavis- simorum feracissimus, Mella fert optima & meracissima.

Æstas fervidior sicciorq; Rores majores facit & frequentiores: Uda & frigida elevari prohibet; & pluviae quovis tempore nimiae, altius nimirum cadentes elevatos diluunt, eosq; tandem penitus dissolvunt.

Intra Cancrum, ut plurimùm, Melligo cadit: & si caloris & siccitatis constantia, eam vel temporius evocare vel serius prorogare queat, etiam post Leonem medium. Atque Anno 1613. sub Virginis finem cecidit multa continuis humoribus prius detenta: Cum verò status florum tunc esset debilis, & rorum erat debilis, apibusque parùm utilis, Stabula sublata erant levia: & servata plurima

plurima fame periêrunt. In Ericetis non sic: tunc enim Ericâ florente se rotini illi rores stabula faciebant pingua.

Quovis diei tempore Melligo cadit; sed frequentius sublucanis. Tunc autem prius exortu solis evolant apes atque inter commeandum admodum strepunt præsertim gerulæ in horto redeuntes, ut compotrices in suis conventiculis quæ auribus longius quam oculis percipiantur.

Leone Chamædrys, Sonchus, Lappa, Carduus, Melo, Scabiosa, Lysimachium, Regina prati, Sedum, Lavandula, Prasium, Intybum sylvestre, &c.

Virgine Borago, Hyssopus, Genista, Origanum saluberrimum, & Erica ampla Mel lanæ suæ ferens consimile.

Librâ Crocum, Hedera, Pulegium regale, Cunila, &c.

Scorpione, Cichorea agrestis, Labeo, &c.

Interpr. — Plantæ quoque sunt multæ nuper advectæ de quibus legunt, Mazereo, Flos solis Peruvianus, Alaternus, &c. quæ omittuntur ut raræ & Melificio parum conferentes. Plures quoque sunt prætermittæ de quibus non contabat nobis & à Veteribus memorantur:

tur; Probatiores, Amaranthus, Amellum,
 Calubre, Cerintha, Cithysus, Zizyphus
 rutila atque alba, &c. Notæ deterioris,
 Arbutus, Armoratia, Pastinaca, Spar-
 tum, &c. Apibus propter primores
 vernos pastus damnosæ Amygdalum,
 Cornus, Tithymallum: Gummosæ Len-
 tiscus, Pinus, Terebinthus, &c. Ci-
 bum ferentes Asparagus, Punica malus,
 &c. Ceram Olea, &c. Cibum ceramq;
 Brassica, cucurbita, &c. Mel Ficus sed
 insuave, atq; etiam Egolethron & Rho-
 dodendium venenosum; Mel, Ceram Ci-
 bumq; Lapsanz vulgares quæ notæ sunt
 vilioris. Cæteræ sunt ferme Acanthus, A-
 sphodelus, Calia, Conyza, Cedrus odora-
 ta, Ciperus, Eryilia, Hyacinthus, Ilex
 minor, Lens, Medica, Ocymum, populus
 nigra, Sinapi, Siser, &c.

In hac autem tantâ varietate, plura
 Florum genera uno eodemque profectu
 non petunt. Aded ut à Viciæ flore in-
 cipientes maculam nolint eodem profectu
 tangere: Etsi in Flore Ambrosiæ simul
 Nectarisque feraci Linguâ Forcipibusq;
 utentur alternis.

Hoc autem est mirabilius, cum ex her-
 bis teterrimis & virosissimis, Cotylâ fœ-

tidâ, Hyoscyamo, Herba pestilenti, &c. Mella dulcissima & saluberrima legant; Eas tamen vel parcius libare vel penitus negligere, herbas nonnullas, floresque optimos & suavissimos, Rosam sive Veneris sive Junonis, Arthriticam, Periclimenum, Primulam veris, Menthâ, Citraginem, Caryophylleos, Triticum, Hordeum, Pisa, Salviam, Aquilejam, Carum, &c.

Mellis Ceraque in Stabulo quantitatis sunt magnæ varietates; cæque Apum sequantur numerum, Alveorumq; differentias, & locorum temporumq; diversitatem. Quod materiæ modium vel sesquimodium præbeat bonum censetur; quamvis in Arbore tres quatuorve reperti fuerint apud nos, at in Moscoviæ solitudinibus longè plures. vid. *Paulum Jovium de leg. Moscov. & Munsterum de Moscovia.*

SECT.

S E C T. V.

*De Aqualibus & de Apum ferarum
Vestigatione.*

Labor Apum bilisque & æstus requi-
runt frigidam. Schadonibus modò
pascendis necessariam quidam volunt.
Nec sine causâ; cum Ambrosia sit ciba-
rii genus calidum in primis & siccum,
& post focturam peractam Aquaria non
adèd frequentent. *Columella l. 9. c. 6.*
putat, sine aquâ neque mella, neque fa-
vos, neque pullos denique figurari posse:
Ideoque à præsepi aquarium procul ne
sit; de longinquo enim non libenter
petunt.

* — *Sub manibus urbis aquantur.* Georg. 4.

Quamobrem cum videbis apes in sylvis
aquantas procul, scito eas feras esse,
neque à nido procul, quem inde rectâ
petent. Qui in conspectu si non fuerit,
apem prehensam pinnis in circuitu cuncti
stimulâ ad extremum mitte, & pollice

include: dum ipsa ad lumen contendit, immitte aliam atque aliam adeoque quot visum fuerit. Tunc autem ubi Apis ab Aquâ remeans è conspectu evolavit, eo in loco de Cistellâ Apem dimitte; quæ, cum gyrum faciendo locum agnoverit, domum rectâ petet: ubi autem hæc è conspectu discessit, aliam dimitte itemq; aliam, &c. donec ad stabulum Te perduxerint.

Aquarium in stagni vel rivi otiosi citiore margine devexo neque præcipiti esse debet: atque à Pecore, Anatibus, &c. (quæ pedibus rostrisve sunt infesta) satis communiri: Ligna quoque transversa, &c. ob ventos injici convenit.

In medium seu stabit iners, &c. Vir. Geor. 4.

Lenticulis operta aliis subsidiis non egent,

* Geor. 4.

* & stagna virentia musco.

Aquales autem in Horto habere præstat ligneos operculis subereis perforatis & crenatis tectos, ut Apes insidant commodè,

mode, nec inclusa aqua putescat.

Recentes aqua fervente toties sunt amburendæ, donec aqua post diem unam alteramve limpida & illimis neque subluccens consistet: postea quo vetustiores & magis quasi terreni, eo apibus magis arident, quæ ex humo libentius quam ex fonte hauriunt.

Perticam ab apibus locari debent, atque muniri adversus soles ventosque & congelationes. Extrema denuò ne fatiscant timo bubulo sunt illinenda.

E lapide secatili aut nodoso facti huic malo obnoxii non sunt & perennant magis. In his autem musco nondum obductis apes frigore algescunt citius.

Quandoque lacunas proximas, scrobiculas atque ipsum lutum in viis strata exugunt, ubi pedibus proteruntur multæ. Hos locos igitur mundos siccosque effici curabis. Præsepi quoque post imbrem humi ubivis aquantur, & procreatoriis Ariete Tauro Geminisque adeo frequentes, si stabula plura habeas, ut vel pedem præter eas ponere vix possis. Otiosos utique tunc temporis Præsepi exclude.

C A P. VII.

De Apum Hostibus.

S E C T. I.

De Hostibus generatim & de Mure.

APis bona, ut aliæ res bonæ, hostibus laborat multis, contra quos humanum invocat subsidium.

Mus sive agrestis sive domesticus Agmen ducat; est enim valdè infestus. Nam in Alveum subrepens favos diruit & rapit mella, unde farnæ Apes necantur.

Per ostium nonnulli vel rimam intrant: alii verticem juxta mella perrodunt. Neque desunt qui in veteri domicilio agentes convectant, cum liber, prædas. Sunt denique qui Stramentum inter Alveumq; nidulantes ad escas suo arbitratu commeari soleant.

Alveos itaque elaborari firmiter curabis. Nam stramento laxo viam sibi facilius erodent: atque inter vimina, si rara,

ra, diruto luto perrepent. Deinde diligenter oræ oblinantur, ut aditus non sit nisi per Ostium, quod Apes æstate factis custodient. Hyeme verò, quando Apes plurimum grassantur, præcludi debet. Hospitia quoque omnia prope Alveos sunt auferenda; in conspectu enim mures non libentur commeant, ne Felis eos interciperet. Porro diebus siccis calidisque tam de hâc quam aliis de causis stramenta debent excipi: tunc autem vertice nidulantes stramenti sublatione attoniti facillè opprimantur. Postremò muscipulæ idoneis in locis sunt disponendæ.

Instar omnium autem erit Arsenica alba cum puro saccharo penitus pertrita, & avenarum farinæ sive triticeæ optimæ commista. Sed nocte primâ simplicem in laterculis expone farinam; cui voratæ farinam saccharatam substituas secundâ: tertiâ triplex hic pulvis succedat; qui jamaudaces satis & nihil suspicantes duarum vel trium spatium ostium & Mures & sorices pariter ædes tuas infestantes unâ omnes perdet.

Si verò certius adhuc adversus luxuriantes sorices velis remedium, illi misto

pulveri merum pollen tritici vel Bines
in laterculis & substerne & supersterne,
atq; ita expone; vel passas etiam arseni-
ca mera pertrita modicè asperfas. Cæ-
tera vero esculenta prius amoveri de-
bent, ne canes, gallinæ, aliave innocua
animalia istud degustent: quod facies si
noctu tantum expositum interdium re-
condas. Arsenica autem sit tantum de-
cima escæ portio: nam si prædomine-
tur; Mures & magis forices virus odo-
rantes, recusant escam, quam ritè
compositam avidè vorant: sed modi-
cum sufficit. Arsenicæ vicem calx viva
supplere potest.

S E C T. II.

*De Merope, Passere, Paro, &
Hirundine.*

MErops sive Apiaſter, ille argutifo-
nus, si in alveo rimam invenerit
propè mella, ea tereti exuget linguâ:
quem ad sylvas idcirco omitto, ut feris
quam cicuribus nocentior.

Passer à primâ ipsius forturâ apes vo-
rat,

rat, usque dum in spicis triticeis granella
adoleverint.

Parus ille *Μελαρχία* est Apum
Helluo. Hyeme de Alveo prodeuntes
excipit. Quas si frigus continet: ad
fores stabit, nec a pulsando prius desistet
quam aliqua prospector, quam protin-
dus exceptam aufert. Octo aut novem
gulæ matutinæ vix sufficient.

Clausis foribus amovere obicem co-
natur. Si gravior fuerit, juxta fores
tentat viam. Si nec id succedit, vitili-
um parietes supernè astutus forsan per-
rumpit, & voti fit compos. Verno
autem ad salicem ipsis insidiatur, operiq;
intentas complures vorat.

Parus rarus brumâ mortuis duntaxat
vescitur; at verno & vivas capit. Vi-
ridis minor mortuas tantum comedit,
easque perpaucas & raro & fameli-
cus.

Hirundo volatu apes gerulas fessasq;
remeantes ore excipit, & jam satis vel-
licas vel ipsa edit vel asportat

* *nidis immitibus escam.* Georg. 4.

Abiint igitur *Meropesq; aliaq; volucres*
Et manibus Progne pectus signata cruentis. Georg. 4.

Pueri nidos æstate destruant, & hyeme
Parum decipiant Tendiculis, apibus mon-
tuis, avenis aut sevo instructis.

S E C T. III.

De Crabrone & Vespa.

ET Crabro vorat Apes, immanis
Prædo.

• Ibid.

* *Aut asper Crabro imparibus se immiscuit
armis.*

* Nat. hist.
l. 11. c. 21.

Ante Alveum circumvolans, prædâ ad
Vestibulum fidente conspectâ, pedibus
eam confestim rapit, avolatque cum
ea, ut cum pullo Milvus. In his de-
lendis cavere oportet. * Ictus enim
Crabronum haud temerè sine febris est,
Autores sunt ter novenis punctis inter-
fici hominem.

At verò longè est Apibus infestior
Vespa quam Crabro. Nam Apem Crabro
quandoque necat: sed Mella consumit
Vespa, unde Stabula multa pereunt,
Nam præter damnum quod ipsa infert,
ad epulum prædones sæpè vocat: tunc
autem omnia ad ruinam spectant. Ac-
cedit, quod Vespa plus virium habet
quam

quam Apis, Librâ præsertim : adeo ut ab Apibus duabus vel tribus simul comprehensa, omnes sæpenumero rejiciat, unamque forsan è vestigio necet.

Ad Cancrum vel vernis calidis siccisque sub Geminorum finem generatur, vid. c. 4. sect. 2. Rat. 4. Mox apibus mortuis & infirmis vesci incipit. Cadaveris primò aufert partem inferiorem quam forcipibus dividit; pinnisq; ad oneris levamen prius erosus mox alteram repetit. Post mensem audacior alveos furtim invisit : sed vocis habitusque insolentiâ jam procul agnitâ, ferè repellitur. Et primò tempestate adhuc tepidâ custodiis manè vespèriq; positis singula à multis ferè rejicitur : & si forte subrepat, non semper elabitur. Interdum intus necatur & abjicitur, quandoque foràs & prædâ jam potita. Postea verò subfrigidâ tempestate, matutinâ maxime & vespertinâ, Apibusque ob id castris superiùs meratis, Vespæ foedè grassantur, in Stabulis maxime infirmioribus. Et hoc faciunt ad Scorpionem usque, à quo tempore minuuntur. Neque eo secius dum vivunt, ad Sagittarium usque latrocinari non desistent, si frigoris & pluviarum abundan-

abundantia eas ante non extriverit.

Bruma uda & frigida Vespas matrices in sopore complures necat ; & Ver-
num humidum frigidumque foeturam
impedit ; adeo ut vel nullam omnino
vel serotinam faciant sobolem.

Et si tempestas Ariete ineunte tepida
eas solito citius evocârit , cœlumque
frigidum & procellosum diro repente
vultu despiciat , clauduntur rursus , &
ferè frigore fameque pereunt. Et hu-
mores etiam continui , absente frigore ,
vespas usque adeò infestant ; ut anno
1613. (etsi æstate proximâ admodum
siccâ numerus vespæ plurimum esset
auctus , & hyeme miti matrices abun-
darent) Ver tamen Æstasque nidos a-
dèd pluviis foedaverint , ut Vespulæ
nullæ ante Libram & tunc perpaucæ vi-
serentur.

Cum verò Bruma mitis fuerit , Ver-
numq; cum Æstivo tepidum & siccum, Ve-
spæ ubique vivunt generantq; : ideoque
si curam non adhibeas in magno periculo
erunt Apes : etsi Vespæ proximo per-
paucæ fuerint. Nidus enim unicus, fa-
tis superque matricum, si omnes vivant,
ad universam circumcirca regionem ex-
plendam dabit.

Matrices

Matrices ergò prodeuntes disperde; quas non ad Aequales modo & super Alveis apricantes muscario elidas; verum etiam super Uvis spinis sub Tauri finem, & maxime Geminis super Oxyacanthâ inter digitum pollicemque exteras. Nidus autem in arbore supra foramen sulphure aut Tubere suffocetur; in stramento, cum ad Telas perveneris, fervente amburatur; in Terra quoque, ut fere solet, etiam amburatur, aut aditu arctè concluso humus circum effossa pedibus impellatur; atque nidum deleveris.

Vespis autem quæ frequentant Alveos, exponatur Sicera, Omphacium, acida Cerevisia, aut focces, in phialâ cum brevi collo apertâ, vel vitreo, quod cartula in medio perforata obnubat: & plures decipientur. Malorum quoque mitium, Pyrorum, Jecoris bubuli, &c. frustulis hinc inde dispositis insidentes elidas, ut Lanii muscas. *Plura vid. c. 3. sect. 3. Autumn.*

S E C T. IV.

De Tineâ, i imace, Formicâ, Araneâ; &
de Rubetâ & Ranâ.

Tinea inter Stramentum & Alveum
cubat, gignitque Teredines, alias
in alvei Oris; alias intus super tellâ te-
larum sordibus involutas; alias super
alveis, maxime in vitilium rimis; neq;
nullas in Telarum extremitatibus, quod
certum ruinæ signum. Apes quoque
lanugine offendunt, ut Limaces lentore.
Quamobrem ab alveis sunt arcendi. Ti-
neæ ante alveos vel super iis facillimè ex-
terantur. * Et Plinius quoque probabi-
liter scribit, tolli, cum maturescit malva,
nocturno interlunio, accensis lucernis ante
alveos. Limaces autem, etsi non in-
terimas, nondum manebunt, si luxurian-
tium herbarum, &c. diversa tollantur.

Formicæ mordendo & adhærendo
plurimum apes vexant. Stabula quidem
bona non adeò infestant; atque ingre-
dientis plures necantur: sed paupercu-
la occupant sæpius & Mella consumunt.

Opti-

* Nat.
hist. l. 21.
c. 14.

Optimum Remedium est Ambustio.

Aranea ut Tinea, inter Alveum & Stramentum cubat: ubi apem unam aut alteram ferè habet repositam, indignam ore escam: sub sellâ interdum suspendit cassetes, quèis Apem gerulam fessamque præter ostium sidentem facillè intercipiat. Quandoque autem apibus paucis atque hyeme præsertim audacter ingrediuntur Alveos & fatales intexunt Telas. * Ara-^{* Nat. hist.} nei vel maximè hostiles, cum prævaluère^{l. 11. c. 19.} ut intexant, enecant Alveos. Cineres super Alveo sparsi Aranearum, Tinearum; Fullonem etiam fuculam Ternitemque &c. diversari non sinent.

Rubeta seu Bufo, naturâ tam contraria est Apibus ut sub sellâ cubans vel etiam prope Alveum ipsas credatur mirabiliter percellere. Apud alveos quoque apes vorare dicitur, ut Rana ad Aquaria. Nullo hæc affici malo ab apibus possunt, sed ab Apiario facillè interimuntur. vid. *Hist. An. l. 9. c. 40.*

SECT.

SECT. V.

De Apum Præliis, & Remediis.

Apis est Api, ut Homo homini, Lupus. Gentes semper inimicitias inter se exercent. Acerrime præliantur & vineunt crudelissime. Etiam pomeridiano spatio quandoque, alveo patente, gentem funditus delebunt & prædam universam agent.

Latrocinium per annum exercent totum. Brumâ serenum tepidumque nocte quædam furabuntur; & quædam æstate mediâ, cum parvo labore mella ubique vaneant, alienum cum vitæ periculo malunt appetere. Verno grassantur vehementius ad copias Apum Mellisque labefactas resarciendas. Ideoque ad Alveos oculum adverte, & colonias infirmiores à violentis irruptionibus defende.

v. c. 3. scilicet 3. Autumn.

Stabula quæ Reginas amiserint, aut Apum numero valde minuuntur, aut sordibus vel statione frigidâ, udâ, mucidâ, bliteâ, putidâve offenduntur, vitam per-

trata

træsa facile prædonibus cedent. Et si prædones non veniunt, tunc sudum natæ, unâ universæ avolant, quandoque Melle & sobole post se relictis.

Virgine autem fervet maximè Grassatio, qui cum Reip. Apiariæ plurimum damni inferat, Libram minus infamem reddit. Jam Colonia pauperes sunt prædonibus obnoxia. Et gentes Telarum nigrore & putredine ex ætate vel humore contractis offensæ aut etiam sordium rubrarum abundantia, demigrabunt plurimæ: paucis duntaxat relictis, quæ specie multitudinis pro vestibulo frequentes fallere tamen prædones non possunt; à quibus, remedio non adhibito, confestim spoliantur. vid. c. 3. sect. 3.

Autumn.

Prædones cibo deficiente impetum in proximas facere putantur rapinæ proposito. At, enimverò famelicæ præda citius quam prædones fiunt. Divites, humano vitio, infestissimè prædantur, quarum nec aviditas expleri neque vis repelli nec misericordia commoveri posset.

Triticæ messis initio, statu florum jam inclinato, Grassatio magna incipit.

L

Tunc

Tunc autem Prædones manum juventutis lectissimam ad speculandam prædam & adoriendam mittunt, quæ singulos intra limitem Alveos accuratè tentant: ubi res successerit, numerum majorem secum reversæ afferunt, donec stabulo demum innotuerit universo. Et si centum intra limitem sint stabula, ab uno Latrocinium fieri contingit interdum, & à duobus vel tribus nonnunquam, cæteris intereà quietis. Atque, cum apes nullæ extraneas secum in Alveo tolerare velint, Prædones tamen se ferunt, & ex alveis diversis ad rapinam omnes unanimi consensu rapiuntur.

Cum prædones hostiliter ingressæ ad Alveum frequentes cadant & Apes bonæ hoste se multo oppugnari sciant: clamorem confestim tollunt; & turmatim castris erumpentes aciem contrà dirigunt. Aliæ pro portis in statione persistunt; aliæ ad hostem explorandum provolant, aliæ in castra remeant, quid ibi opus sit facto dispicientes: aliæ demùm cum hoste configunt; idq; cum immuni strepitu, Tympano quasi classicum canente. Cui in medio ardore pugnantium argutior subinde sonus, tan-

tanquam Clangor Tubæ, missus exau-
ditur.

* — Et Vox

Auditur fractus sonitus imitata tubarum.

Georg. 4.

Quo cantu Imperatrix absque omni du-
bio pro Principe pro Rep. populum ad
fortiter dimicandum hortatur.

Tunc hostis audacissime pericula pro-
vocare; alia Vi portis irruere; aëta mu-
ros scandere & demoliri: in quæ si
labes sit facta neque præsens auxilium
feratur, finem hæc pugna spectat. Con-
tra animos obsessæ non despondere sed
hosti negotium facessere, pars foris con-
gressa, pars intus cum oppugnantibus;
quas illico alias mortuas, vivasque alias
pedibus extrahunt. Item videbis foras
hasta percussione alias actutum cæsas, a-
liasque tam mortiferè vulneratas, ut ul-
nam à loco movere nequeant; neque
nullas levius ictas pinnarum auxilio sta-
tim destitui, furiisque actas paululum
hæc illæc subilire; donec fato demum
cedant.

* *Ingentes animos angusto in pectore versant*
Usque adeo, &c.

Georg. 4.

L 2

Cum

Cum verò Prædones pauculæ castra fortiter munita oppugnent : Apes in aciem vocatæ, immunes esse nolunt : aliæ circâ Alveum discurrent ad explorandum : aliæ Tyrones, nimirum pugnam, tentabunt, hîc singulæ tanquam duello cum singulis luctantes ; illîc plures singulas circumfistentes, ut fermè fures tractant.

Si de pugna dubitas jocône an serio fiat, cum sociis an cum hoste ; ex modo pugnandi illud & eventu est judicandum. Nam sociæ non tam acriter confligent, & amicè desinunt : cum hostes non facîle effugient, nam si eas occidere non possint, crûribus tamen vel pinis utique tenebunt auxilium sperantes, et si cum eis auferantur.

Porro Veteranas circuire Tyrones videas, easque mulcere & ad pugnam animare.

Prælio durante, ut & finito, Vespæ ut Vultures cadavera membratim asportant. Repulso hoste cadavera à vespis relicta quam procul à castris possunt honestè eferunt,

Geor.4.

* Tum corpora luce carentum
Exportant sedis, & tristia funera ducunt.

Et

Et proportâ congregatæ mutuo sibi applaudunt pinnis, admurmurantque victoriam & facinora præclare gesta.

Prædones illa die rejectæ postera primâ ferme luce aderunt prius quam Apes prodire soleant, & pugnam redintegrabunt. Apes bonæ, quando hostem intrâ vallum adesse intelligunt, ad arma protinus conclamant: adeoque prælium incipit secundum, quod æquo Marte ad noctem usque perdurat.

At enimvero cum Apes bonæ omnia expertæ rem nullam videant succedere, dant manus tandem, hostique castra permittunt. Mox idem ex mutuo convictu olentes cum hoste se sociabunt, & bona sua cum eis asportantes in unum coalescent. Cum hoste pernoctant: at interdum cum sociis ad reliquias petendas remeant; Hoc pacto stabula quædam audacula tam Apum quam Mellis subitâ nonnunquam accessione locupletantur. Nec eo secius, cum colonia mediocris stabulum egenum vincat, ex eoque esores magis quam escam reportet; se ipsa funditus evertit: nam cibi defectu omnes commoriuntur.

Cum verò in hâc tam crudeli & fre-

quenti oppugnatione Apes bonæ castris exuantur sæpius; & victrices sine hominum & bonorum jacturâ non fiant; hostis enim prædæ partem & victa subinde agit: Apiarii est boni Apibus bonis opitulari vel conflictum prohibendo, v. c. 3. sect. 3. *Autumn.* vel in prælio subveniando.

Si prælio decertantes in tempore videbis, fores claudere ut ne Apis commeari possit, spiraculo duntaxat relicto. Tunc autem intra vallum prædones, quando effugere cum prædâ non licet, ad unam coercentur omnes: & foris præter vulnera nihil sperantes inutile periculum non diù perferent. Solutâ obsidione, quod ferme post horam erit, apes dimittas, ostio parùm modo relaxato: & claudas vesperi. Primo mane prædones expecta: venientes fronde abigas; nec interficias, sic enim vicino tuo & tibi quoque ipse incommodum forsan dabis. Apes autem ante Meridiem ne dimittas; tunc verò aditum sic coarctes, ne possit capere plus unius apis incrementum. Ita prædones repellent, operiq; nihilominus intendent. Sequenti maturius dimitte, atq; ostium, si visum fuerit,

erit, relaxa. Si nec eò secius extraneæ ingressum tentent, id stabulum hosti sine dubio cedit. Ideoque si nunc tollere ob Schadones nolis, id ne paulatim recadat ad paulum vel nihilum caveto.

Si verò Apes, te inscio, prædonibus jam cesserint; (adeo ut agere eas prædam quietè sinant, vel cellæ mellariæ sint confractæ) tunc Alveo citissimè quam potes clauso vesperi sequente vel mane reliquias tolle, nisi perdere totum malis. Apes enim vicinæ è favis confractis odoratz mella, vel auferent ea vel eis immorientur,

Cum verò hæc funesta Grassatio semper in Messe ferbeat, quando homines in agris absunt: aliquem domi omittere expediet, qui cum has prædones tum bipedes quoque observaret.

Nec modo Latrocinium spoliatis, sed spoliantibus etiam incommodat. Ex iis enim complures in oppugnatione quotidie cadunt præliisque etiam secundis atteruntur; (pro Alvei cujusque foribus repentes est videre) unde ipsarum stabulum adeò infirmatur, ut prædones præda non rarò fiant,

Post Ver humidum, cum Coloniz frequen-

quentius exundârint, Grassatio fervet maximè, moderatius aliàs.

Apes etiam multæ in aliena stabula confugientes ab iisdem cæduntur. Nam verno Coloniz ferotinæ vel semispoliata exhausto penu nactæ serenum avolant; ad arborem aliæ, ubi mortem sperent suspensæ; ad alveos aliæ alienos, ubi aditu ampliore cum paucarum nece quandoque influunt, mistæque coalescunt, at ferè ad unam cæduntur omnes.

Proinde in pingua stabula Coloniz leves & infirmæ suo tempore agantur. Et si in Stabulum pingue irruentes videas, alveo levato universas simul excipe; neque stabulum forte repugabit. Si quas autem forte glomeratas offendis, et Alveum ante erigendo, apesq; in mensula pro foribus destituendo, cuivis stabulo committi possunt.

In migratoriis quoq; se mutuò disperdunt. vid. c. 5. sect. 7.

SECT.

S E C T. VI.

De Tempestate & de Fure.

Secundum Apes vel maximè hostilis Tempestas, quæ quovis anni tempore ram Apes quam earum fructus affligit plurimum. Æstate fervor eliquat Telas, colohiarum præsertim, & remittit Mella, si Alvei obumbrati non fuerint & probis stramentis tecti: Apes etiam emanere facit, adeoque impedit emissiones. Brumâ apes à jubare evocatas Gelu percellit; alias inter volandum ut remeare nèqueant; aliasque inter remeandum dum humi pro alveo confidunt. Nives autem perstringunt oculos & cadentes apes rigore necant. v. c. 3. sect. 3.

Hyems.

Euri quoque gelidi & pruinæ graves in alveis nimis patentibus occidunt multas.

Et pluvix Alveos pervadunt, telasque corrumpunt & apes necant; maximè ubi paucæ alveos exiccare non possunt. Sudo igitur stramenta excipias, ut Alvei apricentur.

At

At verno maximum periculum. Apes enim præsertim juniores gerulæ fessæq; aliæ in opere, inter remeandum aliæ, aliæq; pro Alvei foribus, non solum à subitaneis procellis, sed ab asperis quoque ventis deturbantur: tunc verò si Phoebus non respiciat, neque ventus si-
leat, nunquam perveniunt domum; aded ut viæ quandoq; sint ipsis strata. Ideoq; in agris quando nubes atra minitatur, domum confestim appetunt, & præcipites instar grandinis ad alveum cadunt: Ubi procellâ dejectæ pluviâq; interceptæ frigidâ, meliori loco non sunt, quam in agris deturbatæ. Quæ extrâ præsepe cadunt sorte suâ contentæ sunt; at verò casui domestico occurrere ut poteris. v.c.2. se.1. Et si quas algidas offendas licet omni sensu motuque penitus carentes quæque per totum diem sic jacuerint, manûs tepore ad vitam revocare poteris. At si multæ fuerint, in vitreum immitte, tectumq; ad ignem tamdiu obversa, donec volaturientes advertas: Eæ dimissæ ad suum quæque opus & domicilium redibunt.

Ubi etiam salices aliæve arbores apibus adamatæ impendent Aquæ; venti procel-

procelloli disturbant plures, operiq; demergunt intentas; multas etiã ubi ejusmodi arbores non sunt in Aquisitione. Arbores excinde & Aqualium doctrinam vide c. 6. *sect. ult.* Ventì quoque eo quandoque impetu grassantur, ut Alveos maxime leviores evertant. Huic malo quemadmodum occurratur v. c. 5. *sect. 9.* Et si hujusmodi casus contingat, duobus lignis plusquam semuncialibus & spicularis Telas labefactas singulas à proximis distincto. Quo facto Tignum ad telas sustinendas commodum per Alvei latera & Telarum extremitates adige, sed cautè ne loco Telæ moveantur. Adeoque Alveum leniter sellæ restitutum obline, sudibusque confige.

Tot hostibus, tot catibus tam muni-
ficum anima expositum est.

*Nat. hist.
l. 11, c. 19.

Hostis etiamnum unus restat, qui Agmen claudat, isque omnium longè deterrimus. Illi enim paulatim & aliquamodò ex parte nocent: Et remedium adversus omnes, modo industria ne desit, est indicatum. Hic autem Mel, ceram, Apes, alveum omnia simul asportat, & nullo affici malo ab Apiario potest, cum temporibus difficillimis

difficilimis neque ipse sub dio cum eis, neque ex sub Lare cum ipso manere possint; nec quidem ab ipsis Apibus, quarum repugnantia, quæ contra alios hostes sæpe profuit, adversus Tenebrionis hujusce rapinam nihil valet. Ille enim iis inter quietem obrepens, captivas subito arreptas, heu quonam inscientes aufert! Etsi Historiam legerim de Apibus sancti Medardi surreptis, quæ latronem, vellet nollet, ad Dominum regredi (*Surium* audis) & ejus provolutum vestigiis suppliciter pro commisso crimine veniam precari acerrima instimulatione cogeant. *Sur. in Vita S. Medardi.* Foret optandum culpæ pares & pænâ quoque pares fieri. Cum autem Apes nostræ Medardianæ non sint, ut in Domini ultionem furem persequerentur: Ipsæ merito & tanquam jure suo Patronatum ab hominibus deponunt.

Philomelissi scilicet, qui studiis honestis & Reip. tam utilibus se oblectant, adversus hos tetros fures Legum latorum subsidium per Me implorant: Ut qui furaciter Apum bonarum ædes invaserint, ut alii Effractores, damnen-
tur

tur Effractionis; neque ullum * bene- Benefici-
fici- fici-
um à Musis sperent, qui ipsarum um Cleri.
Charas tam foedè spernunt violentque.
vid. *Ant. Pref. ad. Lect. in principio.*

CAP.

CAP. VIII.

De Apum Passione.

S E C T. I.

Quenam Stabula sint pascenda.

Menses copiosi & divites sunt tres; & ex his in annum reponunt Apes. Est autem Cancer medius inter utrumque optimus. Virgine & Librâ labore vivunt quotidiano sine peni aut incremento aut diminutione notabili. v. c. 7. sect. 3 & 5.

At vero per septem cæteros è Penu vel omnino vel ex parte victitant. Scorpio enim spicilegium tantum habet, & menses silentes nihil. Piscibus quidem Plantæ regerminare incipiunt, & Ariete Tauroque multum augentur: ora tamen, foeturâ jam maximè fervente, multiplicantur magis quàm esca, quam inimica sæpè tempestas importare verat. Adeo ut tempus hoc omne plus minus

minus ex penu absumant; & stabula infirmiora diutius fortasse, propterea quod coeli asperitatem minus perferre possunt: ideoque nonnulla post Geminos medios annonæ penuriâ interiêre.

Ad menses hos septem quædam armanur satis, quæ *Gemma* & spes gregis reputari debent. Quædam non ad hujus temporis dimidium, quæ desperata sunt censenda. Alia autem ad sex menses vel quinque vel quatuor quæ pastione fervari poterunt.

Primi Generis sunt *Coloniæ* tempestivæ, non divisæ; & *Coloniolæ* bonæ ante Cancrum justè reconditæ; atque æstate amicâ & serotinâ etiam post Cancrum medium si *Rubus* nondum floruerit & *Melligo* constet.

Secundi *Agmina* exigua & serotina, quæ neque comparare satis poterunt, nec tueri partum aut contributum: Horum si neglexeris adunationem, tolle utique neque laterem lavato.

Tertii sunt *mediocria*, quæ labore rem *mediocrem* fecêre nec magnam satis ob numeri temporisve defectum aliquem. Gentes biennes ad septem non armatæ sunt reprobæ: tollendæ non pascendæ.

Sub

Sub finem Virginis Coloniae examinantur. Quæ, vacui Alvei pondere prius deducto, libras decem minimum vel duodecim non pendeant, sunt desperatæ. Quæ inter decem & quindecim, Stabulatione & Pabulatione servari poterunt, & sequenti forsan emittent. Quæ inter quindecim & viginti, subsidii nihil aut parum indigent. Quæ inter viginti & triginta, & deinceps, Colonia enim quadraginta pendere potest, ad Hyemem difficilissimam satis superque armatæ, agmina sine dubio emittent speciosa & tempestiva, nisi forte Reginam amiserint quod inter condendum vexatis non raro contingit.

Et quidem ex annonæ copiâ de incremento Apum rectè sit conjectura, nisi stabulum forte anno singulari aliquo præpingue fuerit. Nimum enim tam Apibus quam hominibus obest sæpenu-merò magis quam prodest.

S E C T. II.

*Quo Pabulo & quibus temporibus
pascendæ.*

Apum Cibus est Mel: cuius defectu vel compendio aliæ res multæ usurpantur. Aristoteles ficum meminit & cæterorum id genus dulcium. Et vulgò eis sal major apponitur, qui & fortificus putatur, Fabarum pollen, Byne intrita, Volema tosta, &c. quæ etsi Apes absument, iis tamen sine Melle non possunt vivere. Pabulum hoc ut & latrociniis corrasum resectæ in vacuum cellas comportant, quas, cum ceram non habeant, dimidias tantum replent: Arque de hoc primum absument, tutiusq; conditum ad difficultates extremas reservant.

In omne Genus Passione cavendum, ut Apes in Mel ne cadant: ne hæreant & suffocentur; aut pinnis adeo obstantur, ut in Tecta se recipere nequeant.

Publicè pascuntur foris de Mellis Me-

M

donis

donis & Cera reliquiis in Alveis Vasis atque cætero Instrumento. Hoc autem Pabulum in Horti parte secretâ apponi debet, ne spicilegio peractô Stabulum aliquod adoriantur; meridiem versus & occasum, ne comedentes algeſcant veſperi. At divites, si viſum fuerit, interea claudantur.

Privatè Telâ vel Cannâ. Telâ ſic; Favum recens ſublatur & vivo Melle turgentem exceptis membranis imponas ſic ut, tam infrâ Apes quam ſuprà exugant Mella; vel Telam vivo melle pertuſam, aut ſi craſſius fuerit tepefacto, ut in cellas meliùs reſidat.

Harundineis aliter infuſa canalibus aut ſambuceis inferuntur mella. Horum autem duo vel tres in ſella inſtitui ſimul debent. Canales verò artiſicioſè meliùs efficiuntur è Pyro, Volemo, &c. octo uncias longo, duas cum ſeſcuncia lato, unciæq; dodrantem craſſo. In hoc ligno tres canales exculpi debent, ſinguli ſemunciam profundi & lati, ſpatiis intermedia binis totidemq; ad latera ſingulis ſemunciam latis relictis, itidemq; in extremis.

Tela ſive Canna Melle ſive Muſſo repleta veſperi ſereno (cum æſtus diei Apum-

Apumque labor jam deferbuerint) super
sellâ Telis quam proxima nec contin-
gens tamen instituat. Alveusque loco
restitutus oblinatur diligenter, aditu,
quo una modò alterave commeari possit,
relieto. Apes autem operi de integro in-
tendent, neq; noctem neq; diem intermit-
tentes donec Mel omne exemerint. Si plus
erit opus, vesperi sequenti idem facias:
semper autem, cum nox instabit apesque
intrò omnes concesserint, ostium obtu-
res, atque eas ad sequentem Vesperam
retineas. Aut si mane velis dimittere,
Telam sive Cannam utique eximas, Al-
veumque, coarctato aditu, circumlinas
accuratè: sine hâc curâ Pastio stabulum
fame enecabit; finitimæ enim odorantes
prædam involabunt, eaque absumptâ
penum adorientur atq; omnia vastabunt.

Sub Virginis finem, vel ineunte Li-
brâ, Apum penuriam tempestivè sub-
levare convenit: sic annonam recondi-
tam ad Vernum reservabunt. Quæ e-
nim penum nimis attenuârunt, Brumæ
sine parum aut nihil habent relictum,
inediâ fractæ corpuscula impasta frigori
committere non audent; & quo diutiùs
continentur, eo debiliores fiunt, & mi-
nus

nus ad sobolem attentæ. Quæ verò maturè pastæ annonæ satis ad verum reservârunt, alacres quam quæ maximè erunt: tempestate quâvis mediocri provolantes Fœtificam illam Ambrosiam reportabunt.v. c.4. sect. 2. Nunc igitur pastione publicâ prius perfectâ, privatam ordire, in quâ si partem dementi potiozem præbueris, Secundâ defectus suppleri poterit, cum penuria certius innotescet.

Piscibus vel Ariete, aere jam tepescente, stabula egena, levia scilicet atque ægrè procedentia vel murmurantia, ut opus erit, iterùm ac secundò pascet.

Et si qua postea forsan difficultate penûs urgeantur (Tauro nempe, aut ante paulo aut post) ad medios Geminos quotidie debent pasci, ligulâ vesperi uno quoque vel manè contributâ; Telam autem vel Cannam prius auferri curabis, quam aliæ Apes ad opera prodeant. Hoc autem assidue est faciendum, nam escam statim temporibus sperabunt, & semel iterumve elusæ languescunt. Si appposito melle alveum pulsare soleas, apes statim descendent, tanquam oves ad pabulum vocatæ, & quotidie te expectabunt.

* Hortan-

Hortantem & fessas ad pabula nota vo-
cantem. Georg. 4.

Hoc pacto colonias fame confectas al-
veis quos deseruerant reconditas serva-
vi. His autem malè fidas.

M₃

CAP.

C A P. IX.

De Apum Tralatione.

S E C T. I.

Stabula quemadmodum & quando transferenda.

IN Tralatione est cavendum primò ne impedimentum Emissioni aut Melificio inferatur; tum ne frangantur favi; deinde ne datur Latrociniis occasio; & postremo ne Apum jactura fiat.

Sereno & Tepido est transferendum. Apes enim ad locum alienum latæ nec extra patriæ limites, stationem veterem dimissæ huc illuc volitantes anquirent, etiam triduum quatrimumve & diutius quandoque; ubi humore gelido necantur multæ. Et si extra limites, regionem ignotam lustrantes, & vetera scrutantes castra circumvolant, fessæq; alicubi residunt, ubi inimicâ tempesta-

te oppressæ, in pari periculo versantur. In silentibus ne transferas nec diebus quatuordecim ante vel post, ne Apum iactura fiat. Nam si Tempestas forte non squalcat, merum frigus deerrantes occidet multas; & reversæ humi sident, aliæ super Alveo foribus nondum assuetæ, ubi palpitantes paulisper frigori demum cedunt. Taurus, Gemini & maximè Cancer sunt pessimi, Emissionem simul & Mellificium impediētes, & telis Cancer tenellis est inimicus. Leone verò adhuc mellificant, favique sunt maximè ponderosi, ac proinde maximè infirmi & fragiles.

Virgine translata Latrocinii sunt obnoxia: Nam advenas Indigenæ visent utique; & dum flos roboris, castra inquirens vetera deerraverit, domi relictas ad alias fortè migrare sedes, argumentis cogent aculeatis. vide c. 7. scd. 5.

Librâ vel Scorpionis initio Apes optimè transferuntur, ut stationem novam ante frigora pernoscerent; vel Ariete Pisciumve fine, ut eadem ante Mellificium assuescant.

Nec eo secius custodes imperitos vel
negligentes noctas importune cum ali-
quâ jacturâ transferre præstat, quam
* *Interp.* universas periclitari, * Nam diviti,
qui cum evocâset pauperem subito tre-
pidum totoque suæ fortunæ strepitu
circumstetisset: Quid tu, inquit, non
potes imperare apibus tuis, intra pri-
vatum volent, ne meorum hortorum
floribus insidant, ne in meo rorem
legant? Remove, Transfer, &c. Quin-
tilianus respondeat, Decl. 13. quæ
Apes pauperis inscribitur.

Si verò integrum tibi sit, Librâ dun-
taxat transferas; qui mensis simplici-
ter est commodissimus,

S E C T. II.

*Quomodo portari debeant & in suo loco
disponi; & de Regionum differentiis.*

COlonia in aliud præsepe eodem post
conditionem vesperi vel sequente est
transferenda; ut mane in nova statione
ad opus sit parata, adeoque tempus a-
mittat nullum, neque exordium Telæ
frangatur. Vesperi sub occasum solis,
stabulum conclusum cum sellâ est aufe-
rendum, atque altera sella linteo con-
necta in ipsius locum substituenda: vel
si vetus sella commodè amoveri neque-
at, contingens altera instituatur. Quo
facto Stabulum de sellâ veteri sublatum
statui in novâ debet; vetusque apibus
peniculo absterfis auferri vel panno te-
gi. Mox cum Apes intro omnes con-
cesserint, foribus gramine obturatis,
lintheique angulis in Alvei fastigio con-
nexis, medioque cum funiculo laxiùs
primum astricto, & deinde bacillo for-
tiùs contorto Tralatorem expectat.

Vulgo post solis occasum, apibus jam
quietis

quietis Stabulum de sellâ sublatum, humi super Involucro ponunt, & statim ligant, Apibus sat multis in bonis stabulis post se relictis. At verò hæc quoque ratio transferendi infirmioribus est satis commoda.

Veçte inter duos stabulum portari convenit. Si plura sunt transferenda, juvenes duo robusti bina vel tria ferant, sed arctè connexa, ne quid Apes detrimenti ex alveorum collisione caperent; & ad perpendicularum, ne Favi frangantur, maxime in eis quæ ante Libram transferuntur: cum cera sit mollior, atque ima Schadonibus, ut Melle summa, gravescat. Leve manu transferri poterit. Stabulum domum allatum sub Lare pernoctet; & mane, si cœlum placeat, sedi instituatur. Si verò inimica persistat Tempestas, ad serenam est continendum: Tunc autem Funiculo soluto, linteoque ablato stabulum institutum sedi statim circumlini curabis; aditum biduum triduumve ob prædones arctato. Vicinæ enim etsi quam Virgine mitiores, eas tentabunt; nec tam strenuè repugnabunt advenæ in alieno loco.

* *Interp.*

* Stabula sterili loco lata ad uberio-
rem,

rem, ut aliæ res, statu gaudent pro-
superiori; & è bono, eò ubi idonea pa-
bulatio non est, parum detrimenti ca-
piunt: Apes enim laboriosæ etiam in
jejunâ glareâ vivunt. Accedit quod om-
nes ejusdem civitatis incolæ quotannis
emoriuntur, & nova succedit soboles;
adeoque ubivis translata Indigenarum
extemplò naturam induunt. Quamo-
brem mirum videri non debet, quod hæc
locus ab Autore sit prætermisus.

CAP. X.

*De Apum Fructu & Emolu-
mento.*

S E C T. I.

De Favorum exemptione.

Apum cæde plurimum & maximo cum fructu exemptio peragitur, & Virgine à Canicularium sine ad Libram commodissimè. Ante enim stabula quidem Pulli graviora faciunt, sed succo Mella corrumpant: Postea frigus Tractationi mellis & effluentiae est incommodior; & Mella jam apes absument, aut Prædones fortasse auferant. At vero in Ericetis Mellificium longius durat, ideoque Exemptio ad mediam fermè Libram comperendinatur.

Servandæ Coloniae vitales, & stabula annicula bona (quæ enim nec emiserint, nec plenæ fuerint reproba censenda

senda sunt) & bima quoque: necnon quæ fucos arcent & Cephenas extirpant.

Tollenda trima vel quadrima, quæ, cum proximâ æstate non emisserint, Apum sunt plena; sunt enim ferè pingua: servari quoque utiliter poterunt, nisi sint præpinguiora. vide c. 8. *sect.* 2. Hujus autem generis quæ bis emisserint, (nisi maturè id fecerint & tempestive fucos arcuerint) vitalia non sunt, ideoque tollenda.

Nec minus Colonix pauperculæ, & Gentes leves; quæ nimirum sordes non efferunt, nec fucos maturè arcent, & quæ Virgine vel post murmure universo & continuo in Alveo supernè strepunt.

Item stabulæ quæ prædones vehementer oppugnant, suspicione non carent: si verò Telas videris contractas, tollantur illicò.

Porro Stabula trima & majora quæ biennio proximo non emisserint, præsertim si superiori emanserint, servanda non sunt. Neque ulli stabulo post quintum facillè confides, præterquam fortè certis Gentibus quæ sæpè emittunt

tunt & fucis tamen abactis non sterilesunt; cujusmodi decennia habui & audivi seniora.

Postremò præpinguia & Melle distenta ad sellam quandoque, matura sunt & exemptorem poscunt. Hujusmodi stabulum tribus vel quatuor aliis præstat; id igitur tempestive tolle: nam sobolariis cellis perpaucis relictis apes paulatim decreſcent & ad nihilum tandem recident. Ideoque ut anno humido inopique optima sunt asservanda; ita sicco roribusque foecundo pessima ferè servata sunt optima. Plurimum autem tollenda optima & pessima. In medio Virtus.

Stabulis Orco jam destinatis Horâ unâ alterave ante occasum solis (ut apibus quietis mella commodiùs tractare possis: at frigore clausis aut officinâ exclusis, quando lubet, rem perages) puteus idoneus quam proximè sellam effodiatur; atque Alveus accenso sulphurato impositus aggestâ ad oras humo claudatur, ne tumus exire possit. Sic intrâ Horæ quadrantem eneetas in foveâ habebis.

Fovea autem mobilis in promptu ubi
bivis

bivis erit & ad usum magis commoda ;
quæ fiat ex ulmi vel similis cujuspiam
arboris Trunco. Hujus longitudo vel
altitudo sit unciarum decem ; superfi-
ciei convexæ Diameter octodecim, &
concavæ in summo decem , in imo oc-
cto : atque hoc pacto Truncus infernè
quincuncem , & trientem supernè erit
crassus. Marginis autem tres uncia: in-
teriores ad uncia: unius profunditatem
circumcirca obliquè refecari debent.
Cum usus erit sulphuratum humi in
medio fundo defiges, stabuloque insti-
tuto linteis fumum claudes.

Secundum Sulphur est Tuberum fu-
mus & fungorum : Apes verò non tam
citò enecant & vaporem magis foeti-
dum exhalant.

Apibus enectis Alveus intrò est au-
ferendus. v. sect. 2.

Actione aliter eximuntur Favi, &
sic : Cancro medio sereno mane, horâ
ante solis exortum, Alveus de fellâ sub-
latus humi in Machinâ statuatur inver-
sus ; Alveusque vacuus ritè præparatus
ipsi in Os imponatur : Ligna autem bi-
na priùs in pleni Oris disponi debue-
rant, quibus vacuus niteretur firmius.

Tunc

Tunc hiatu mantili obvoluto & funiculo infra supraque astricto, ut ne Apis exeat, Alveus plenus sæpius circumcirca collidi debet, subinde intermittendo, dum in vacuum apes ascendant. Et quando plerasque ascendisse putas, quod semihoram fere post erit, sellæ veteri novus Alveus instituatur. Curabis autem, &c. ut mox sequitur ad . — Ante verò Alvei claudantur omnes, quam hanc actionem aggrediaris.

Hæc exemptio, sine Apum jactura scilicet, primâ facie arridet plerisque supra quod credi possit. At verò, quod est in Proverbio, Totum aventi intercidit totum. Enimverò Mel est importunum & corruptum pullis qui excerpi vix possunt: neque multum, cum scsquimentis mellificio adhuc supersit. Accedit quod Apes, ut homines, bonis liberisque vi exuti, adeo despondent animos, ut raro post id vigeant; maxime gentes quæ emiserint, paucis modò relictis & sublatâ sobole. * Et quæ non emiserint, post Agmen fortè emitant: quod si non faciant, eo meliores sublato erunt vel asservatu.

Cam verò hæc Actio non tam utilis,

lis, quam primâ fronte videatur : Stabuli-
rius in alterum actionem, quâ percepto
fructu servantur apes, longè potio-
rem duxero. Adeoque alia sub Virginis fi-
nem jam peractâ Foeturâ; atque alia
nondum inchoatâ debent agi. Et Virgi-
ne stabula duntaxat quæ tollere decre-
veris, eaque in annicula vel bima, quæ bis
eodem emiserint, & Mellis quam Apum
sunt pleniora.

Stabula hæc duo Translatum & Reci-
piens per septimanam junctim constare
debent, donec stationem utrumq; suam
pernoverit. Tunc Tempestate serenâ
& constante, multo vesperi, horâ quasi
decimâ super Translato in Machina in-
verso Recipiens instituitur; & constrin-
gantur, ut in Actione superiori. De-
inde vero Translato manibus per horæ
quadrantem frequenter sed cum respira-
tione colliso (postquam complures in su-
perio-rem Alveum ascenderint, & uni-
versæ satis commisceantur) ad sequen-
tem constricta persistant. Mane sub ex-
ortum solis, (si sudum: aliter compe-
rendinandum) idem est repetendum:
(Stabulis cæteris clausis prius &
confectis.) Quo facto Recipiens in sel-

lâ Translati est statuendum.

Curabis autem laterculis fulciatur tribus, ut apes in Alveum undique possint ingredi. Tunc autem allidatur Translatum ad mensam tripedaneam & sellæ parti anteriori conjunctam; alveoque simul manibus colliso, apes quot potes exigantur. Translatum illicò periticam à sellâ auferas, ibique aciebus Telarum erectis stratum bis terve protinus collidas; quod avolare complures faciet. Tunc ad alium locum pari distantia ablatum collidatur rursus, atque ad alium aliumque, donec Alveus probè exhaustus fuerit. Usque verò novo in loco cum exigantur, Actor Translatum ibidem omittat, rectaque contendat ad Alveum Recipientem, & aliquantò ulterius: sic cum secutæ Apes Alveum faciliùs assequantur. Postea Translato rursus semoto, stratoque ut prius, postquam apes ascenderint ad Telarum extremitates, Alveo ad fini marginem inclinato ad dextram versæ bis terve collidendo sive excutiendo in sinum exigantur. Tunc autem alium ad locum rapiantur, & emergentes elidantur ut prius, totiesq; quoties frequen-
tes

tes emergant ; quod cum rarius faciant, apes plerasque abiisse est argumento.

In intervallis, sino ad Stabulum lato, super mensa Apes excutiantur. Deinde extremis tignorum prius solutis ab altero latere incipiendo favi eximantur ; & singuli inter eximendum anseris pennâ vel cujusvis alitis quæ rigorem habeat purgati apibus atque aliis sordibus, quamprimum intro auferantur. Iis exemptis Alveum cum sino in quod Apes erant extersæ juxta recipientem Alveum curabis apponi, ut apes reliquias legant. Laterculos demum quietis tolle ; Alveumque, aditu satis coarctato, circumline.

Tunc autem stabula recludantur cætera, & Alveus sinumque intro auferantur. Recipienti Favus unus aut alter, si opus erit, attribuantur : sic recente cera, novisque castris gaudebunt Apes ; quæ telis vetustis & corruptis inutilem prius vitam & injucundam tolerabant.

Aquario & Piscibus & posthâc quoque egenæ in opulenta stabula agantur ; quo pacto Gentes recipientes multò evadent meliores, & colonias magis præcoces & speciosas emittent. Pascantur aliter.

N a

Apes

Apes si quæ in actione riguerint, manuum tepore fotæ, ad focias illicò concedent.

Hujus generis Actio apibus famelicis erit grata, & Actori minus molesta, quam Vulgaris illa quâ Tectis Bonisq; & liberis Apes ab avaro domino crudeliter expoliantur.

Castratione demum sive Exectione Mella eximuntur; quod in feracibus Regionibus, Græciâ, Siciliâ, Italiâ factitatum legimus. Hanc autem ego totam eximendi rationem ut Britanniiis inutilem prætereo, & remitto curiosum Lectorem ad Apiariæ rei scriptores veteres; & præcipuè ad Columellam l. 9. c. 15. & ad Georgium Pictorium, qui eam in decimo quarto cap. amplè & copiosè describit.

SECT.

S E C T. II.

De Mellis & Cera Tractatione, & de Hydromelle.

Alveus intrò ablatus in latera Telarum disponi debet, deinde Tignis laxatis, Telisque ab Alveo ligneâ spathâ solutis, favi eximantur seorsim singuli; Apibusque semivivis anserinâ penâ absterfis tepentes adhuc dividantur in partes tres; quarum prima Mel erit cum Cera, secunda cum Cera & Melle Sandaracha; tertia Cera sicca sine Melle. Favi autem cultello debent notari, ut suis locis dirimerentur exactè.

Instrumentum verò priùs est comparandum. Aeramenta, Sina, Furcæ, Cribra reticulata & setacea, Spathula, Scalprum, Cultelli, Sacculi, Lacus cum Siphone & Appendice, Conditoria (Ligneæ sunt optima) Formæ, Dolia &c.

His præparatis: Favi in Reticulato positi melleam præcide partem; tunc

ad Lacum cum siph. accedens refeca secundam; Tertiamque alicubi rejice.

Si duo Mellis profluvia ac duo proinde genera habere velis, partem illic primam obliquè ac minutatim cæsam Reticulato committe ad defluendum.

At cellæ in summo albicantes commodius tractantur manibus. Si verò ad usum aliquem singularem Mella pretiosa magis & puriora velis, è purioribus favis per setaceum defluant. * Nam

*Nat.hist. in omni Melle, quod per se fluit, ut
l 11. c. 15. Mustum Oleumque, appellaturque acce-
tum, maxime laudabile est.

At concretum durumque in summis favis repositum, si sit maltum, elui debet, vel in Balneo liquari cum Cellis, vel igne moderato. Sic Melli in imo Vase sidenti supernabit Cera; quæ postquam riguerit est auferenda. Vile autem hoc erit, & quod ad profluvium mittatur alterum.

Stabulis, quot eadem poteris absolvere, demessis, cætera quam primum tolle: nec pars secunda maceretur prius, quam Mel omne purgatum fuerit.

Defluvium hoc spontaneum sive Mediocris sive Virginei in sacculum metæ

ta inversa similem mitti & seorsim percolari debet.

Fragmina demum in Reticulato tepidis compressa manibus in vasa subjecta defluant; quod secundum erit profluvium; & hoc quoque percolandum.

Reliquiæ in sacculis Reticulatis &c. è defluvio Musti secundo sunt eluendæ; cui aquam quâ manus lavantur affundendam curabis.

Si frigus erit, ad Effluentiam proritandam Mel igni admoveatur.

Aliter si properes, Favi protinùs defecti & in Cribrum congesti tepidis manibus pertractentur: adeoque unicum erit defluvium, quod postea percolari debet. Hoc genus sat bonum erit; & si vulgari conferatur, pretiosum. Meliturgi enim homines nimis negotiosi uno eodemque opere rem omnem conficiunt, qui tenui scaphio Mel ceramque & Apes schadonesque & sandaracham omnia simul interunt, conteruntque. Tunc è Materiâ hæc confusâ in validum setaceum congestâ profluvium quaecunque torculo exprimunt: quod igne prius examina-

tum doliis recondunt. Ubi etsi valde se purgat, at rerum quibus adeo penitus erat infectum naturam exuere & saporem nunquam poterit. Postea siccam materiam in sacco supersitem popinatio cultro comminuunt atque ex aquâ purâ eluunt macerantque pro Hydromelle: quam omni dulcedine vacuum, manibusq; siccata in Ceram demùm absolunt.

Mel recens paucis diebus apertis vasculis habendum; dum spumam agat, quæ ligulâ purgata ad partem secundam mitti debeat.

Frigore ad purgandum disponi convenit, in furno tepido potius quam calido, (imprimis enim ab Empyreumate cavendum;) vel in Balneo Mariæ agitari, donec tepescat, quod accedit proximè.

Mel optimum, Vivum scilicet & sponte fluens; cum se purgârit, est purum, adeo ut totum perluceat, odorum, flavum (at Virgineum, à Colonia scilicet lectum, primò Crystallinum magis) acerrimum dulcissimumque gustanti, & jucundissimum, consistentiâ nec crassâ nec liquidâ, sed tam sibi cohærens ut continuitatem

Aspiratē suam quasi lineā longissimā interercisum servet si digito attollitur, idem coquendo paucam spumam emit- tit. Hoc autem procedente tempore, ut & illud in Favorum summitate non- nunquam Concretum, album erit idem- que prædurum, quod Mediocre scili- cet à veteri stabulo lectum vel virgineum minus purum. Virgineum enim purif- simum neque durum erit nec albescet unquam, sed ex candido atque crystal- lino, lentum atque flavum temporis in- tervallo evadet, ut Narbonense; vid. *Plin. Nat. hist. l. 11. c. 15.* semper autem Mel in imo vase quod sedit, est supernatante pretiosius. Cum enim liquores ferme omnes gravitate antecellat, eam par- tem quæ cæteris gravitate præstat esse præstantissimam rationi est consentane- um: quod in Oleo Vinoque consimili- ter evenire cernimus. vid. *Fernel. Me- thod. l. 4. c. 6.*

Partem secundam (tum ressecando tum excerpando sandaracham) quan- tum potes purgabis, & ad tertiam par- tem retrimenta abjicies. Et si hæc pur- gatio molestior erit, peritioribus omit- te, v. c. 8. *sect. 2.* & Hydromel è mel-
le,

le confice meraciori. Deinde Melle jam percolato & recondito, pars hæc secunda aquâ tepidâ fontanâ vel cœlesti potiùs in Lacu cum siph. maceretur. Siccæ Telæ, si Mellis forsân aliquid inhæserit, abluantur; Tigna;q; derafa & lota reponantur in suum locum. Postremò materia omnis, præsertim ima, manibus diligenter premi & prolui agitatione debet; quæ sequenti nocte in Lacu est ampliùs maceranda.

Liquor hic iustis jam auctus viribus per Appendicem defluat. Sidens materia, expresso priùs liquore, minutè solvi debet & aquâ tepidâ recentique in aquâ dilui. Quâ satis maceratâ; primò supernatantes excipiantur particulæ, & liquore manibus expresso ad Tertiam partem rejiciantur. Tunc idem de imâ materiâ est faciendum; quæ tamen impensius exprimi & lavari debet; propterea quod plus mellis ipsi inesse solet. Atq; inter operandum tenuis hic liquor in aliud vas defluat. Eluantur autem ex hoc omnes Mellis reliquiæ: & Mel vilius ali-quod, si opus erit, attribuatur.

Tunc autem deluvium utrumq; per setaceum (quod ad Appendicem ut ad

Reticu-

Reticulatum facculus) in lacum refluat.
Sic Mellis nihil perdetur.

Medoni liquor sufficit, si ovum injectum sestertii latitudinem emerferit; aliter Melle viliori adaugendæ vires; liquorque postea ad noctem usque in Lacu crebro est agitandus. Sequenti Mellis spuma liquori indita agitari debet; & lacus reclivis statui.

Cum per horam unam alteramve resederit, defluat; sedimentum autem inhibeatur: & Reliquiæ quoque defluant seorsim in vasculum, (præterquam crassissimæ quæ in hortum abjiciendæ) quas, cum fæces satis resederint, per setaceum in ahenum colatas super igne lente agitari curabis, & fæces in hortum projici.

Liquorem hunc igni moderato admotum, cum spuma erit crebra, & circa oras fervere mustum incipiet, (igne ad Effervescentiam sistendam prius subtracto) penitus expurgare oportet. Tunc igne protinus resecto altera quæ redundet spurcitia (subtracto rursus) est auferenda. Tunc igne tertium accenso Mustum ab unâ modò parte fervens ad tertiæ partis consumptionem (at quintæ aut sextæ tantum si meracius fuerit) coqui debet
&

& despumari. Pro iteratâ autem subtractione effervescens mustum frigida refutare licet; aliter curandum, ut ab unâ duntaxat parte ferveat. Dilutioni coquendo hora; at semihora suffecerit meraciori.

Tum demùm Aromata adjicito, Musti sex modiis Zingiberis unciam, Cinamomi semunciam, Caryophyllorum & piperis ana Drachmas duas, parum contusa, insuta partim, partim sparsa: adeoque quadrantem horæ coquatur ampliùs.

Decoctum frigori exponi debet; & sequenti, cum resederit per setaceum, in Lactum diffundi. (Fæces autem Apibus servandæ.) Adeoque triduum quatri-duumve stet tectum, donec purgare incipiat, biduoque purget. Tunc per appendicem fluens diffundatur Vasis Lauri decoctione imbutis. Si multa fæx sederit, eam recoquendo & eximendo spumam, ut ante, purgare poteris. Hec autem tenuius mustum, vel per se, vel fortiori mistum, primo quoq; tempore, antequam acescat, est absumentum.

Medo, si pauca erit, sequenti condatur, & purget in seriâ. Condita, tanquam amurca demum obducitur, quæ si forte rumpat-

rumpatur, acescit Medo. Adeoq; à sua suavitate degenerans, Acetum fit, citiusq; si exponatur soli: Quod, quo diutius asservatur, eo præstantius evadet.

Methæglen est generosius & ad Medonem ut ad Loram Vinum. Ovum enim quinarium aut etiam denarium ferè latitudinem efferet. Et è Melle fit pretiosiore cum minore aquâ, partibus quatuor scilicet ad Mellis unam cum Medo sex habeat; Et odorum quantitatem poscit ferè duplam. Herbarum etiam quædam suaves & salubres ei adjiciuntur, octo nempe despumati modis Thymi uncia, Rubi odori, Sampsuchi, Libanotidis coronariæ ana semuncia, &c. adeo ut cum sex Menses vix Medo duraret, Methæglen quo vetustius eo delicatius & salubrius simulq; ad verbi sensum clarius & illustrius fiat. vid. *sect. seq.*

Pars Cerae sordiumq; tertia in æneum Vas conjiciatur: Adjectâ deinde aquâ, cui Cera supernatet ne adiuratur, igne commodo sæpiusculè agitata penitus liquetur. Quo facto per linteum validum vel setaceum coletur protinus, & hoc modo Postquam faccus materiam receperit, in Torculo statuat, Linteiq; collo denum intorto

torto imponatur operculum, atque Cera in frigidam exprimatur. Saccum autem & Torculum prius humectare memineris, ne Cera hæreat.

Cera durescens, aquâ manibus expressa, in pilas efficiatur; quæ tepentes adhuc in Vas aliud comminuantur. Hæc autem igne itidem commodo excocta, ligulâq; humidâ probè agitata & despumata, ocyus auferri debet ne aduratur; & jam frigescens sed fluida tamen per linteum metæ inversæ similem effundi in quas quisque velit formas prius tepescetas & Melle circumlitas. Spuma autem ceræ jam formatæ supernatans in alteram partem cogi spiritu poterit, humidâque ligulâ facile vel pennâ excipi. Quo facto orbis non foràs exponi debet; & si magnus Catino quoq; obnubi, ne vapores subitaneo frigore compressi eum vel distrahant vel levant, vel utrumque faciant. Concretum autem facile est eximere, quoniam quod subest Mel non patitur formis inhærescere; & si forte inhæserit, tepore statim resolvitur.

Cera optima est flavissima, odorata, pinguis, densa non levata, neque fistulosa, levis, pura, & alienâ omni Materiâ carens;

carens; ideoque ima ad quam sordes descendunt pura non est. vid. *Sylv. de Medicam. simpl. delectu lib. 1.*

Virginea autem est instar sevi candida & relucens.

S E C T. III.

De Mellis, Hydromellis & Cera Viribus.

MEL 1 calidum est & siccum ordine
 secundo: 2 utq; Oleum penetrat ^{1 Galen.}
 & in corporis partes facili distributione ^{2 Seth.}
 transit: 3 Curim purgat, sed magis, si est ^{3 Celsus:}
 cum Galla, &c. 4 Ulcera deterget: 5 Ex- ^{4 Fern.}
 plet etiam carnemque alit & coctum abs- ^{5 & 6}
 cedentem conglutinat: 6 Putrescentem ^{Celsus.}
 continet nec ultra serpere patitur; & le-
 niter exest, vel cum lenticulâ vel cum
 marrubio vel cum Oleæ foliis ante ex vi- ^{7 Colum.}
 no decoctis: 7 Nam ea mellis est natura, & Nepos
 ut coerceat vitia neque ea serpere patia- ^{in vita}
 tur, qua ex causa etiam exanimum cor- ^{Agasilai.}
 pus hominis per annos plurimos innox-
 ium conservat: 8 Medetur lichenibus, ^{8 Diosc.}
 impetigini coctum liquido alumine &
 illitum: 9 Auribus quoque utiliter in- ^{9 & 10}
 stillatur ^{Plin.}

- stillatur cum Rosaceo: 10 Lentes & fo-
 11 Diosc. da capitis animalia illitum necat: 11 O-
 12 Plin. culorum caliginem discutit: 12 Fau-
 bus, tonsillis, anginae collutum gargari-
 zatumque medetur, omnibusq; oris de-
 sideriis est utilissimum, arescentiq; in Fe-
 13 Offic. bribus linguae: 13 Cum sapone illico ap-
 14 Plin. plicatum adversus uestiones valet: 14
 Vulneribus item prodest à serpente per-
 15 Pictor. cussis, 15 aut à Cane Rabioso.
 16 Freit. 16 Nutrit valde & sanguinem pro-
 17 Lobel. bum gignit: 17 Detergendi vim habet
 cum acrimonia, adeoq; obstructions a-
 18 Fret. perit: 18 Pectus & Pulmones humori-
 19 Seth. bus de capite fluentibus emundat: 19
 20 Lobel. Alvim movet: 20 Pituitam secat & eji-
 21 Plin. cit, & stomachum facit: 21 Peripneumo-
 nicis etiam & Pleuriticis decoctum est
 22 Seth. utilissimum: 22 Urinam ciet: 23 Con-
 23 & 24 trà haustum Meconium cum Rosaceo
 Dioscor. calidum assumitur: 24 Adversus ven-
 25 Lob. ena fungorum linctum aut potum pro-
 26 Pict. ficit. 25 Contra morbum Comitialem
 27 Vale- valet: 26 Crapulae medetur post vomiti-
 riol. loc. onem cum pane sumptum: 27 Et quod
 comm. l. maximum, calorem nativum suscitatur &
 3: c. 13. & tueretur, & longam prorogat senectam.
 Ficin. de
 vit. long.
 c. 125 &
 18. Nec mirum ergo si Rex sapientif-
 simus

simus dixerit : Comede mî fili Mel quia bonum est *Prov. 24. 13.* Si terra sancta de Mellis affluentia toties & tantopere celebretur. Si æternus Emanuel vesceretur Melle. *If. 7. 15. Lu. 24. 43.*

Mel omnibus quidem prodest ; sed maxime foeminis & pueris & pituitosis & frigidis plerisque omnibus : & senibus cumprimis, quibus melle plurimum est utendum si modò suæ ipsorum valetudinis rationem habere velint. vid. *Galen. Seth. Pict. & Freitag.* Junioribus & cholericis non adeo convenit , propterea quod in bilem facile convertitur. Neq; eo secius Lobellus scribit, Mel Anglum minus quidem speciosum & delicatum ; sed quibusdam tamen saltibus & pascuis, ubi lana commendatior, lectum, biliosa excrementa inferius extergendo pellere, ventriculo vacuo receptum ; (experto crede :) & aciei oculorum putari prodesse. Ex quibus intelligitur Mel Anglum nemini obesse posse ; cum bilem expurget, quam alia Mella dicuntur augere ; & oculis profit, quibus cætera per se inutilia quidam arbitrantur. At *Divid.* verbiū est, Ne quid nimis ; & rex illo *Prov. 25. 27.* Comedere mellis plurimum non est bonum.

O

Mel

Plin.
Nat. hist.

- 1 Freit. Mel enim omne sæpè & immodicè
 2 Lobel. sumptum 1. præter suam naturam meatus
 obstruit; & 2. scabiem tandem generat.
 1 Freit. Crudum 1. alvum validiùs ducit, 2. Tuf-
 2 Wiker. sim laceffit, & 3. stomachum inflat, præ-
 3 Pict. fertim vilius.

- Coctum magis 1. nutrit: 2. faciliùs
 1 Freit. coquitur in ventriculo: 3. ventrem mi-
 2 Wiker. nus solvit: 4. mordet minùs & minùs
 3 Pict. deterget: adeoq; 5. ad ulcerum sinuo-
 4 Galen. forum glutinationes cum successu usur-
 5 Seth. patur: 6. adversus laterum dolorem,
 6 Pictor. phthisinque & alios omnes pulmonum
 morbos maximè conducit. Coquitur
 autem igne valdè moderato nec diu: ne
 fervore nimio amaritudinem concipiat,
 vel effervescat repentè & conflagret.

Vi etiam ignis ex Melle stillat aqua,
 quam Raym. Lullius Quintessentiam
 mellis vocat Hæc aurum gemmamve
 solvit, morientem ad vitam revocat:
 adversus Tussim etiam & Catarrhos &
 Lienis dolores aliosque morbos quam
 plurimos proficit. Et corpus à putredi-
 ne vindicat, &c. Confectio à R. Lullio
 petenda, vel à Pictor. Præterea Mel
 Panaceæ & aliis quibusdam emplastris
 miscetur, non solum ut corpus præbeat
 Emplast.

Interp.

Emplasticum ; sed præterea, siccet, tergeat, digerat, à putredine vindicet : idè-
oque in Ægyptiaco principem tenet lo-
cum , proptereà quod ulcera deterget &
mundificat & callos exterit. In medi-
camentis plerisque quæ humores noxios
per secessum expurgant, Diaphænico ,
Diacolocynthide, &c. Mel triplum fere
obtinet ; nec non in iis quæ pestilentes a-
liosq; epidemicos morbos profligant aut
arcent : Cujus generis, Philonium, Di-
ascordium, Theriacæ, Mithridatia, &c.
Cum Aceto mistum, crassos humores val-
de extenuat, lentosq; detergit, & veteres
solvit infarctus, crassa è pectore ducit ,
asthmæ contumacibusq; febribus accom-
modum. v. *Plant. in Fernel. Methodum.*
l. 7.

Porro decoctis & succis plantarum &
fructuum additur, non ad conservatio-
nem solùm aut gustûs & saporis suavita-
tem & gratiam ; sed ob propriam etiam
virtutem quam ipsis impertit : unde hu-
jusmodi potiones vires naturales in mor-
bis sopitas & languentes exuscitant & e-
rigunt ; nativumq; calorem , qui solus
morbos concoquit & mûtificat, recreant ;
crassaq; extenuando & viscosa extergen-

do & obstructa expediendo purgationes quam facillimas præstant. Ibid. & l. 7. c. 12. Postremò Melle Fructus, flores herbarq; suaves & salubres ad humanos usus conduntur, Artomeli, Melimeli, Rosaceum, atq; alia infinita. * Parva est inter Volucres Apis, sed principatus condimentorum dulcium est fructus ipsius. Ecclesiastic. c. 10. v. 3.

Hydromellis vires ex eo quod de Melle est dictum intelligi termè poterunt. Id autem cum Melle maximam partem confiet, unà cum mellis essentiâ qualitates etiam ipsius necessariò participat: Et è Coctione & simpliciũ quorundam salubrium accessione majores adhuc virtutes obtinuisse videatur.

1 Pist.

2. 3. 4. c-
jusdem.

5. 6. 7.

8 Lobel.

* Interp.
ex Nat.
Hist.

l. 22. c. 14.

1 Stomachum frigidum calfacit, & segnem excitat: 2 Spiritus meatum aperit: & 3 tussi auxiliatur, & 4 Alvum mollit. 5 Ut potio, non ut potum, rariùs hausta, 6 adversus quartanas, 7 cachexias, 8 Epilepsiamq; & Cerebelli morbos conducit. Picrocholis modò adversum, ut Paulo Aeginetæ placet. * Mulsi. h. e. potus ex melle & vino confecti, eadem ferè sunt vires. Plinius addit morbum arquaturn eo curari: Corpora quoque augeri: & Multos

Multos senectam longam mulsi tantum nutritu tolerasse, neque alio ullo cibo, celebri Pollionis Romuli exemplo. Centesimum annum excedentem eum Divus Augustus hospes interrogavit, quam maximè ratione vigorem illum animi corporisq; custodisset. At ille respondit: intus mulso, foris Oleo.

Hydromel nusquam est quàm in Cambriâ laudatius, familiaris incolis potus; qui formâ & staturâ valdè excellunt, & ad summam senectutem valetudine firmè optimâ perfruuntur. Jam Methæglan non patrio nomine (uti putant Cambri,) *Meib é glen* Medo vallium, sed græco *Μεθὺ αἰγλίας*, quod vinum splendidum sonat, denominatur: quod, modò vetus sit & rite confectum, non minùs colore succino quam sapore & virtute præ vinis vinaceis splendeat, atque rerum etiam peritis Vinum Canarinum opinantibus faciliè imponat.

Flammatum quoque vino omni flammato sive liquato præstat, confirmando stomacho, & calori fovendo naturali cum primis utile. Lac etiam ipso coagulum eadem pollet virtute.

1 Galen.

Cera 1 est omnino temperata: 2 ner- 2 Pictor.

VOS

vos mollit & abscessus concoquit & ma-
 3 Celsus. turat : 3 carnem alit, ulcusque implet &
 tumores discutit : 4 datur in sorbitione
 dysentericis, ipsiq; favi in pulte alicæ
 prius tostæ : 5 Adversatur lactis naturæ,
 ac milii magnitudine decem grana ceræ
 4: 5. & hausta non patiuntur lac coagulari in sto-
 6 Plin. macho : 6 si Inguen tumeat, albam ce-
 7 Vulg. ram in pube fixisse remedio est : 7 Lych-
 nos etiam purissimos ministrat, quibus ju-
 re locus in Ænigmate datur princeps,

* Jul.
 Cas.
 Scalig.

* *Aut Apis, aut hircus, aut pinguis viscera
 Pini*

Ostendere diem post, simul ante, diem.

8 Cardan.
 Interp.

9 Plin.

8 Præterea si quid aliud vires medica-
 mentorum servat. Aerem enim prohibet,
 humectat moderatè. Constat Rhabar-
 barum non aliâ re. melius servari etiam
 ad annos viginti. 9 Accedit quod varios
 in colores pigmentis trahitur ad red-
 dendas similitudines, & innumeros mor-
 talium usus, parietumq; etiam & armo-
 rum tutelam.

Nigrescit cera addito chartarum cine-
 re vel terrâ nigrâ, sicut Anchusâ vel Cin-
 nabari vel minio admixtis rubet ; & æ-
 rugine

rugine viret. vid. *Wiker de secr. l. 15.*
Pictorium, Euardi libr. de confect. &c.

Porro Cera in Oleum transit, quod R.
Lullius ad cœlum tollit ob virtutem in
sanandis vulneribus mirificam. Drachma
vino albo infusa ægrotum mirabiliter re-
creat. Urinam potenter ciet, adversus
lumborum compunctiones & dolores ju-
vat, adversus sciaticam quoque, aliosque
omnes morbos qui habent ortum à fri-
gore. Distillandi modum in Lullio re-
perias, vel in Pictorio.

Postremo aliis simplicibus commista
usurpatur Cera: nec Ceratorum modò,
sed Emplastrorum fermè est Basis &
fundamentum. * Nec usus quos mista
aliis præstat enumerare medicina potest.
Nat. hist. l. 22. c. 24.

Pf. III. v. 2.

*Magna opera Domini exquisita ab omnibus
qui delectantur in illis.*

FINIS.

ERRATA.

Pag. lin.

16. 19. pro incunstanter l. sine cunctatione.

21. 13. nisi quod moriuntur ?

37. 7. arenosi.

54. 2. l. per Ost.

58. 8. post factus, interponè, excludunt tantum.

92. 16. emissum. Alveo. dele interpunct.

109. 7. partem longe max.

119. 1. Figura sic fiat

122. ult. Telas: net interea aliquid hujusce ferunt.

135. 5. pro Apes l. Mures.

162. 24. intermediis.

Leviora sunt ista, æquitatam pro æquilatam, datur pro detur, sede pro sed è, convictui pro convictu, p. 7. confectus pro contextus, possunt pro possint, atq. alia perpauca quæ facilem medicinam postulant.

,
o
at
m